

UNIVERZITA KARLOVA

FAKULTA HUMANITNÍCH STUDIÍ
Studijní program sociální a kulturní ekologie

Bc. Hana Baborová, BA.

**ŠUMAVSKÝ VLK, ZLO NEBO SPÁSA?
POHLED KLÍČOVÝCH AKTÉRŮ NA NÁVRAT VLKA NA ŠUMAVU**

Diplomová práce

Vedoucí práce: PhDr. Ivan Rynda

Praha 2022

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem předkládanou práci zpracovala samostatně a použila pouze uvedené prameny a literaturu. Práce nebyla využita k získání jiného titulu. Současně dávám svolení k tomu, aby tato práce byla zpřístupněna v příslušné knihovně UK a v elektronické databázi vysokoškolských kvalifikačních prací a v souladu s autorským právem používána ke studijním účelům.

V Praze dne 23. června 2022

Bc. Hana Baborová, BA.

Poděkování

Na tomto místě bych ráda poděkovala PhDr. Ivanu Ryndovi za vedení mé práce, cenné rady, podnětné připomínky, a především za čas věnovaný konzultacím. Dále bych chtěla vyjádřit vděk všem aktérům, za jejich vstřícnost a ochotu být součástí mého výzkumu. Stejně tak děkuji celé své rodině a přátelům za podporu, bez které bych se neobešla.

V Praze dne 23. června 2022

Abstrakt

Předložená diplomová práce se zabývá výzkumem postojů jednotlivých aktérů zasažených problematikou návratu vlka do Národního parku Šumava. Názory byly získány pomocí rozhovorů a následně pomocí dotazníkového šetření. Jeho výsledky byly zároveň porovnány s předešlým výzkumem „*Přeshraniční socioekonomický monitoring v národních parcích Šumava a Bavorský les v letech 2017–2019*“, který se z části také věnuje problematice vlka. Práce tak popisuje vývoj postojů veřejnosti v čase. Cílem práce je poskytnout vhled do místní problematiky, popsat postoje jednotlivých aktérů a definovat faktory, které mají na rozdílné názory vliv. Teoretická část popisuje zkoumané území a šelmu, stejně tak jako její dopad na krajinu, biodiverzitu a člověka. Praktická část se zaměřuje na konkrétní postoje zainteresovaných stran, z kterých vyvozuje hypotézy pro dotazníkové šetření. Pomocí kombinace kvalitativní i kvantitativní metody v závěru vyhodnocují cíle práce.

Klíčová slova

Národní park Šumava, vlk obecný, návrat šelmy, pohled aktérů, změny vnímání

Abstract

Introduced diploma thesis deals with the research of the attitudes of individuals affected by the issue of wolfs returning to the Šumava National Park. Opinions were obtained through interviews and questionnaire survey. Results were also compared with previous research called “Transboundary Socio-economic Monitoring Scheme in the Šumava and Bavarian Forest Mts.”, which also deals in part with the issue of the wolf. The work thus describes the development of public attitude over time. The aim of the work is to provide insight into local issues, describe the attitudes of individuals and define the factors that affect different views. The theoretical part describes the studied area and the beast, as well as its impact on the landscape, biodiversity and man. The practical part focuses on the specific attitudes of stakeholders, from which it derives hypotheses for the questionnaire survey. In conclusion I have evaluated the outlined goals of the work using combinations of qualitative and quantitative methods.

Key words

National park Šumava, Gray wolf, return of the canine, view of actors, changes of perception

Obsah

1. ÚVOD	14
2. CÍL PRÁCE A VÝZKUMNÉ OTÁZKY	16
3. TEORETICKÁ ČÁST	17
3.1. OCHRANA PŘÍRODY	17
3.2. NÁRODNÍ PARK ŠUMAVA.....	18
3.2.1. <i>Vlčinec na Srní</i>	19
3.3. AGENTURA OCHRANY PŘÍRODY A KRAJINY	19
3.3.1. <i>Program péče o vlka a jiné</i>	20
3.4. HNUTÍ DUHA	20
3.5. VLK OBECNÝ	21
3.6. HISTORIE VÝSKYTU VLKA OBECNÉHO V ČR.....	23
3.6.1. <i>Výskyt na Šumavě</i>	24
3.7. PRÁVNÍ OCHRANA	25
3.8. PŘEKÁŽKY NÁVRATU	26
3.9. VZTAH VLK – ČLOVĚK	27
3.10. VLIV NA KRAJINU	29
3.11. BIODIVERZITA A VLK.....	30
3.12. MYSLIVOST NA ÚZEMÍ NP ŠUMAVA.....	32
3.13. VLIV NA JEDNOTLIVÉ SEGMENTY SPOLEČNOSTI.....	33
4. METODOLOGIE	35
4.1. KVALITATIVNÍ VÝZKUM – ROZHOVORY	35
4.1.1. <i>Polostandardizované rozhovory</i>	36
4.1.1.1. <i>Otázky</i>	37
4.1.2. <i>Rozhovory s místními</i>	38
4.1.3. <i>Rozhovory s experty</i>	38
4.2. KVANTITATIVNÍ VÝZKUM – DOTAZNÍKOVÉ ŠETŘENÍ.....	39
4.3. SMÍŠENÝ VÝZKUM – TRIANGULACE, CELKOVÉ VÝSLEDKY	40
5. EMPIRICKÁ ČÁST	41
5.1. SEMINÁŘ PRO CHOVATELE HOSPODÁŘSKÝCH ZVÍŘAT	41
5.2. SOUČASNÝ POHLED AKTÉRŮ NA NÁVRAT VLKA NA ŠUMAVU.....	43
5.2.1. <i>Vzorek</i>	43
5.2.1.1. <i>Starostové místních obcí</i>	44
5.2.1.2. <i>Informační centra</i>	46
5.2.1.3. <i>Hospodáři</i>	46
5.2.1.4. <i>Myslivci</i>	47
5.2.1.5. <i>Zástupci NP</i>	47
5.2.1.6. <i>Agentura ochrany přírody a krajiny České republiky</i>	48
5.2.1.7. <i>Hnutí DUHA</i>	48
5.2.1.8. <i>Zoologové</i>	49
5.2.2. <i>Zhodnocení kvalitativního výzkumu</i>	50
5.2.2.1. <i>Ochrana vs. vlk</i>	50
5.2.2.2. <i>Rámcová analýza</i>	51
<i>Veřejnost</i>	51
<i>Hospodáři</i>	52

Myslivci	54
Strach	56
Informovanost	57
5.2.2.3. Východiska pro kvantitativní výzkum	60
5.3. KVANTITATIVNÍ VÝZKUM	60
5.3.1. Dotazníkové šetření 2017–2019	60
5.3.2. Vlastní dotazníkové šetření	62
5.3.2.1. Zkoumaná populace	62
5.3.2.2. Metoda a technika sběru dat	64
5.3.2.3. Pracovní hypotézy	64
5.3.2.4. Operacionalizace proměnných	65
5.3.2.5. Vyhodnocení hypotéz	67
5.3.2.6. Jednotlivé vyhodnocení otázek	73
5.4. VYHODNOCENÍ EMPIRICKÉ ČÁSTI	80
5.4.1. Chovatelé hospodářských zvířat	80
5.4.2. Myslivci	81
5.4.3. Místní obyvatelé	82
5.4.4. Veřejnost	82
6. DISKUSE	84
6.1. VNITŘNÍ DISKUSE	84
6.2. VNĚJŠÍ DISKUSE	86
7. ZÁVĚR	87
8. SEZNAM ZKRATEK	90
9. BIBLIOGRAFIE	91
9.1. METODOLOGIE	91
9.2. TEORIE	91
9.3. ZÁKONY	93
9.4. ONLINE ČLÁNKY	93
9.5. ONLINE WEBOVÉ STRÁNKY	94
9.6. ONLINE VIDEO	94
9.7. OSTATNÍ	94
10. SEZNAM OBRÁZKŮ	95
11. SEZNAM GRAFŮ	95
12. SEZNAM TABULEK	95
13. PŘÍLOHY	96
13.1. PROJEKT DIPLOMOVÉ PRÁCE	96
13.2. INFORMOVANÝ SOUHLAS	101
13.3. STRUKTURY ROZHovorŮ	102
13.3.1. Rozhovory s místními	102
13.3.2. Rozhovory s experty	103
13.4. PŘÍKLAD ROZHovorU S ŘEDITelem SPRÁVY NP ŠUMAVA	105
13.5. UKÁZKA RÁMCOVÉ ANALÝZY	112

„Jednoho dne narazil dobrý muž na vlak. Muž byl fascinován nezkrotností zvířete, které mu rozvážně a hluboce hledělo do očí. Oba strnuli na krátký okamžik bez hnutí, pak se muž zeptal: ‚Vím, že máš těžký život, co můžeme my lidé udělat, abychom tě ochránili?‘ Vlk chvilku mlčel, pak odpověděl: ‚Zapomenout na mě.‘“

Pier Giovanni Capellino

[Radingerová, 2018: 223]

„Vlk je zvíře, kterému jsme my, lidé, od pradávna ubližovali. Když se podíváme do příběhů, pohádek, povídek, tak je vlk vykreslován jako tupé zvíře, které nás ohrožuje, a proto se ho musíme bát. A abychom byli ochráněni, musíme vlka vyhubit. Bohužel se nám to povedlo, ale pozitivní je, že se k nám vlk vrací, a nejen sem na Šumavu. Já věřím, že toto návštěvnické centrum (vlčinec na Srní) bude sloužit nejen pro zábavu, ale i jako místo poznání a že díky němu si veřejnost udělá na vlka pozitivní náhled.“

Pavel Hubený

[Web1]

1. ÚVOD

Odedávna je již známo, že výskyt a počty různých druhů zvířat jsou ovlivněny hustotou lidské populace, civilizací a zemědělskými postupy. S ohledem na dnešní situaci nemůžeme tedy očekávat, že velké šelmy budou v Evropě žít ve stejné míře jako dříve. Šelmy a další živočišné druhy musely častokrát lidem ustoupit. Vlk obecný (*Canis lupus*) byl jeden z nejrozšířenějších dravců v Evropě vůbec. Žil zde po staletí, než si člověk začal prosazovat svou moc. [Bouchner, 1972: 106]. Vlk pro něj byl komplikací, narušoval mu chov zvířat a celkově byl brán jako nepřítel, kterého je třeba zastřelit. Největší čistky proběhly v 18. století. V České republice (dále jen ČR) jsme si navykli na přírodu bez vlka zhruba od začátku 20. století. Od té doby je predátorem spárkaté zvěře pouze člověk, coby myslivec. Posledních přibližně 50 let mu v boji proti vysokým stavům jelenů, srnců i prasat pomáhá rys ostrovid. Ani společnými silami vysoké stavy zvěře nezvládají redukovat a vytvořili tak podmínky pro návrat vlka. Do naší republiky začal migrovat z okolních států a postupně se zde usadil. Na Šumavě mluvíme o návratu prokazatelně v roce 2017, kdy se zde usadil pár a zplodil mláďata.

V programu péče o velké šelmy z roku 2005 je jako jeden z hlavních faktorů ohrožujících návrat šelem do přírody uvedeno „špatné veřejné mínění“ [Kutal, 2013: 21]. Jak je tomu dnes? Je vlk opravdu stále tak špatně přijímán? Změnil se názor veřejnosti? A jak ho vnímají ostatní dotčené subjekty: ředitel národního parku nebo místní hospodář? Vzhledem k mému blízkému vztahu k Šumavě a jejímu národnímu parku jsem výzkum zacílila právě na tuto oblast. Cílem práce je zmapovat názory na návrat vlka do Národního parku Šumava (dále NPŠ), poskytnout celkový vhled do dané problematiky a zjistit názory veřejnosti. Pokusím se vyzdvihnout faktory, které rozdílné pohledy ovlivňují. Na základě rozhovorů definuji hypotézy, které pak pomocí dotazníkového šetření potvrzují nebo vyvracím. Zároveň práce přinese srovnání mezi výzkumem z roku 2017–2019 a nynější situací. Sehrál čas a fakt, že dnes je vlk mnohem více rozšířený a ustálený v podvědomí návštěvníků, nějakou roli v jeho ne/toleranci?

V teoretické části nejdříve představím rozdíly mezi dvěma typy ochrany přírody, do kterých zakomponuji zpovídané aktéry. Zároveň představím území NPŠ, historii vlka v ČR a na Šumavě, charakteristiky vlka obecného včetně jeho propojení s přírodou a člověkem a také organizace, které jsou zařazeny do výzkumu jako dotčené subjekty. V metodologické části stručně představím využití metody k výzkumu a vykreslím své postupy. Empirická část nejprve charakterizuje dotazované aktéry a pomocí rámcové analýzy přiblíží nejvíce skloňovaná

témata. Vzniklé hypotézy ověřuji pomocí dotazníku. Z šetření analyzuji i jednotlivé odpovědi a společně s poznatky z rozhovorů vyvozují výsledky celého výzkumu.

Práce může svým obsahem přispět k celkovému pochopení a pohledu na problematiku návratu vlka. Na území Národního parku Šumava nebylo zpracováno žádné podobné dílo, které rozebírá problematiku očima společenských věd. Věřím, že bude přínosem pro další směřování managementu této šelmy v krajině s ohledem na dotčené subjekty. Práce se stejnou tematikou existují například pro oblast Broumovska¹, ale zde studentka pracovala s médii pomocí kritické diskurzivní analýzy.

¹ KADAVÁ, MICHAELA. 2019. *Návrat vlků na Broumovsko*. Diplomová práce na katedře environmentálních studií Fakulty sociálních studií Masarykovy univerzity. Brno.

2. CÍL PRÁCE A VÝZKUMNÉ OTÁZKY

Práce si klade za cíl proniknout do problematiky návratu vlka do Národního parku Šumava, a to pomocí rozhovorů se všemi aktéry. Na tomto základě budou blíže stanovené hypotézy, jejich správnost bude ověřena dotazníkovým šetřením zaměřeným na názor široké veřejnosti. Zároveň v práci porovnám výsledky mého šetření s výzkumem z let 2017–2019, kde už byly veřejnosti položeny na přijímání vlka různé otázky, avšak kdy vlk nebyl na Šumavě ještě zdaleka tak rozšířen.

Předpokládané výzkumné otázky, které se v návaznosti na provedené rozhovory mohou mírně lišit, jsou následující:

Jak nahlízejí jednotlivé zainteresované subjekty na návrat vlka na území NPŠ?

Jak je vlk přijímán širokou veřejností?

Jsou lidé v dané problematice dostatečně vzdělání?

Jsou jejich názory založené spíše na tradovaných předsudcích nebo mají věcný podklad, např. z hlediska jejich obživy, profese atd.?

Změnily se některé názory od let 2017–2019?

Cílem práce je mimo jiné popularizace nabytých vědomostí. Práce tímto bude podkladem pro osvětu směrem k široké veřejnosti. Zároveň bude aktualizovat a doplňovat dosavadní výzkumy a reflektovat tak změnu situace.

3. TEORETICKÁ ČÁST

3.1. Ochrana přírody

Odpovězte si sami pro sebe, jaká asociace vám vyvstane na mysli, když si představíte vlka ve svém přirozeném prostředí. Máte ho spojeného s historií, s divočinou v pravém slova smyslu? Má to nějakou souvislost? Znamená ochrana přírody ve smyslu uchování divočiny, že do ní automaticky patří vlk? Abychom si později na tuto otázku mohli odpovědět a pro celkové pochopení vedených rozhovorů je důležité vysvětlit si dva anglické pojmy. Preservation a conservation si neznalý či nepozorný překladatel vyloží jako jedno a totéž slovo, ochrana. Významy se však zásadně liší. Tento rozdíl vychází z od přemýšlení dvou hlavních představitelů, přírodovědce ze Skotska Johna Muira a amerického lesníka a politika Gifforda Pinchota. Díky Muirovi právně ukotvené a přenesené do praxe preservation (uchování) je ochrana nedotčeného, snaha zachovat divočinu. Conservation (užívání) je podle Pinchota snaha přírodu v dobrém slova smyslu využít. Nepovažuji za důležité oba termíny podrobněji rozvíjet, k účelu mé práce je nastíněná definice dostačující. Pro lepší pochopení a zajímavost přesto přikládám sémantický diferenciál vytvořený panem doktorem Ryndou, který v článku pro časopis ŽIVA velmi přehledně znázornil základní rozdíly mezi oběma přístupy [Rynda, 2010].

Jev, pojem	Preservation – ochrana (uchování)	Conservation – ochrana (užívání)
zakladatel	John Muir (1838–1914)	Gifford Pinchot (1865–1946)
metafora	příroda – pevnost	příroda – studna
ZFK čas – zaměření	minulost ↔ současnost	současnost → budoucnost
„cílová skupina“	budoucí příroda	budoucí generace
příroda	zázrak (světa, stvoření)	veřejný statek
prvotní cíl	příroda (bez člověka)	lidské potřeby – <i>člověka</i>
důvod	existenciální, metafyzický	utilitární, užitný
respekt – oprávnění	ontologický, biotický	kognitivní
apelace	celostní duchovní hodnoty	věcnost, pragmatismus
ZFK prostor	místní, regionální	planetární – globální životodárné biosférické systémy
předmět ideový	vlastní vnitřní hodnota přírody	statky a služby ekosystémů
předmět věcný	přírodní proces (evoluce, sukcese)	přírodní stav (biotop, ekosystém)
předmět nesporný	biodiverzita	biodiverzita!
znaky předmětu	původnost, přirozenost, vzácnost	reprezentativita, potenciál, krása
přístup	biocentrický	ekocentrický, přiznaně antropocentrický
typy ochrany	bezzásahový režim, aktivní management	ekosystémový přístup, ekoefektivita
metoda, postup	druhová ochrana, územní ochrana, kombinace	totéž, složková ochrana
paradoxní odpůrce	ekolog! lidské vlivy → zásahy!	ekonom! → zdrojů přibývá!
kritérium	celostnost, rozmanitost	udržitelnost
podoba	divočina	divočina ↔ průmyslová zóna
princip	nejvyšší možné ochrany	diferenciace
rámec	ochrana přírody a krajiny	životní prostředí, trvale udržitelný rozvoj
aktéři	ochranáři, vědci, návštěvníci...	úplně všichni!!!

Tabulka 1: Sémantický diferenciál. Autor: Ivan Rynda.

Vztáhneme-li ochranu pro představu konkrétně na Národní park Šumava (představený níže) najdeme zde oba přístupy. Dříve bezzásahové zóny, dnes zóny přírodní jsou ponechány svému osudu s cílem „zachovat a umožnit v nich nerušený průběh přírodních procesů“ [Web2]. John Muir by byl nadšen. Zóny jsou však v parku čtyři: přírodní, přírodě blízká, zóna soustředěné péče o přírodu a zóna kulturní krajiny. Zbylé zóny už nepracují s procesy, ale s ekosystémy, biodiverzitou a přítomností člověka. Například cílem zóny soustředěné péče o přírodu je „zachování nebo postupné zlepšování stavu ekosystémů, významných z hlediska biologické rozmanitosti, jejichž existence je podmíněna trvalou činností člověka“ [Web2]. Pinchot by byl ještě více nadšen.

3.2. Národní park Šumava

Pro moji diplomovou práci jsem si vybrala neobyčejné prostředí a sice jeden ze čtyř českých národních parků, které chrání to nejcennější z naší přírody. Šumavská krajina je pod hávem čtyř velkoplošných chráněných území jak na české, tak na německé straně: NP Šumava, NP Bavorský les, Chráněná krajinná oblast (dále jen CHKO) Šumava a přírodní park Bavorský les. Společně tvoří největší les střední Evropy známý také jako Zelené srdce Evropy nebo Zelená střecha Evropy. Předmětem ochrany jsou především horské smrčiny a smíšené horské lesy, dále pak známá šumavská rašeliniště, ledovcová jezera nebo horské louky a pastviny. Národní park Šumava poskytuje útočiště nejenom pro ohrožené živočichy jako je tetřev hlušec, který zde má kromě Alp poslední životaschopnou populaci ve střední Evropě [Kučerová; Dvořák a kol., 2019: 13]. NP kombinuje cestu jak bezzásahového, tak řízeného managementu s ohledem na dané území, moderní ekologické poznatky a mezinárodní standardy [Vacek; Krejčí: 2009: 11].

Národní parky (alespoň u nás) chrání tedy to nejcennější, co nám příroda poskytla a co chceme v našem kraji ponechat. Za stejným účelem vznikl i Národní park Šumava, dříve CHKO Šumava [Kučerová; Dvořák a kol., 2019: 13]. O jeho založení se mluvilo již na počátku dvacátého století, kdy již existovaly přírodní rezervace vyhlášené přímo vlastníky viz. Boubínský prales nebo Čertovo a Černé jezero, kde ochrana byla dokonce přísnější než dnes. V roce 1954 byla poprvé formulována představa NP včetně realizačního plánu, devět let poté byla vyhlášena CHKO Šumava. Až v roce 1991 se na části CHKO vyhlásil NP Šumava [Hubený, 2013: 48–49]. Stalo se tak přesně 20. března a s plochou 681 m² mu náleží status největšího národního parku v ČR. Téměř 82 % této plochy pokrývá les, jehož skladba se liší podle nadmořské výšky. Své sídlo má Správa NP Šumava ve Vimperku a za hlavní cíl si klade

péči o ekosystémy a sladění potřeb ochrany přírody s hospodářským rozvojem regionu včetně budování veřejných vztahů [Patzetl, 2011: 98–99]. Což se krásně promítá v návratu vlka a z mého pozorování aktivit NP, mohu výše zmíněné jen potvrdit.

S vyhlášením NP se váže i přísun turistů, a to celoročně. Nejvíce samozřejmě v létě a v zimě [Patzetl, 2011: 98–99]. Park je na to dobře vybaven jak turistickými cestami, tak informačními středisky (dále jen IS). Jedno takové středisko zaměřené na vlka je i na Srní.

3.2.1. Vlčinec na Srní

Návštěvnické centrum Srní, lidově nazýván vlčinec, bylo pro veřejnost otevřeno koncem roku 2015 a jeho součástí je i vlčí výběh s dřevěnou lávkou uprostřed. Uvnitř střediska si návštěvníci na informačních tabulích mohou přečíst spoustu informací o životě vlka obecného, na kterého se mohou jít podívat přibližně kilometrovou procházkou do zmíněného výběhu. Své psí miláčky musí návštěvníci nechat buď doma nebo v připravených kotcích na parkovišti, aby nedošlo ke zbytečným konfliktům s vlky. Od roku 2019 je možné během školního roku využít programů environmentální výchovy zaměřených na roli vlka v přírodě. Podobné programy probíhají i přes rok pro širokou veřejnost.

V roce 2015 byl do výběhu vpuštěn samec z plzeňské zoologické zahrady a samice z německého vlčího výběhu Lohberg. Společně zplodili několik potomků a momentálně smečka skýtá čtrnáct jedinců. Jelikož je výběh na hranici svých možností, dostávají samice antikoncepci a je tím tak zamezeno dalšímu rozmnožování [Žaloudek, 2020: 42–43].

Mottem návštěvnického centra je „*Pomáhat návštěvníkům Národního parku Šumava, chápat roli vlka ve volné přírodě a pomáhat volně žijícím vlkům s jejich složitým návratem do míst, kde jejich předci po tisíciletí lovili a žili.*“ [Žaloudek, 2020: 43].

Vlčinec lze zařadit mezi šumavské turistické atrakce. Během celého roku se za vlky na Srní vydá téměř osmdesát tisíc návštěvníků [Web3].

3.3. Agentura ochrany přírody a krajiny

Agentura ochrany přírody a krajiny České republiky (dále jen AOPK) je organizační složkou státu zajišťující odbornou i praktickou péči o přírodu. Spravuje území CHKO mimo Šumavu a Labské pískovce, národní přírodní rezervace a jejich ochranná pásma, pozemky určené k obraně státu a vojenské újezdy. Vyjma území národních parků, jejich ochranných pásem a výše zmíněných CHKO poskytuje finanční náhrady za ztížení lesnického a zemědělského hospodaření. Dále se stará o environmentální osvětu, o druhovou ochranu, a

tudíž i o vlka. Na jejich webu² zodpovídají časté dotazy veřejnosti a informují o aktualitách ohledně vlka. Jsou zde k nalezení veškeré informace, rady pro prevenci a následně možného financování škod nebo i popis, jak v případě vzniku takové škody způsobené vlkem postupovat.

3.3.1. Program péče o vlka a jiné

AOPK se podílela společně s NP a CHKO Šumava, ČZU, Mendelovou univerzitou v Brně, Karlovou Univerzitou, Hnutím DUHA a ÚBO AV ČR na zpracování programu péče o vlka. Program se zaměřuje na předcházení konfliktů, řešení vzniklých škod chovatelům, ale také na dostatečnou informovanost odborné i laické veřejnosti, čímž lze zajistit jeho pozitivní vnímání obyvateli ČR. Tyto body jsou konkrétně nadefinovány v podobě střednědobých a dlouhodobých cílů v úvodu dokumentu a následně podrobně popsány. Nechybí ani realizační část a nejsilnější kapitolou je podkladová část, kde lze nalézt všechny podstatné informace o vlku obecném, které se promítnou i v teoretické části této práce [MŽP, 2020].

Dalším přínosným dokumentem od AOPK je tzv. standard ochrany hospodářských zvířat před útoky velkých šelem, který na dvaceti stránkách radí hospodářům, jak co nejefektivněji obstarávat svá stáda, aby se vyhnuli nežádoucímu střetu nejen s vlkem. Dokument je volně ke stažení na webových stránkách agentury [AOPK, 2020].³

3.4. Hnutí DUHA

V přípravném projektu práce (viz příloha 12.1.) uvádím, že do výzkumu zahrnu všechny dotčené sektory návratem vlka na Šumavu. Pro jejich společenskou důležitost nutno zařadit i nestátní neziskové organizace (dále jen NNO). Pro krátkou ilustraci jmenuji některé z hlavních funkcí NNO: a) komunitní: vytvářejí prostor pro minority, čímž umožňují fungovat společnosti jako celku.

- b) participativní: účastní se důležitých procesů rozhodování.
- c) demokratizační: jsou neformální veřejnou kontrolou.
- d) servisní: zajišťují pro občany různé formy služeb.

Funkcí mají mnohem více (monitorovací, mobilizační, edukační atd.), tudíž o jejich významu nemůže být sporu [Ivan Rynda, poznámky z přednášky, 13.04.2020].

Do mého výzkumu jsem vybrala jednu z neaktivnějších NNO v ČR, a to Hnutí DUHA, která je v návratu vlka velmi angažovaná. Mimo různé projekty šířící osvětu organizují

² ochranaprirody.cz

³ www.ochranaprirody.cz/o-aopk-cr/

dobrovolné hlídky, kterými pomáhají zamezovat protizákonnému pytláčení. Zároveň monitorují pohyb zvířat a na základě těchto dat vypracovávají odborné studie zahrnující například návrhy ochrany důležitých migračních koridorů proti zástavbě apod. [Kutal, 2013: 22]. Organizace poskytuje podporu cílovým skupinám v podobě bezplatné poradny a možnosti bezplatného zapůjčení si elektrického ohradníku [Kutal, 2013: 24].

3.5. Vlk obecný

Stejně jako liška obecná a mývalec kuní je i vlk obecný (*Canis lupus*) zařazen do řádu šelem, čeledi psovití. Asi každý má představu, jak tento savec vypadá, charakteristikou je mu protažená hlava, štíhlé tělo s šedým ochlupením, delší nohy s nezataženými drápy a ochlupený ocas [Anděra; Gaisler, 2012: 179]. S nemalou fantazií bychom ho mohli přirovnat k německému ovčáckému psovi, avšak vlk je předchůdcem naším domácím mazlíčkům. Vlk je oproti němu štíhlejší a v kohoutku je vyšší než v zadní části těla [Vach, 1997: 202]. Pro úplné dokreslení jeho obrazu uvedu pár čísel: délka těla dosahuje 1–1,6 metru a výška v kohoutku se pohybuje mezi 0,6–0,8 metru⁴. Údaje o hmotnosti se v knihách liší, ale přibližně činí 20–70 kg [Anděra; Gaisler, 2012: 202]. Srst má vlk zbarvenou do rezavohněda, na hřbetu tmavšího odstínu, na břichu přesně naopak.

Obrázek 1: Vlci v zajetí na Srní. Foto: Radek Karko.

⁴ U samce je výška v kohoutku 70–85 cm, u samice pak 65–80 cm [Vach, 1997: 202].

Vlk se běžně pohybuje pružnou lehkou chůzí nebo volným klusem [Vach, 1997: 202]. Je fyziologicky uzpůsoben k lovu živé kořisti. Umí velmi rychle běhat, má dlouhé skoky a stejně tak má velmi dobře rozvinuté psychické vlastnosti a smysly, které využívá jako noční tvor především v noci [Dungel, 1993: 104]. Má skvělý sluch a čich, ale zrakem se orientuje jen na kratší vzdálenosti [Vach, 1997: 202].

Vlkovi je přirozené lesní prostředí, avšak postupně se vlivem lidské populace adaptuje i na hospodářskou krajinu [Anděra; Gaisler, 2012: 202]. Na jihu Evropy máme záznamy pohybu vlka v příměstských oblastech, kde se po nocích živí na skládkách odpadu [Anděl, Mináriková, Andreas, 2010: 18]. Důležitý pro výběr jeho domova je i výskyt potravy. Převážně žije v organizovaných a hierarchických smečkách [Anděra; Gaisler, 2012: 202]. Tato rodinná uskupení tvoří nejčastěji pět až osm jedinců⁵, může mít ale až přes třicet členů. Potrava určuje i velikost smečky. Čím jsou lovené kořisti větší, tím větší bývá smečka. Na našem území s hlavní kořistí jelenů a srnců tedy nalezneme spíše méně početné uskupení. Které zvíře se stane vlkovi potravou určuje nabídka, ale převážně se živí většími kopytníky, jako jsou již zmínění jeleni a srnci, ale i divoká prasata nebo mufloni. Občas do svého jídelníčku zařadí i drobné obratlovce, hmyz, zdechliny a lesní plody [Anděra, 1999: 10]. Primárně loví vždy tu nejdostupnější kořist aneb mluvíme o potravním oportunistu, díky čemuž se dokáže geniálně adaptovat i na různé typy potravy. Vlk průměrně spořádá tři až pět kilo masa [Chabadová; Kameníková; Nový, 2016: 26]. Pokud šelma trpí nedostatkem, zamíří i do řad hospodářských zvířat [Anděra; Gaisler 2012: 202]. Ovčí nebo hovězí stádo si vlci také vybírají v momentě, kdy je to pro ně jednodušší varianta než uhánět lesní zvěř. Ač knihy uvádějí, že hospodářská zvířata jsou v potravě vlka zastoupena jen minimálním jednoprocenním podílem [Anděl; Mináriková; Andreas, 2010: 18], v ČR se podíl v letech 2020 a 2021 vyšplhal na 4 % [terénní deník]. Hospodáři mohou využít pomoci maďarského ovčáka, který s vlkem dokáže úspěšně bojovat [Reichholf, 2006: 126]. Vlk si útok raději rozmyslí, než aby riskoval zranění od velkého psa [Ulmanová; Machalová; Kutal, 2012: 18]. Jeho výcvik a využití už ale upadl v zapomnění. Lidé si odvykli na přítomnost šelmy v naší krajině, je považována za škůdce a lupiče a bojí se jí. Ke strachu přispěly i různé pověsti a pohádky a trpíme tak „syndromem červené Karkulky“ viz. kapitola 4.7 [Chabadová; Kameníková; Nový, 2016: 26].

Vlk je migrující zvíře, smečky ve Skandinávii se pohybují na území až 1000 km², zatímco v našich poměrech hovoříme o 100–200 km². Denně pak v průměru jedinci urazí mezi

⁵ Údaje o velikosti smečky se opět liší zdroj od zdroje. Anděl, Mináriková a Andreas například uvádějí, že v našich stredo-evropských podmínkách žije v jedné smečce 4–5 jedinců [Anděl, Mináriková, Andreas, 2010: 17].

dvaceti až třiceti km. Tento počet je závislý na ročním období s tím, že v únoru během páření se dostáváme na vyšší čísla, zatímco koncem jara se vlci při krmení mláďat pohybují pouze v blízkosti nory [Anděl; Mináriková; Andreas, 2010: 18, 20]. Toto je velmi důležitý fakt, protože díky tak velké migraci zkrátka nemůžeme tento typ zvířat udržet jen v hranicích NP, což má důsledek i na okolní území a vzniká tak problém i s obyvateli, hospodáři a myslivci přilehlých území. Smečky si vymezují svá území a pečlivě si ho značkují močí a trusem, čímž vylučují pach z příritních žláz. Tím se zajistí, že se jen zřídka kdy křížují s dalšími skupinami. Svou kořist cítí až na dva a půl kilometru a loví společnými silami. Tím dokážou uhnat i zvíře několikrát větší, než jsou oni sami [Anděra, 1999: 10], stále však mají v patrnosti svoji vlastní bezpečnost. Hon na velká zvířata s kopyty, parohy nebo kly pro ně představuje velké riziko zranění či uhynutí. Proto velkou část útoků na zvěř brzy vzdají a úspěšný lov je přibližně jeden z deseti [Ulmanová; Machalová; Kutal, 2012: 8].

Vlci ve volné přírodě se v průměru dožívají 13–16 let [Anděra, 1999: 10]. Samice v průměru vrhne čtyři až šest mláďat, bohužel 60 % z nich nepřežije první rok života. Vlci si své stavy regulují přirozeně. Pokud například není dostatek potravy nebo se na území vyskytuje mnoho vlků, mají zpravidla méně potomků. Stejně tak se většinou rozmnožuje jen vůdčí pár, aby nedošlo k přemnožení a zániku celé smečky [Ulmanová; Machalová; Kutal, 2012: 6].

Pro účel mé práce se budeme dále zabývat jen výskytem vlka v ČR, konkrétně pak na území Šumavy. Je potřeba zmínit, že se vyskytuje i v jiných zemích Evropy, v Asii a v Severní Americe. Díky adaptaci na daná prostředí rozlišujeme dokonce několik zeměpisných ras lišících se zbarvením a velikostí [Bouchner, 1972: 106], přičemž u nás mluvíme o vlku obecném.

3.6. Historie výskytu vlka obecného v ČR

Vlk se řadí mezi jednoho z nejrozšířenějších savců na světě. Původně obýval většinu naší republiky, dokonce až ke dvaceti procentům území. Postupně z české krajiny vlivem monokulturních lesů a střetu s hospodáři vymizel [Anděra; Gaisler, 2012: 202]. Podobný osud měl i v jiných evropských zemích, kde lidé vlky z pouhého strachu pronásledovali a stříleli [Pollock, 1993: 24]. Zároveň na vlky byla vypsána odměna, ceněná byla i jejich kožešina a promítla se sem i lovecká touha po trofeji [Ulmanová; Machalová; Kutal, 2012: 2]. Mezi lety 1621–1650 bylo podle dochovaných dat na Rožmberském panství poblíž Českého Krumlova

zastřeleno přibližně čtyři sta vlků. Z tohoto faktu a z údajů o výskytu v Krušnohoří, Ašsku a Podbořansku můžeme usuzovat, že vrcholnou fází rozšíření v ČR měl vlk v 17. století [Anděl, Mináriková, Andreas, 2010: 15].

Ač některé knihy uvádějí, že poslední vlk v ČR byl zastřelen na Moravě v roce 1914, dalo by se říct, že např. ve Slezsku se tato šelma vyskytuje s přestávkami až dodnes, a to díky sousedním zemím Polsku a Slovensku [Anděra; Gaisler, 2012: 202]. Věrohodné údaje o návratu vlka na Moravu máme až z roku 1994, kdy byl zachycen v Beskydech [Chabadová; Kameníková; Nový, 2016: 25]. Zde byla o dva roky později dokonce zaznamenána první vlčata [Anděl; Mináriková; Andreas, 2010: 15]. V Čechách došlo k návratu s rozšířením vlků do polských a německých nížin na počátku 21. století. Už v roce 2010 hlásily severní Čechy první jedince [Anděra; Gaisler, 2012: 202]. Dnes už je trvalý pobyt vlků nezpochybnitelný jak na Broumovsku, tak v Krkonoších, Krušných horách, Jizerských horách, v Českém Švýcarsku, Lužických horách a samozřejmě i na Šumavě.

V současné době se v Evropě šelmám daří mnohem lépe, za čímž stojí spousta příčin. Jednou z nich je pokles zemědělských aktivit a využívání pastvy, které s přesunem obyvatelstva do měst ztratily na popularitě. Stejně tak se začala pomalu oceňovat ryzí příroda, do které patří bezesporu i šelmy, a lidé tak vlka přijímají lépe než dříve. Díky zalesňování původních pastvin vznikl pro predátory vhodný prostor [Ulmanová; Machalová; Kutal, 2012: 3].

3.6.1. Výskyt na Šumavě

Údaje o posledním vlkovi na území Šumavy se publikace od publikace liší. Kutal pracuje s rokem 1891 [Kutal, 2013: 4], zatímco Anděl, Mináriková a Andreas uvádějí již rok 1874 [Anděl; Mináriková; Andreas, 2010: 15]. Anděra a Zavřel v knize Šumava vysvětlují, že poslední zástřel se datuje k roku 1874, ke kterému je na místě úhynu v Lipsku vystaven i pomníček. Podle místních znalců byl však poslední vlk uloven až v roce 1891 [Anděra; Zavřel, 2003: 322].

V 70. letech je na Šumavě evidován jejich pohyb, avšak uvádí se, že šlo pouze o uniklé vlky ze zajetí z Německa. Ti byli průběžně odstřeleni, ale objevují se spekulace, že se stihli rozmnožit [Anděra; Zavřel, 2003: 322]. V devadesátých letech pak hovoříme o výskytu jedinců a mezi lety 1999–2004 je už zaevidováno 66 záznamů o přítomnosti vlka na území Šumavy, a to převážně jednotlivců s neznámým původem. [Anděl; Mináriková; Andreas, 2010: 15]. V knize z roku **2013** pan doktor Šustr, který působí na Akademii věd a vedl telemetrické projekty na Šumavě (měl v tu dobu tedy o velkých savcích přehled) predikuje, jaké by to bylo,

kdyby se vlk na Šumavu vrátil. Vzhledem k prostorové náročnosti vlka odhaduje, že by zde mohly pohodlně žít dvě smečky. S průměrným množstvím 80 kusů ulovených jelenů jedním vlkem za rok by pouhých deset vlků zvládlo regulovat stejný počet kusů, jako v tu dobu myslivci. S návratem předjímá i možné problémy, a to izolovanost od dalších populací v jiných regionech, existenci přezimovacích obůrek a zamýšlí se i nad názorem společnosti, zda by byla ochotná akceptovat vlka v šumavské přírodě. I přesto však dodává „*Vlk na Šumavě zatím chybí, ale právě on by mohl být přirozeným regulátorem početnosti jelení populace na Šumavě.*“ [Šustr, 2013: 47–48]. Hnutí DUHA potvrzuje jeho pobyt už v roce 2012, zatímco Ulmanová, Machalová a Kutal tvrdí, že vždy šlo jen o jednotlivce, kteří se dříve či později pravděpodobně stali obětí pytláků či zahynuli pod koly aut. [Ulmanová; Machalová; Kutal, 2012: 4].

Zajímavý je pohled ředitele Správy Národního parku Šumava, který píše, že od druhé poloviny 20. století se na území Šumavy objevují jedinci, nejspíše i na delší dobu [Hubený, 2013: 153]. To potvrzuje v rozhovoru v pořadu „Šumava žije online“, kde dodává, že **vlci na Šumavě** jsou v podstatě **neustále** a že jednotlivé kusy zde žijí trvale [Hubený, 2021].

Poslední poutavý postřeh, který chci závěrem kapitoly dodat, je od uznávaného lesníka, myslivce a autora článků a knih pana Jana Andersky:

„Vzhledem k tomu, že alpská oblast a její intenzivní zimní i letní turistikou je pro vlka víceméně ztracena, je Šumava zcela izolovaná a hlavně malá. Pro život vlka by musela být mnohonásobně větší. Proto se domnívám, že zde reintrodukce vlka nepřichází v úvahu.“ [Andreska; Andresková, 1993: 268].

Zde se tedy pan Anderska spletl. O přítomnosti vlků na Šumavě **prokazatelně** mluvíme od roku 2017, kdy máme záznamy, že vlci vytvořili smečku a zplodili mláďata. Zajímavostí je, že první šumavský pár je mezinárodní, protože vlčice pochází z Německa, vlk z Itálie a společně se usídlili na Šumavě [Hubený, 2021]. Dnes už odhadujeme přítomnost pěti smeček a dvou párů, celkem mluvíme asi o třiceti kusech vlka na Šumavě [terénní deník].

3.7. Právní ochrana

Mezinárodního svaz ochrany přírody (The Internatioal Union for Conversation of Nature – dále jen IUCN) vydává každé dva roky červený seznam savců, které dále rozděluje dle stupně ohrožení. Je jich celkem sedm, od vyhynulého druhu až po málo dotčený druh. Vlk se na seznamu objevil už v roce 1982 a až do roku 1994 nesl status „zranitelný“, který se změnil v roce 1996 na „málo zranitelný“. Celkově je jeho populační trend považován za stabilní [Boitani, Phillips, Jhala, 2018]. Vlk je uveden rovněž na seznamu CITES neboli v Úmluvě o

mezinárodním obchodu s ohroženými druhy volně žijících živočichů a planě rostoucích rostlin, tudíž je chráněn i mrtvý kus a jeho části. Nechybí ani v Bernské úmluvě o ochraně evropské fauny a flóry a Bonnské úmluvě o ochraně stěhovavých druhů volně žijících živočichů. Na úrovni Evropské Unie je vlk chráněn směrnicí o ochraně přírodních stanovišť, volně žijících živočichů a planě rostoucích rostlin [Anděl, Mináriková, Andreas, 2010: 15].

Zacílíme-li konkrétněji na Českou republiku, je tato největší psovitá šelma v naší zemi vedená jako kriticky ohrožený druh, a je zvláště chráněná podle zákona č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny. Zákon zakotvuje ochranu všech jeho vývojových stádií, jeho sídel a biotopů a zakazuje škodlivé zásahy do jeho přirozeného vývoje, jako je chov v zajetí, usmrcení, rušení nebo jiné zásahy vedoucí k jeho ohrožení [MŽP, 2020: 71]. Dle zákona o myslivosti č. 449/2001 Sb. je vlk zvěří, kterou nelze lovit [Anděl, Mináriková, Andreas, 2010: 15] a v trestním zákoníku jsou stanoveny následky za porušení předchozích zákonů. Nelegální lov vlka může být potrestán až třemi lety odnětí svobody. Jedná se o opravdu kriticky ohrožené zvíře, což potvrzuje jeho přítomnost v Červeném seznamu ohrožených obratlovců [Chabadová; Kameníková; Nový, 2016: 26]. Proto považuji zmíněnou právní ochranu za potřebnou, aby opět nevyumizel z našich krajin. Největší hrozbou mu je totiž stále člověk, buď ve formě pytláčení a získání trofejí nebo pak z ochrany vlastních hospodářských zvířat.

Zákon ošetřuje i škody způsobené vlkem, konkrétně zákon č. 115/2000 Sb., o poskytování náhrad škod způsobených vybranými zvláště chráněnými živočichy. Stát hradí veškeré škody spojené s působením vlka (nejčastěji hospodářská újma na zvířatech, ale i škody na zdraví nebo životě lidí nebo hlídacích psů) [Anděra; Gaisler, 2012: 202]. Od roku 2000 mají hospodáři nárok na náhradu škody za podmínky, že zvířata byla před útoky zabezpečena. Dále je potřeba závčas škodu oznámit místnímu orgánu ochrany přírody, který vypíše protokol, doložit vlastnictví nebo užívání pozemku a zvířat, potvrzení od veterináře a z kafilérie [Ulmanová; Machalová; Kutal, 2012: 10].

3.8. Překážky návratu

Stále větší překážku pro veškerá zvířata tvoří ztráta volného pohybu krajinou. Dálnice obehnané plotem, stavby umístěné v původních migračních stezkách a jiné lidmi vytvořené změny krajinného rázu způsobují plachým jedincům nemalé problémy. Zvířata potřebují migrovat za potravou, za partnery nebo za novým domovem, a to jim bohužel v dnešním světě může být osudné [Ulmanová; Machalová; Kutal, 2012: 20]. Anděl, Mináriková a Andreas vytypovali šest hlavních typů migračních bariér, mezi které řadí nejen zmíněné silnice a dálnice,

ale i železnice, ploty a ohradníky, osídlení a bezlesí. Jako šesté uvádějí vodní toky a vodní plochy, které v našich podmínkách představují ten nejmenší problém ze všech, naopak se často dají využít k migraci [Anděl, Mináriková, Andreas, 2010: 56].⁶ Nejproblematictější bod jsou silnice, které bohužel nepředstavují pouhé rozdělení biotopů a izolování jednotlivých populací, ale často dochází i k přímému střetu auta s vlkem [Kutal, 2013: 21]. Tento problém zde existuje již řadu let a je následkem rostoucí lidské populace. Obyvatelstvo (alespoň našeho kontinentu) si problémy začíná pomalu uvědomovat a snaží se napravovat škody, které napáchalo. Bohužel neřešíme příčiny zranění, jen je zalepujeme rány. Nezrušíme dálnice, do pohodlí si nesáhneme, ale použijeme náplast: stavíme biokoridory, ekodukty a propojujeme tak námi rozdělenou krajinu.

Vlk jakožto šelma na vrcholu potravní pyramidy nemá v přírodě konkurenci a jak už víme, největším nepřítelem je mu člověk. Ten ho však aktivně loví už od pradávna, ať už z důvodu potravní konkurence, strachu, kvůli předsudkům anebo i kvůli kožešině a trofeji [Žaloudek, 2020: 3]. Pytláctví je problém přetrvávající až dodnes i přesto, že je evidováno jako trestný čin. Bohužel se jen těžko dokazuje a proto bývá valná většina případů nepotrestána [Ulmanová; Machalová; Kutal, 2012: 19]. Tímto se volně dostáváme k vývoji vztahu člověka a vlka.

3.9. Vztah vlk – člověk

Původně byl vlk uctíváné zvíře, které chrání lid před možnými démony a čerty. S přerodem člověka v rolníka se rázem stal škůdcem a lidem už nezáleželo na tom, že vlk má v přírodě své místo a přirozeně reguluje stav zvěře. Tu si raději lovili sami pro své účely a vlka cíleně stříleli [Andreska; Andresková, 1993: 268]. Zároveň staré slovanské zvyky ve smyslu oslavování veškerého života na zemi, úcty ke stromům a řekám přišly do střetu s nastupujícím křesťanstvím. Najednou byl z vlka lstivý a zlý tvor, představující symbol ďábelských sil, před kterými dříve paradoxně ochraňoval.

I dnes dáváme ve filmech a pohádkách vlka do role zabijáka, ačkoliv se ve skutečnosti jedná o velmi plaché zvíře. Vlk se vždy snaží lidem vyhýbat a pokud není nemocný, nehrozí z jeho strany žádný útok směrem k lidem. Nepovažují nás za oběť, ale za tvora, který mu navíc

⁶ Bariérou se stávají v případě širokých toků a obrovských vodních plochách. V našich poměrech by se jednalo o přehradní nádrže, ale ani ty nejsou pro vlky nepřekonatelné. Stejně tak se u nás kromě plavebních kanálů nenachází takové toky, které by byly vybetonované, či jinak špatně přístupné. [Anděl, Mináriková, Andreas, 2010: 56].

může být i nebezpečným [Ulmanová; Machalová; Kutal, 2012: 8]. Obavy z napadení vlkem jsou tedy neopodstatněné, mnohem větší riziko je, že se zraníme při jeho sražení autem nebo že nás napadne pes [Radingerová, 2018: 210].

V lidské společnosti však z velkých šelem panuje respekt a strach. Bavíme se o syndromu „červené Karkulky“, neboť tuto pohádku zná každý a vlk v ní ztělesňuje veškeré zlo. Milovali jsme ji jako děti, a tudíž je možné, že je v nás tato představa je hluboce zakořeněna. Podobně známá pohádka je o sedmi kůzlátkách, kde je vlk opět v záporné roli, neboť chce kůzlátka sežrat. Tyto negativní pohledy pak dokreslují nesprávné nebo nedostatečné zprávy v médiích [Radingerová, 2018: 209].

Další teorií, která podporuje obavu z vlka, sahá hluboko do historie. Předkové našeho druhu, Homo sapiens, žili v neustálém nebezpečí před útoky velkých šelem, pro které představovali snadný terč a jen těžko se jim mohli bránit. Tento respekt se předával po generace a je v našem podvědomí až dodnes [Dungel, 1993: 21].

Reichholf ve své knize v originále vydané již roku 1983 tvrdí, že strach z vlků je neopodstatněný. Uvádí, že dokonce ani v oblastech, kde jsou vlci v hojném zastoupení, se nikdy nestal případ, kdy by vlk zabil člověka [Reichholf, 2006: 126]. To již v době publikace této diplomové práce neplatí. Podle norského výzkumu z téměř 500 zkoumaných napadení člověka vlkem skončilo dvacet šest úmrtím. Důvody byly různé, od vztekliny, střetu s vlkem kvůli ochraně vlastních zvířat, po predační pudy (to především v Íránu). V celé Evropě a Severní Americe bylo v horizontu posledních osmnácti let (2002–2020) zaznamenáno pouhých dvanáct útoků, z čehož jediné dva smrtelné byly v Severní Americe. [Web4]

Shrnemeli výše zmíněné vztah mezi člověkem a vlkem je ovlivněn předsudky, pověrami a historií, a proto se často setkáme s nejrůznějšími obavami v souvislosti s jeho výskytem na našem území. Dlouhou řadu let by se tento vztah dal vyjádřit spojením *škůdce – pronásledovatel*, kde člověk je samozřejmě tím druhým jmenovaným. Desítky let jsme vlka sledovali a stříleli [Chabádová; Kameníková; Nový, 2016: 25]. Minulý čas bohužel neplatí na sto procent, máme prokazatelné důkazy o pytláctví, ale díky zákonné ochraně již ne tak hojně. Rozebíraný vztah se nedá paušalizovat už jen tím, že neexistuje jednotný obraz vlka. Jinak je popisován vědou, jinak si ho projektujeme podle našich kulturních i sociálních podmínek v našich hlavách. Proto je jasné, že každý dotčený segment společnosti ho bude vnímat jinak. Lze rozumně předpokládat, že veřejnost bude mít rozdílné názory. To však potvrdí, nebo vyvrátí, výsledky dotazníkového šetření. ukáže samotný dotazník.

3.10. Vliv na krajinu

„*Vlk jakožto vrcholový predátor má v ekosystému nezastupitelnou úlohu*“ [Anděl; Mináriková; Andreas, 2010: 18]. Tato věta definuje celou tuto kapitolu. Pro její správné a hlavně úplné pochopení si pojdme její význam přiblížit. Mezi vrcholové predátory řadíme i rysa nebo medvěda, znamená to, že nemají v přírodě žádného nepřítele. Tím jediným, leč zásadním je, (znovu opakuji) člověk. Nepřítomností vrcholového predátora jako nejvyššího článku potravní pyramidy dochází k jejímu narušení, stejně tak u potravních řetězců, kaskád a sítí. Návratem se tyto vztahy srovnají. Predátoři mají sami o sobě přímý vliv na svou kořist a zároveň nepřímý vliv na flóru [Kutal, 2013: 4].

Vlk obecný napřímo rostlinnou vegetaci nijak zásadně nepozměňuje, ale výrazným způsobem k tomu přispívá svým lovem prasete divokého a převážně velkých býložravců jako jsou jeleni a srnky. Zabraňuje tím jejich přemnožení, které je pro přírodu velmi náročné. Převážně v zimě, kdy zvěř nemá dostatek zeleně, okusuje mladé stromky a spásá semenáčky, čímž pak nedochází k přirozené obnově lesa. Přebytek divokých prasat má dopad na rozrytí velkých ploch půd, požívání vzácných lesních bylin a také na škody na zemědělských polích [Ulmanová; Machalová; Kutal, 2012: 8]. Současně platí, že pokud se v přírodě vyskytne do té doby dominantnímu druhu predátor, sníží se tak jeho počet a nabídne tím prostor i pro jiné druhy zvířat, které do té doby utlačoval [Kutal, 2013: 7]. Přítomnost šelem tedy ovlivňuje druhovou skladbu lesa a navrácí přírodě přirozenou rovnováhu. Vytváří prostředí, kde i jelen, srnec a divočák mají svého predátora. Kde již nebude potřeba nákladného počínání si člověka, který staví oplocenky na ochranu stromků, používá repelentní nátěry apod. V Česku je přemnožení spárkaté zvěře a divočáků dlouhodobý problém, který jsme jako lidé řešili formou myslivosti, tedy redukce zvěře odstřelem [Kutal, 2013: 8]. Myslivecké úsilí ovšem nebude nikdy plně adekvátní přítomnosti vlka, a to už například jen z pouhého výběru kořisti. Šelma přirozeně loví slabší, nemocné, pomalé nebo staré jedince, které je jednodušší uštvat, díky čemuž dochází spontánně k Darwinovu přirozenému výběru a udržování genetické kvality populace [Ulmanová; Machalová; Kutal, 2012: 18].

I pouhá přítomnost vlka v lese má vliv na povahu zbylého lesního společenstva. Jeho potenciální kořist se rozdrobuje na menší skupinky a více migruje. Nenacházíme na loukách a v lesích už proto jeleny a srnce ve velkých stádech a zároveň spásání a okusy již nejsou tak intenzivní jen na vybraných lokalitách [Ulmanová; Machalová; Kutal, 2012: 18]. Hezkým příkladem vlivu vlka na krajinu může být často skloňovaný národní park Yellowstone v Americe. Jeleni se zde z obavy z útoku vyhýbali do té doby oblíbeným údolím řek, kde svým

okusem ničili růst vrb a topolů. Ty se po čase přítomnosti vlka obnovily a vytvořily tím přirozeně domov i pro bobry nebo ptáky. Z toho vyplývá, že mnou zkoumaný predátor může pozitivně ovlivňovat životy ostatních druhů zvířat [Ulmanová; Machalová; Kutal, 2012: 19]. (viz. kapitola 3.11)

Jak uvedl Lochner v knize z roku 2019: „*Kde loví vlk, tam roste les.*“ [10].

3.11. Biodiverzita a vlk

Pro zachování ekologické stability suchozemských ekosystémů hraje velmi důležitou roli biologická rozmanitost neboli biodiverzita. Hovoříme o rozmanitosti přírodních zdrojů, živých organismů, ekosystémů i krajin a rozlišujeme diverzitu ekologickou, genetickou, druhovou a kulturní [Vacek; Krejčí; 2009: 409]. Pod druhovou se skrývají všechny druhy nacházející se na Zemi a zachování právě její existence je jedním z úkolů národních parků, protože se jedná o něco velmi cenného a zároveň nezbytného pro přežití lidské populace [Primack; Kindlmann; Jersáková, 2001: 42]. To ovšem není tak jednoduché, často si nedokážeme představit, jak velkou škodou je vymření nějakého druhu samo o sobě nebo jaké důsledky to může mít pro biotop daného druhu. Jde však o udržení přírodní rovnováhy. Tím, jak jsou druhy mezi sebou vzájemně propojené, může vyhynutí jednoho způsobit vyhynutí nebo naopak přemnožení dalšího. Tak se podle mého názoru dostáváme k jednomu z hlavních poselství studia oboru sociální a kulturní ekologie „Všechno souvisí se vším.“. Toto se plně potvrzuje i na příkladu vlivu vlka na biodiverzitu. Vše začne u návratu vlka do přírody, jehož predací se sníží počet zvěře. V důsledku opadne nadměrné spásání a rušení biotopů, které jsou domovem nejen několika druhům pěvců. Stejně tak se sníží intenzita spásání lesních bylin a chráněných druhů rostlin. Omezí se snižování počtu bezobratlých živočichů, kteří jsou potravou nejen pro uvedené pěvce, ale významně důležití jsou pro existenci tetřeva hlušce, konkrétně pro jeho kuřata. Ta se živí motýlími larvami, kukly mravenců a listy borůvky, které při okusu zvěří taktéž strádají [Kutal, 2013: 7]. A mohli bychom pokračovat dále, protože každý druh, ať už rostlinného nebo živočišného původu je navázaný na jiný/jiné, a tudíž bychom nikdy neskoučili. V tento okamžik je důležitý fakt, že podobné změny spojené s návratem vlka do jeho přirozeného prostředí jsou pozitivního charakteru.

Navrácení šelem jako přirozených predátorů do jejich původních teritorií je z biodiverzitního hlediska důležité nejen jako zvýšení početnosti druhů, ale také pro jejich poměrné zastoupení, protože jako vrcholový predátor mají důležité postavení v celém

ekosystému. [Kutal, 2013: 6]. Vlci společně s rysy bývají označováni za lesní zdravotníky. Jak již bylo zmíněno v předchozí kapitole, při výběru kořisti bere v potaz „jednoduchost“ lovu, kdy samozřejmě nejjednodušší variantou jsou nemocní, zranění či jinak oslabení jedinci [Chabadová; Kameníková; Nový, 2016: 26]. Tím vlk dokonce eliminuje šíření nebezpečných chorob mezi zvěří, prasaty apod. A to nejen tím, že odloví nakažené jedince, ale celkově regulací jejich počtu, protože čím je populace kořisti větší, tím více nemocí a parazitů se objeví [Kutal, 2013: 15].

Pozitivní vliv vlka na druhově pestřejší složení lesa mají i zbytky potravy, které po něm v lese zůstanou. Ve výzkumu v Bělověžském národním parku bylo zjištěno, že mršiny jsou důležitým potravním zdrojem až pro třicet šest druhů savců a ptáků jako například sojky, sýkorky, orli mořské, skalní a křiklavé nebo i divoká prasata a lišky. Po vlkovi nacházejí tyto živočišné potravu v podobě živočišných bílkovin během celého roku, zatímco bez jeho přítomnosti mršiny objevují převážně jen v období zimy [Selva, Jędrzejewska, Jędrzejewski, Wajrak, 2005].

Zajímavá je i myšlenka regulace bobrů. Jak jistě víme, bobr evropský patří stejně jako vlk v ČR mezi chráněná zvířata, která vyvolávají velké kontroverze. Svojí činností poškozují protipovodňové a rybniční hráze, za které jsou vypláceny velké kompenzace. Dnes už nás přítomnost bobra v krajině nepřekvapí, mluvíme o stálé populaci, a proto najdeme v plánech péče tohoto živočicha už jisté návrhy na jeho regulaci. Tu by však mohl provádět vlk a tím by se opět potvrdil jeho přínos. V jeho jídelníčku se dříve bobr vyskytoval běžně, avšak ve střední Evropě se spolu dlouhá léta nepotkali, a tak je otázkou, jak vlk na bobra zareaguje [Kutal, 2013: 14].

Důležité je zmínit, že díky mechanismu zpětné vazby nemůže dojít k tomu, že by se přemnožil, nebo že by zcela vyhubil svou kořist. Pokud je hodně zvěře a prasat, začnou se rozšiřovat jejich predátoři, v našem případě vlci. S jejich vyššími početními stavy klesá počet zvěře a prasat, a proto v určitém bodě z nedostatku potravy začne ubývat vlků a tato periodicky se opakující negativní zpětná vazba má trvalý stabilizační efekt. Je krásné, jak příroda umí bez člověka fungovat [Ulmanová; Machalová; Kutal, 2012: 18].

Abychom se vrátili zpět do kolejí rozjetého vlaku biodiverzita, vliv na ekosystém je tedy zjevný. Druhová rozmanitost má mimo jiné přímý vliv i na lidskou populaci z toho důvodu, že rostlinné i živočišné druhy využíváme jako zdroj potravy, stavebních materiálů anebo léčiv. Některé druhy podmiňují látky potřebné ke vzniku důležitých léků apod. O dalších funkcích jako je kulturní či estetická není sporu [Primack; Kindlmann; Jersáková, 2001: 43]. Krásy

přírody obdivují nejen turisté, ale jsou inspirací i pro mnohé umělce a kromě užitného charakteru má příroda hodnotu i sama o sobě (intrinsic value). Přeneseme-li toto uvědomění i na hodnotu biologického bohatství, mluvíme pak o celkové účtě k životu. Dalším nepřímým vlivem pro naši společnost je její provázanost na jiné životně důležité služby jako udržování stabilního klimatu, vodního režimu, zlepšování čistoty vody, úrodnosti půdy, ale i složení vzduchu [Moldan, 2015: 178].

Hnací silou ztráty biodiverzity je především změna využití území, kdy na úkor kulturních území zanikají ta přírodní [Moldan, 2015: 178]. Tento úbytek je jedním z největších globálních problémů. Je definován v devíti planetárních mezích od Rockströma a jeho kolegů, přičemž právě tato mez, patří ke třem, kde vývoj způsobený člověkem již překročil kritický bod. Nešťastné je, že úbytek biodiverzity nelze na první pohled vidět, neohrožuje přímo naše zdraví a nepojí se s ním žádné katastrofické události. Proto ten, kdo se problému nevěnuje, ani neví k jak nevratným a zásadním škodám dochází. Mluvíme zde o problému neviditelných ohrožení, která existují, jen my je nevnímáme. Tato rizika jsou jasně prokazatelná a zabývají se jimi i sociologové jako např. Ulrich Beck [2018].

3.12. Myslivost na území NP Šumava

Myslivost je v naší republice významný obor s bohatou tradicí. Jejím předchůdcem bylo lovectví, jeho změna v chov a obranu zvěře je datována do poloviny 14.století [Vach, 1997: 7,13]. Je to tedy činnost nejen zájmová, ale i výrobní. Zvěř nestačí jen lovit, ale je třeba se o ni starat [Andreska; Andresková, 1993: 404]. Na území NP Šumava se k lovu zvěře přistupuje jinak, než je tomu v komerčních honitbách jejichž cílem je zisk. V národních parcích se usiluje o dosažení přirozené rovnováhy ekosystémů. Lov představuje nástroj regulace druhů, které nemají přirozeného predátora zastoupeného adekvátně k jejich počtu. Řídí se legislativou a vnitřními předpisy Správy NP Šumava. Každý rok se zaměstnanci řídí tzv. plánem lovu jelenovitých, který plní v období od prvního srpna do půlky ledna a respektují vymezení území bez lovu (cca 7 000 ha – viz mapa). Správa Národního parku není držitelem honiteb na celém svém území. Území kolem Povydrří a na hranicích u Chlumského lesa vlastní jiní držitelé (viz. mapa) [Jirsa, 2019: 9].

Vlk obecný tak nezasahuje do myslivosti pouze zaměstnancům NP Šumava, kteří by jeho přítomnost měli vítat, ale i soukromníkům. Jako příklad si uvedeme Kašperskohorské lesy s honitbou Povydrří (kde jsem později vedla rozhovor s místním myslivcem), které na území NP mají 4835 ha lesa. „*Myslivost je součástí pracovní náplně lesníků. Je nutné udržovat nízké stavy*

zvěře jelení s ohledem na kvalitu a zdravotní stav lesa, neboť způsobuje velké škody na výsadbách a mlazinách lesních porostů.“ [Web5]

Obrázek 2: Mapa honiteb NP Šumava. Zdroj: Jirsa: Časopis Šumava, léto 2019.

3.13. Vliv na jednotlivé segmenty společnosti

Dosavadní literatura zachycuje okrajově v obecné rovině i dopad přítomnosti vlka na jednotlivé segmenty společnosti. Sřet s hospodáři je zde od nepaměti. Červený, Koubek a Bufka udávají, že hospodářská zvířata v jídelníčku vlka zaujímají jen nepatrnou část. Přesto je jejich ztráta pro mnohé chovatele ovcí, krav a jiného dobytka zásadní. Ze všech velkých šelem, které se na území ČR vyskytují, je jejich největším nepřítelem právě vlk, a proto je jeho

přítomnost v lesích tolik diskutované téma. Napadení zvířat vlkem se dá zamezit různými preventivními opatřeními. Mezi možné ochrany hospodářských zvířat proti útoku šelem patří například elektrické ohradníky, noční zavírání stád, přítomnost pasáka a loveckých psů. Ideálně kombinace těchto možností [Červený; Koubek; Bufka, 2000: 31].

Kutal predikuje možné problémy s lidmi žijícími blízko území s výskytem šelem. Jejich působení nelze omezit pouze na území lesní divočiny, ale mohou se vyskytovat i v obydlených částech země. Pokud tedy chceme jejich populaci zachovat, musíme hledat způsoby, jak dosáhnout jejich pokojného soužití s lidmi [Kutal, 2013: 20].

Dle kanadské studie má vlk i přímý pozitivní dopad na lidskou populaci. Snižuje početnost srážek s autem, což má dopad jak na lidské zdraví, tak na ekonomiku. Např. v Americe ročně dojde až k milionu střetů auta se zvěří, tím k 29 tisícům zranění, 200 úmrtí a 10 milionům finančních ztrát. Vlci tato čísla snižují dvěma způsoby. Prvně samotnou regulací zvěře, ale následně i jeho pouhou přítomností. Ta způsobuje větší obezřetnost zvěře a kratší zdržování se na jednom místě, zvláště pak v oblastech s vysokou pravděpodobností predace. Malá obezřetnost vůči ostatním okolním vlivům a velká časová prodleva zastavení je typická pro přechod silnic. Návratem vlka je zvěř nucena změnit toto chování, a tak se místům kolem automobilových přejezdů více vyhýbají. Studie dokazuje, že změna chování zvěře v návaznosti na vlka má na menší počet srážek větší vliv než samotná eliminace početnosti. (Další z příkladů užitečnosti vlka, které člověk jako myslivec nemůže nikdy nahradit.) [Raynor, Grainger , Parker, 2021].

4. METODOLOGIE

V mé práci využívám dvou metod. V první fázi výzkumu jsem si vytipovala klíčové osoby, které jsou úzce spojeny s Národním parkem Šumava a s návratem vlka obecného a vedla s nimi polostandardizované rozhovory. V druhé fázi jsem na základě sesbíraných dat z kvalitativního výzkumu a s ohledem na výzkumné otázky ze šetření v Národních parcích Šumava a Bavorský les sestavila dotazník. Využila jsem tak jak kvantitativní, tak kvalitativní metodu získání dat/informací. Obě metody mají svá úskalí i přednosti.

V této fázi je důležité připomenout existenci Thomasova teorému, který v podstatě poukazuje na nemožnost dosáhnout v sociálním průzkumu objektivního výsledku. Konkrétně říká: „*Jestliže lidé definují situace jako reálné, jsou tyto reálné ve svých důsledcích.*“ Práce přinese co nejkomplexnější náhled na situaci, ale jsem si vědoma zmíněného teorému a jisté subjektivity, kterou není možné eliminovat a která je ve svém důsledku i stěžejní. Ve výsledku není totiž podstatné, jak věci ve světě objektivně jsou, ale jak je to těmi, kteří v něm žijí vykládáno a chápáno [Reichel, 2009: 22–23].

4.1. Kvalitativní výzkum – rozhovory

S ohledem na charakter výzkumu, kde jsem potřebovala zjistit názor konkrétních osob na vnímání vlka na Šumavě jsem se rozhodla pro kvalitativní metodu. Při kvantitativním přístupu bych narazila na nedostatek dat, a hlavně plochost odpovědí. V sociálních a humanitních vědách má rozhovor jako typ kvalitativního výzkumu velmi dlouhou historii sahající do 19. století. Dotazníky byly postupně nahrazeny rozhovory s pozorným nasloucháním mluvčího [Kaufmann, 2007: 21]. Jde o jednu z nejvíce používaných a známých technik využívaných ve výzkumech. Rozhovory nejčastěji dělíme podle účelu, způsobu vedení, typů otázek a jiných faktorů [Veselá, 2006: 41]. Například Kaufmann rozlišuje dva základní typy rozhovorů, jeden jako „podklad výzkumu“ a druhý jako „techniku sběru informací“ [Hendl, 2007: 22]. První jde více do hloubky tématu, zatímco druhý typ nazývaný jako neosobní rozhovor je spíše podobný kvantitativnímu výzkumu, kterému se budu věnovat v kapitole 4.2. Kniha *Chápající rozhovor* vyzdvihuje výhody osobního rozhovoru. Uvádí, že poslední dobou upadá využití standardizovaných rozhovorů, kde je předem daná struktura. Zdají se být málo efektivní, a proto je důraz více kladen na rozhovory otevřené, které aktérovi dávají určitou svobodu [Kaufmann, 2007: 23].

Z titulu toho, že jsem se potřebovala do tématu zahloubat a zjistit prvně názory zainteresovaných subjektů, jsem si zvolila jako první výzkumnou metodu právě rozhovor.

Vzhledem k jasně definovanému výzkumnému problému a znalosti konkrétních témat a otázek, na které se bylo potřeba zaměřit, jsem se rozhodla pro tzv. hybrid mezi metodou standardizovaných rozhovorů a rozhovorů volných, tzv. etnografických. Pro polostrukturované rozhovory je typický homogenní prvek aktérů spojující příslušná oblast [Novotná; Špaček; Jantulová, 2019: 323], v mém případě Národní park Šumava. Nejedná se o žádný nový typ rozhovoru, nýbrž o klasické dělení na tři základní druhy podle míry strukturace, a to rozhovory nestrukturované, polo/semistrukturované a strukturované [Miovsky, 2006: 157].

4.1.1. Polostandardizované rozhovory

Tento typ rozhovorů je vůbec nejrozšířenější, neboť kombinuje výhody dvou ostatních typů. Na rozdíl od nestrukturovaného vyžaduje pečlivější přípravu [Miovsky, 2006: 159]. Rozhovor pomocí návodu, jak ho nazývá Hendl, je typický připraveným seznamem otázek či témat, která je během interview v plánu prodiskutovat. Výhodou je schopnost udržet rozhovor v předem vytyčených kolejích, ale zároveň se dostat do jádra a hloubky problému [Hendl, 2008: 174]. Podle typu a návaznosti otázek je možno být v rámci rozhovoru flexibilní a reagovat pouze na odpovědi tázaného (při zahrnutí všech připravených otázek/ okruhů) nebo držet dané pořadí tak, aby se pečlivě promyšlené otázky nechtěně neovlivňovaly [Novotná; Špaček; Jantulová, 2019: 322].

Výhodou je i skrze zmíněnou přípravu struktury ponechaný velký prostor pro aktérovi formulace a vyjádření. Zde pak může improvizovat i badatel, doptávat se, reagovat na danou situaci a tím jít opravdu do hloubky a klást otázky, které v samotné přípravě nepředpokládal. Naproti tomu se jedná o časově náročnou metodu, protože je potřeba vypracovat kvalitní osnovu, následně provést zpravidla delší rozhovor a ten poté přepsat. Slabinou, stejně jako u ostatních rozhovorů, může být tazatel samotný, respektive jeho schopnost komunikovat, naslouchat a umět se ptát [Novotná; Špaček; Jantulová, 2019: 322–323].

Celý můj kvalitativní výzkum byl zkomplikován pestrým spektrem aktérů, a to od hospodářů až po ředitele Správy Národního parku Šumava. Řešením mi byly dvě struktury rozhovorů a rozdělení aktérů na tzv. „experty“ a „místní“. V obou případech jsem si otázky pečlivě sepsala, postupně vymýšlela podotázky a poté seřadila od nejobecnějších po konkrétnější. Každá struktura byla však postavena zcela odlišně.

4.1.1.1. Otázky

Při přípravě otázek jsem se držela rad načerpaných z literatury. Novotná a spol. například definují připravené otázky jako flexibilní návod, jak přimět aktéry se rozmluvit o daném tématu. V polostrukturovaném rozhovoru je dobré si předem připravit okruh otázek či alespoň témat, kterých se tazatel snaží držet. Otázky by na sebe měly logicky navazovat a být seřazeny od nejobecnějšího ke konkrétnímu. Důležitým aspektem při tvorbě otázek je vědomí, že otázky k rozhovoru nám umožňují sbírat data k zodpovězení výzkumných otázek, a tudíž se nepřekrývají [Novotná; Špaček; Jantulová, 2019: 324].

Přestože E. Kaenová mezi svými deseti nejčastějšími typy nevhodných otázek uvádí „otázku o názoru někoho jiného“, rozhodla jsem se takovou do svého výzkumu zařadit [Kane, 1985: 78–79]. Konkrétně se tážu na názor veřejnosti, který pro mě byl klíčový k vypracování kvalitnějšího dotazníku.

Před každým rozhovorem jsem následovala pět kroků podle Hynka Jeřábka [Jeřábek, 1992: 75]. Prvně jsem se představila a následně zmínila fakultu na které studuji. Záměrně jsem neuváděla celý název oboru Sociální a kulturní ekologie, aby ze strany aktéra nedošlo k ovlivnění jeho odpovědí. Následně jsem stručně a velmi obecně shrnula, čeho se výzkum týká a vysvětlila, proč jsem si vybrala zrovna daného aktéra jako vhodného kandidáta. Pátým a posledním bodem je pak ujištění dotazovaného, že veškeré údaje jsou důvěrné a jeho jméno nebude nikde použito, pokud si tak bude přát. Pro vyšší věrohodnost práce jsem cílila na co nejmenší míru anonymizace, a tak jsem v pátém bodě s aktérem podepsala prvně informovaný souhlas a následně jsme se domluvili v jaké míře jeho jméno smí či nesmí být v práci použito. Až na jednu hospodárku, kterou budu dále uvádět jak hospodárku X, všichni souhlasili se zveřejněním jejich jmen. Každého jsem požádala o možnost nahrávání a zároveň jsem si zapisovala poznámky do svého terénního deníku.

Struktury představím každou zvlášť, avšak společné jim byly poslední dvě otázky:

Je ještě něco, co byste rád(a) dodal(a)?

Kdybyste byl(a) v mé roli, jakou otázku byste si ještě položili?

Vzhledem k častému nepochopení poslední otázky, kterou si aktéři vyložili spíše ve smyslu „*Na co byste se zeptali vy mě?*“, jsem se rozhodla tuto otázku zcela vyřadit. Vyvolávala celkově zvláštní atmosféru, kterou jsem v aktérech nechtěla zanechávat.

Veškeré rozhovory jsem vždy co nejdříve od provedení přepsala a postupně i upravovala strukturu rozhovorů viz příklad výše. Výzkum jsem započala začátkem dubna a s koncem měsíce jsem již pracovala na vyhodnocování a sestavování dotazníku.

4.1.2. Rozhovory s místními

V první struktuře cílené pro místní infocentra, hospodáře, myslivce a starosty (celkem pro sedm aktérů) bylo výše zmíněné řazení od obecného po konkrétního klíčové. Potřebovala jsem získat pravdivé a neovlivněné názory. Vhledem ke kontroverznosti tématu bylo vhodné se prvně zaměřit na vnímání přírody jako takové a poté volně přejít k velkým šelmám. Z prvních otázek zaměřených tedy obecněji na vnímání přírody a národního parku jsem zjišťovala, jaký mají přístup k ochraně přírody, zda ji vnímají spíše jako „conservation“ nebo „preservation“. Za tímto účelem považuji za vhodnou otázku tu tíhnoucí po názoru na kůrovcovou kalamitu na Šumavě. Skrze problémy spojené s NP a místním obyvatelstvem jsme se někdy volně, někdy pomocí další otázky, dostali k vlkovi samotnému. Celkový pohled a názor na něj byl dalším žádaným zjištěním, stejně tak jako domněnky o akceptovatelnosti vlka mezi širokou veřejností. Přičemž u obou typů rozhovorů považuji za stěžejní to sdělení, které dotazovaný vyslovil spontánně. Pokud se tak nestalo, postupně jsem se doptávala.

4.1.3. Rozhovory s experty

Není překvapením, že se často upřednostňují tzv. expertní rozhovory. Mluvíme totiž o velmi efektivní cestě, jak získat velké množství validních dat v krátkém časovém úseku [Bogner; Littig; Minz, 2009: 2]. Tento postup se uplatňuje při rozhovoru s experty na danou problematiku. Nelze oddělit jejich názor od odborné praxe, protože se na ní buď sami podílejí nebo ji dokonale znají [Hendl, 2008: 189].

Zbylých pět rozhovorů jsem tedy vedla podle druhé struktury zaměřené na tento typ rozhovoru. Ptala jsem se přímo a věcně. Pokud mi někdo z expertů odpověděl nejasně, využila jsem otázek z první struktury, jelikož cíle zjištění byly téměř totožné.

4.1.4. Vyhodnocení

U všech aktérů jsem se prvně zaměřila na jejich přístup k ochraně přírody. Původním záměrem bylo aktéry pouze rozmluvit, avšak následně jsem pro zajímavost jejich přístupy k ochraně přírody ve srovnání v přístupu k vlkovi vložila do Tabulky 2 a porovnála možné souvislosti. Názor na vlka a jeho návrat do Národního parku Šumava byl pro mě stěžejním bodem rozhovorů. Během rozhovorů vyvstala různá témata. Některá byla společná oběma typům rozhovorů, některá převažovala u expertních rozhovorů a naopak. Pro přehlednou práci s daty jsem zvolila **metodu rámcové analýzy**.

Metoda využívaná k analýze kvalitativních dat je založena na tvorbě tabulky rozdělené podle témat usnadňující organizaci dat. Témata se navrhuji během práce s daty např. při úpravě

přepisů [Hendl, 2005: 218–219]. Zvolila jsem metodu, kdy jsem témata rozdělila do sloupců a řádky jsem využila pro jména aktérů. Následnou otázkou bylo, v jakém rozsahu využít doslovné přepisy rozhovorů. V této fázi jsem následovala Hendlovu poučku: „*Cílem je zahrnout do tabulky dostatečné množství dat tak, aby se zamezilo nutnosti využívat a vracet se k původním přepisům. Zároveň nesmí být objem dat natolik velký, aby se tabulka nestala přehlcenou a nepřehlednou*“ [Hendl, 2005: 219]. Rámcovou analýzu jsem zpracovala v excelovém souboru a je součástí příloh (příloha 10.5.).

4.2. Kvantitativní výzkum – dotazníkové šetření

Kvantitativní výzkum cílí na testování hypotéz o různých sociálních skupinách, ne jednotlivcích, ale opravdu skupinách [Disman, 2000: 126]. K takovému druhu výzkumu, kde potřebuje srovnávat data mnoha jedinců, je potřeba výhradně standardizovaných technik sběru [Disman, 2000: 131].

V mé práci jsem se rozhodla pro získání informací využitím standardizovaného dotazníku, který patří ještě společně s pozorováním a testy do kategorie kvantitativního výzkumu [Hendl, 2005: 44]. Dotazníkové šetření je dnes v sociálních vědách v této kategorii nejvyužívanějším nástrojem, a tak často definuje kvantitativní metodu jako takovou. Samotné šetření umožňuje srovnávat jednotlivá měření mezi sebou, porovnávat osoby, časy, kontexty. Vše převádí do čísel, čímž je pro mnohé daná problematika lépe uchopitelná. To s sebou ovšem přináší i riziko redukce na předem vymezeném prostoru, protože za každým kvantitativním údajem se skrývá kvalitativní podtext. [Novotná; Špaček; Jantulová, 2019: 95, 143]. Při tomto typu metodologické práce předpokládáme, že lidské chování můžeme do určité míry kvantifikovat, tedy měřit, předpovídat. Výzkum bývá opřen o hypotézy, tedy o výroky o vztazích mezi proměnnými [Jeřábek, 1992: 18].

Dotazník je obecně využíván ke zjištění postojů lidí k nejrůznějším jevům, ale kromě subjektivních otázek se může tázat i po objektivních jevech. Nevýhodou dotazníkového šetření je možné nepochopení otázky a nemožnost se respondentem doptat, zpřesnit odpověď apod. [Veselá, 2006: 49–50]. Přestože tento problém mohou částečně vyřešit otevřené otázky, do svého dotazníku jsem je nezařadila. Důvodem mi byla z toho plynoucí náročnost vyhodnocení dat. Snažila jsem se následovat rad Dismana a mezi odpovědi zařadit opravdu veškeré možné alternativy, a to zároveň tak, aby se alternativy vylučovaly a nebylo možné zařadit odpověď do více kategorií [Disman, 2000: 128].

Dalším úskalím dotazníků bývá nízká návratnost [Disman, 2000: 141], kterou mi pomohla překonat síla sociálních sítí (viz. kap. 4.3.2.2).

4.3. Smíšený výzkum – triangulace, celkové výsledky

Vzhledem k tomu, že jsem použila kombinaci obou výše zmíněných metod, tedy kvalitativní a kvantitativní, lze můj výzkum definovat jako smíšený. I když metodologičtí puristé takový druh zkoumání odmítají, v praxi se využívá již odedávna. Uplatňuje totiž výhody z obou přístupů a vnáší tak pohledy opomíjené při použití pouze jedné metody. Mix metod může být různý, od sběru kvalitativních dat a vyhodnocování kvantitativně až přes tzv. míchání metod, kdy v první fázi využíváme kvalitativní metodu, po její analýze vytvoříme dotazník a doptáváme se širšího spektra respondentů. Vybraných jedinců se následně doptáváme ještě do hloubky a vracíme se tak do kvalitativního výzkumu [Hendl, 2005: 58–61]. Takovéto oddělení metod nazývá Špaček sekvenčním postupem. Dále definuje simultánní metodu, probíhá-li mix metod současně. Přičemž zdůrazňuje, že celý smíšený výzkum stojí na myšlence komplementarity obou strategií, na tom, že se strategie mohou vzájemně doplňovat [Novotná; Špaček; Jantulová, 2019: 32].

Posilování kvality výzkumných závěrů kombinací kvalitativní a kvantitativní metody bylo pojmenováno Denzinem termínem metodologická triangulace. Ta cílí na rozvoj a aplikace různých postupů, které výzkumníkovi pomáhají odstranit možná zkreslení při sběru dat [Miovisky, 2006: 264]. Pomocí triangulace u mého výzkumu došlo k rozšíření výzkumných možností. Načerpané znalosti bylo možné využít při tvorbě hypotéz a následného dotazníku.

5. EMPIRICKÁ ČÁST

Opěrným bodem empirické části předkládané práce byl terénní deník, přepisy rozhovorů a data z dotazníkového šetření. První stránky terénního deníku zaplnily poznámky již ze samotného předvýzkumu. Další část obsahuje důležité úryvky z rozhovorů nebo myšlenky, které mě napadaly v průběhu a chtěla jsem se na ně doptat, případně je později reflektovat v práci. U žádného aktéra nechybí hlavička se sociodemografickými daty. Dalším nezbytným typem poznámek pro můj výzkum jsou přepisy rozhovorů. Ty jsem z audionahrávek přepisovala hned do počítačového prostředí programu Microsoft Word a jsou součástí příloh celé diplomové práce.

5.1. Seminář pro chovatele hospodářských zvířat

Začátkem dubna jsem kontaktovala ředitele Správy Národního parku Šumava pana Hubeného s žádostí o rozhovor. V rámci naší korespondence mě s pozváním informoval o semináři pro chovatele hospodářských zvířat s názvem „Vlci na Šumavě“. Seminář se konal 14. 4. 2022 ve Vimperku a zúčastnilo se ho kolem patnácti hospodářů, deseti prezentujících a lidí pracujících v NP. Tato akce byla obohacující nejen informativně. Na jednom místě se sešla většina důležitých osob spojených s tématem návratu vlka na Šumavu. Využila jsem příležitost seznámit se s nimi a na dva hospodáře a paní z AOPK jsem získala kontaktní údaje pro budoucí sjednání rozhovorů. Seminář se stal mým velmi kvalitním **předvýzkumem**, který mi umožnil nahlédnout do celé problematiky a pochopit, co se právě řeší, a na co se ptát v rozhovorech.

Schůze trvala přes tři hodiny, uvedl ji zástupce ředitele Martin Starý, sám pan ředitel bohužel onemocněl. Smyslem měla být výměna dat a informací mezi správou a chovateli, přičemž hlavní důraz byl kladen na závěrečnou diskusi. Jako první prezentoval pan Šíma z Ministerstva životního prostředí a hovořil o problematice vlka v rámci celé Evropy a ČR. Vyzdvihl přednosti vrcholového predátora, negativa, právní ochranu, situaci v jiných státech, český program péče o vlka a pohotovostní plán řešící problematiku jedince.

S nejpřínosnější prezentací vystoupila paní Jindřiška Jelínková z AOPK. Bylo patrné, že dané problematice velmi rozumí, chápe hospodáře, zná jejich strasti a snaží se jim co nejvíce pomoci. Musí však respektovat meze stanovené zákonem a státními institucemi. Tématem jejího přednesu byla mimo jiné možná podpora pro chovatele v podobě dotačních titulů. Paní Jelínková přednesla budoucí vizi zjednodušení administrativy dotací a také návrh na fixní

příspěvek hospodářům (podle výměry jejich pozemku) za nadbytečnou práci spojenou s působením vlka. Zazněly i informace o účinné prevenci, rozdílech mezi oplocením a pasteveckými psy.

Vstup pana Mokrého z NP Šumava řešící škody na hospodářských zvířatech přehledně zmapoval původ vlka na Šumavě a jejich aktuální výskyt a počet. Zajímavostí byl rébus v podobě koláže pěti fotek vlků nebo psů, z které publikum hádalo právě množství vlků. Názory byly různé a potvrdilo to tak **náročnost rozpoznání vlka od některých plemen psů**. Toto potvrzuje i debata, kterou jsem nezúčastněným pozorováním vyslechla před začátkem programu mezi panem Mokřým a panem Vojtěchem, který má v NP Šumava stejnou funkci. Jan Mokřý: „*Oldo, koukal jsi na to video? Zase mi poslali natočeného vlka, ale já si tím nejsem jistý. Rozeslal jsem to zoologům a někdo říká, že je to pes, někdo že vlk.*“

Jako poslední předstoupila s velmi krátkou prezentací chovatelka ovcí z Horské Kvildy paní Buršíková. Útok vlka ještě nezaznamenala, a tak poreferovala o svém zabezpečení stád a také o náročnosti získání dotací.

Diskuse na závěr programu poukázala na nejpálčivější problematiku, které měli hospodáři na srdci. Prezentující na otázky pečlivě odpovídali a zapisovali si podněty a návrhy na zlepšení stávajícího managementu vlka. K nastínění průběhu diskuse uvádím pár citací z terénního deníku:

Hospodář 1: „Říkali jste, že klesá napadení vlkem, není to ale tím, že ubývá hospodářů?“

Jelínková: „Ano, často končí kvůli vlkovi, ale často je to také jen tzv. poslední kapka. Pro nás je ale důležité, aby pastva byla zachována.“

Hospodář 2: „No já taky končím, pokud mi to ještě jednou vezme a přesedlám na skot.“

Hospodář 3: „Jak to bude s těmi ochrannými opatřeními? Co když mi ovce utečou, protože mi ohradu protrhne jelen?“

Jelínková: „Určitě to zohledníme, děkujeme za podnět.“

Hospodář 4: „My žijeme u nich, ne oni u nás. Já se zařídím, ale je mi líto, že je to všechno tak složitý.“

V tomto případě se vedení NP rozhodlo aplikovat následující citát „*Prevence problémů a osvěta je jistě účinnější a prozíravější než následné řešení konfliktů.*“ [Ulmanová; Machalová;

Kutal, 2012: 21]. Je do osvěty však vloženo dostatek energie? Podobná schůze se konala pouze před třemi lety, a další je odhadovaná v podobném časovém rozpětí.

Shrnutí: Velmi pečlivě připravená schůze s bohatým programem, která je otevřená debatě, je příhodná pro zjištění potřeb a žalů hospodářů (nejvíce dotčených subjektů). Vyzdvižení hodná je zejména přítomnost AOPK, která se o území NP Šumava primárně nestará, a přesto zde přednáší a zajímá se i o zdejší hospodáře.

5.2. Současný pohled aktérů na návrat vlka na Šumavu

Druhou fází výzkumu jsou polostrukturované rozhovory s různými skupinami aktérů. Cílem je udělat si ucelený názor o působení vlka v Národním parku Šumava. Získám tak aktuální informace z konkrétního prostředí, které dosud nebyly zpracovány.

Délka rozhovorů korespondovala s výřečností aktérů. Nejkratší rozhovor s myslivcem panem Františkem Ostádalem trval pouhých sedmnáct minut, zatímco se zoologem Oldřichem Vojtěchem osmdesát osm minut. V průměru se nahrávky pohybují okolo čtyřiceti minut.

5.2.1. Vzorek

V kvalitativním výzkumu je tvorba vzorku dotazovaných lidí náročným úkolem. Obvyklá kritéria (věk, povolání, postavení, bydliště) jsou zde méně důležitá: definují rámec, ale nevysvětlují jej, zatímco životní příběhy ano. Přesto aktéři nemůžou být vybráni nahodile [Kaufmann, 2007: 49].

Zmíněná objektivní kritéria jsem se snažila zohlednit jako bych chtěla tvořit reprezentativní vzorek i přesto, že v kvalitativní metodě ho za takový považovat nemůžeme. Aneb jak píše Kaufmann „*V případě chápajícího rozhovoru je důležitější správně vybrat respondenty než vytvořit vzorek.*“ [Kaufmann, 2007: 49].

Mišovič uvádí tři typy možného výběru aktérů: teoretický, symbolický a záměrný [Mišovič, 2019: 40–47]. Já v přípravné fázi zvolila záměrný, jinak také účelový výběr, u kterého jsem vybrala aktéry podle různých vlastností tak, aby zapadli do mého naplánovaného projektu.

Vzhledem k tomu, že jsem na Šumavě strávila přes dvacet let života a můj otec pracoval a matka stále pracuje u Správy Národního parku Šumava, znám mnoho lidí pohybujících se v tomto odvětví osobně. Tuto znalost jsme spojili dohromady se znalostí pana doktora Ryndy, který byl členem rady Správy NP Šumava a během společného brainstormingu jsme vytvořili

seznam dotazovaných osob. Jedinou neznámou zůstali místní hospodáři. Původně jsem je chtěla získat metodou „snowball“⁷, ale nakonec jsem kontakty získala díky předvýzkumu.

Kritéria výběru byla tedy objektivní, (snaha zohlednit vyjmenovaná kritéria) i subjektivní (viz předchozí odstavec). Navíc některé aktéry velmi dobře znám, a proto jsme rozhovory vedli v důvěrné a neformální rovině tykání. Tuto skutečnost vnímám pozitivně. Aktéři se nebáli říct upřímně své názory a přátelská atmosféra je nenásilně rozpovídala. U ostatních rozhovorů si trůfám říct, že skrze dobré známosti mých rodičů a dědečka (který byl také hajným a můj otec po něm převzal šestigenerační štafetu tohoto povolání), jsem se dostala k lidem, které bych jinak neměla šanci do výzkumu zapojit, nebo ne s tak vřelým přijetím.

5.2.1.1. Starostové místních obcí

Starostové obcí ležících na území NP Šumava jakožto zástupci místních obyvatel a lidé v centru dění jsou jednou z kategorií, kterou jsem obsáhla dvěma rozhovory. Alespoň částí svého katastrálního výměru do NP zasahuje dvacet dva obcí [Web6]. Zhruba jedna třetina je jím obklopena zcela a nachází se v NP celou svou výměrou [Web7]. Jednou z takových obcí jsou Prášíly v čele se starostou Liborem Pospíšilem. Pan Pospíšil zároveň pracuje v NP Šumava coby lesník a je znám jeho ochránářskými názory.

„Jaký je předmět ochrany NP Šumava?“ (ptám se)

„Celek, určitě ne jednotlivé části, ale celek. Významné části národního parku, aby zůstaly bezzásahové.“ [Pospíšil].

Nejenom tato odpověď ilustruje starostovo přemýšlení o způsobu ochrany ve smyslu „preservation“. Pojí se s tím i jeho pozitivní přístup k vlkovi samotnému.

Aby byl můj vzorek co nejrozmanitější, jako druhého starostu jsem si zvolila mediálně známého pana Schuberta z Modravy. Ačkoliv ještě v roce 2017 uvedl pro idnes.cz „*Vlky mám rád. Pohybují se tady od doby, co jsem sám na Šumavě. Až teď ale vytvořili smečku. To mě potěšilo. Vím, že moji radost určitě nebudou sdílet okolní farmáři. Je jasné, že občas napadnou třeba i ovce. Pokud ale tady vlky budeme do budoucna chtít mít, budeme se muset naučit počítat i s touhle možností.*“ [Web8]. Dle novějších informací od místních obyvatel vím, že nyní je již odpůrcem návratu vlka. Viz. rozhovor s myslivcem Ostádalem: „*Hm hm, ten to těžko skousává Tonda. Protože hodně, hodně, tam se to týká tý Modravy že jo.*“ [Ostádal].

⁷ Častá metoda, kdy se aktéři nabalují postupně ze znalostí a známostí předchozích aktérů. Česky překládáme jako technika sněhové koule [Novotná; Špaček; Jantulová, 2019: 297].

Bylo by zajímavé sledovat tuto proměnu názoru a zjistit příčiny. Ale bohužel rozhovor s modravským starostou nebyl kvůli jeho zdravotnímu stavu realizovatelný. Na doporučení pana doktora Ryndy jsem našla náhradu v podobě paní Lelkové, bývalé starostky a zastupitelky obce Stožec, která chová ovce a s výskytem vlka v NP Šumava nesouhlasí. Paní Lelková moji žádost o rozhovor skrze e-mail odmítla a uvedla:

„(...) jsem zásadní odpůrce existence vlka na tomto území. Toto zvíře do osídlené kulturní krajiny nepatří. Obce na území NP žijí hlavně z turistiky, jiné možnosti podnikání v NP jsou silně omezené. Turistické rodiny s dětmi, dost často se psím domácím mazlíčkem na procházkách nebo na kole jsou ve stále se zvětšujícím nebezpečí střetu s vlkem, který si na přítomnost lidí zvyká a přestává být plachý. Mají mít i strach chodit na houby do lesa, a nebo je hledat jen podél cest? Já osobně se bojím už teď pustit i psa se proběhnout, natož v létě jít sbírat houby v místech, kam jsem běžně 35 let chodila. Stopy vlků jsou běžně k vidění okolo obcí, mnohdy za zahradou a obydlím objektem. V nedávné době sražený vlk mezi Strážným a Hliništěm (obce vzdálené 2 km od sebe) byl sražen za světla v sedm hodin ráno. Pohybuje se tedy i ve dne, a nejen za noci, jak se tvrdí.

Přítomnost vlka začíná být problémem, z mého pohledu, ve stále větším měřítku mezi obcemi a lidmi na území NP.“ [emailová korespondence, 26. 04. 2022]

Názor poněkud kontroverzní ukazující druhou stránku pohledu a problémy, které vlk představuje pro místní obyvatele. Více jsme naznačená témata kvůli odmítnutí aktérky nerozvinuly, ale paní Lelková mě odkázala na starostku Borových Lad. Paní Hrazánková má údajně s vlkem také své zkušenosti.

Paní Hrazánková, starostka na plný úvazek, se nad ochranou přírody zamýšlí komplexněji, nezavrhuje bezzásahovost, avšak s ochranným pásmem možných zásahů. Není ani vyhraněným odpůrcem vlka, vyžaduje však přesně stanovená pravidla, limity a informace o celém vývoji vlčí populace. Spojitost s přímými zkušenostmi jsou znatelné a pro mě překvapivé.

„Problém třeba Borových Lad je ten, že vlci se pohybují v těsné blízkosti lidských obydlí.“

„(...) ty vlky tady už snad viděl každý.“ [Hrazánková]

V severní a střední části Šumavy odkud pocházím, a kde jsem vedla i valnou část rozhovorů, je téměř uměním vlka zahlédnout. Rozhovor s paní Hrazánkovou byl v tomto velmi zlomový.

5.2.1.2. Informační centra

Jedním z cílů rozhovorů bylo zjistit postoje veřejnosti. S tou mají největší zkušenosti pracovníci v informačních centrech NP Šumava. Zároveň jsou to ti, kteří svým přístupem mohou ovlivňovat názory návštěvníků a mají tak na postoj veřejnosti sami přímý vliv. V souvislosti s tématem mé práce by bylo skoro až chybné nenavštívit vlčinec na Srní, jehož součástí je právě informační centrum. Zde jsem si téměř na přátelské bázi popovídala s Josefínou Kiklošovou, která v centru působí již řadu let. Druhou aktérkou v této kategorii byla taktéž má velmi blízká známá Miroslava Michnová, která pracuje v jednom z nejznámějších informačních středisek NP Šumava na Kašperských Horách. Dovolují si obě pracovnice popsat najednou, jelikož jejich názory a zkušenosti jsou téměř totožné. Obě vidí ochranu přírody v NP jako „preservation“ (divočinu) a vlka na území NP vítají:

„ (...) národní park má prostě podporovat přírodní procesy, proto se ty národní parky zakládají. Jako řídit přírodu můžeme všude kolem, ale prostě v národním parku si myslím, že máme nechat přírodu přírodě.“ [Michnová].

Současně si obě aktérky uvědomují i problémy, které vlk představuje pro chovatele hospodářských zvířat.

5.2.1.3. Hospodáři

Nejzasazenější skupinou v tématu vlka jsou bezesporu zmínění hospodáři. Přítomnost vlka v krajině, kde pasou své ovce, jim přinesla hodiny práce navíc, nervy, strach a v případě útoku vlka i starosti a množství administrativy. Náročnost zabezpečení pastvin nastínil i pan Jílek, jakožto jeden ze dvou zpovídaných hospodářů:

„ (...) mám tam daleko víc práce, takhle jsem oplotil ohrady, osm hektarů, dal jsem tam tři provázky a měl jsem na měsíc klid. Jenom jsem to zkontroloval. A byl tu rys a v životě mi nic nevzal. Ted' tam musím jezdit i dvakrát denně (...)“ [Jílek].

Pan Jaroslav Jílek bydlí v Hartmanicích a do mého vzorku jsem ho zařadila na základě schůze ve Vimperku. Dle jeho reakcí působil velmi nespokojeně a dospěla jsem k názoru, že jím obohatím můj vzorek o ukázkového odpůrce vlka. Opak je pravdou a pan Jílek přítomnost vlka přijímá se slovy: *„ (...) kde jinde by ten vlk měl být než v národním parku.“* [Jílek].

Druhou aktérkou je paní hospodářka X, která si přála zůstat v anonymitě. Vzhledem k malému množství chovatelů v tomto území ji nebudu konkrétněji představovat. Zajímavostí ale je, že i přes její znalosti v přírodovědném oboru uvedla k přítomnosti vlka v NP Šumava: *„ Tak asi si myslím, že ty lidi měli nějaký důvod, proč je vyhubili. Na druhou stranu je jasný, že*

ten ekosystém nějak narušili no. Tak jako úplně bych nebyla asi, úplně vyhroceně, když vezmu ty dotazníky, řekla bych spíše ne. Neřekla bych určitě ne, ale spíše ne.“ [Hospodářka X]

Oběma hospodářům je společný náhled na ochranu podle Gifforda Pinchota. Současně také oba sami od sebe začali mluvit o střelbě gumovými projektily jako možnosti zahánění vlka od jejich stád. Byla by toto kompromisní varianta?

5.2.1.4. Myslivci

Často skloňovanou skupinou lidí v kontextu návratu vlka je i skupina myslivců. Vzhledem ke zkoumanému prostředí jsem neměla v úmyslu zpovídat žádného zástupce této skupiny. Mylně jsem si myslela, že na území NP loví zvěř pouze hajní jakožto zaměstnanci správy Národního parku Šumava. Při studiu materiálů jsem se dozvěděla, že i v parku jsou lesy a honitby, které správa nespravuje. Jednou z nich je například Kašperskohorský městský les, kde působí myslivec František Ostádal. Celý svůj život žije na milované Šumavě. Není vyloženým zastáncem NP, ale jeho vyhlášení respektuje a jeho smysl vidí v ochraně přírody téměř až v „preservation“ protože uvádí, že ač mu to trhá srdce, měli bychom nechat přírodu přírodou a nezasahovat do ní. Názor na vlka je ale jiný:

„Tak já nechci posuzovat, jestli tady mají místo nebo nemají místo. Ale já s tím mám velký problém. Mně to prostě vadí, že ta zvěř je téma vlkama stresovaná. Že třeba když vidím stopy vlků, tak mám strach o psa že jo. Takže za mě, jsem proti tomu, aby ty vlci tady byli.

Nevnímate tam ty pozitivní stránky toho...? (ptám se)

U vlka? Ne.

Tam teda žádné pozitivum není? (ujišťuji se)

Ne. [Ostádal].

5.2.1.5. Zástupci NP

Hlavním zástupcem Správy NP Šumava je bezesporu jeho ředitel. Pan Pavel Hubený by v NP rád viděl oba přístupy ochrany přírody a tvrdí, že jeho osobním cílem je: „(...) aby minimálně na polovině území za mého (jeho) života působily normální neřízený přírodní procesy, to znamená byla tam divoká příroda.“ Z vlka na Šumavě je rozradostněn, pociťuje jeho důležitost v rámci potravní pyramidy a dle jeho názoru se v NP musí vyskytovat.

Stejné nadšení sdílí i druhý tázaný zaměstnanec NP Šumava zoolog Oldřich Vojtěch, který vyřizuje s hospodáři protokoly ohledně stržených hospodářských zvířat. Na tuto činnost jsou v NP společně s panem Janem Mokřým dva. Z reakcí samotných hospodářů a ostatních

zaměstnanců musím uznat, že se oba snaží hospodářům vyjít co nejvíce vstříc, jezdí za nimi o víkendech, sváží mrtvá těla z luk k baráku a celkově s nimi mají dobré vztahy.

„(...) ted' se šoupla ta smečka, že k Panenkovi asi nechodí. Já už mu tuhle volal: ‚Pane Panenka, vy mi vůbec nevoláte, kdy k vám pojedou na kafe?‘ A on říká. ‚Oldo, oni mě asi nějak vynechávají nebo co.‘“ [Vojtěch]

Pan Vojtěch; vlčí nadšenec; popisuje ochranu přírody a krajiny jako „conservation“, jako ochranu pro lidi.

„Proto se ta příroda vlastně chrání, aby to bylo pro ty lidi, aby si to oni mohli užívat.“ [Vojtěch].

5.2.1.6. Agentura ochrany přírody a krajiny České republiky

V rozhovorech jsem reflektovala i zajímavá témata, která během konverzací s různými aktéry vyvstávala. Například na gumové projektily jsem se zeptala další z aktérek, zástupkyně AOPK Jindřišky Jelínkové. Paní Jelínková je vedoucí oddělení druhové ochrany živočichů a problematika vlka spadá do její agendy. Svoji orientaci v tématu dokázala již prezentací na schůzi, rozhovorem ji však ještě podtrhla. AOPK se zamýšlí nad veškerými možnými řešeními, a tudíž jsem dostala odpověď i na gumové projektily:

„(...) tím vším se zabýváme. Střílet do vlka takovouhle nějakou pistolí, může zase jenom ten, kdo má zbrojní pas, kdo má lovecký lístek, protože my musíme být v souladu se zákonem na ochranu zvířat proti týrání, se zákonem o myslivosti a zároveň se zákonem naším jo. Na ochranu přírody a krajiny. A to je prostě neskutečný. Kdyby se nám podařilo si povydávat všechny výjimky k tomu, že můžeme plašit vlka takhle, tak si k tomu vlkovi musí někdo dostat na takovou vzdálenost, aby ho teda trefil, a aby ho trefil bezpečně. Aby ho netrefil třeba do oka.“

Vlka vnímá velmi pozitivně i přes složitost kvůli navracení se do člověkem významně pozměněné krajiny.

5.2.1.7. Hnutí DUHA

Z NNO figurujících v problematice návratu vlka do ČR jsem zvolila Hnutí DUHA. Tato organizace je na Šumavě velmi známá hlavně díky kauze kůrovce v roce 2011, kdy se aktivisté přivazovali ke stromům, aby zamezili jejich pokácení. Tímto kontroverzním činem si získali nepřítel téměř většiny obyvatel v NP Šumava, o čemž v rozhovorech mluvila jak hospodářka X, tak paní Michnová:

„Jako DUHU vím, že tady nemá rádo spousta lidí, i když ne všechny věci, co dělají, jsou špatně. Ale jsou brány hodně moc jako ekoteroristi, nebo že to dělají moc na sílu.“ [Michnová].

Nevoli části obyvatel si uvědomuje sama paní Volfová zaštiťující v organizaci monitoring velkých šelem, jehož role je nejenom v návratu vlka na Šumavu velmi důležitá. Rozhovor jsem za Hnutí DUHA původně chtěla vést se známým aktivistou Jaromírem Bláhou. Dle jeho rady jsem se obrátila právě na Josefínu Volfovou, která se návratem vlka na Šumavu zabývá mnohem podrobněji. V NP Šumava by ráda viděla tzv. mozaiku obou typů ochrany a podobně smíšený má i názor na vlka. Není militantním zastáncem, ale vidí i komplikace s ním spojené. Zároveň uvádí, že důvodem ochrany vlka je pouze plnění zákonné povinnosti, a ne jeho důležitost z ekosystémového hlediska, jak by se dalo předpokládat.

„Takže ono to jako není nějaká zásadní podpora, ale my vlastně děláme to, že dodržujeme zákon. Jen a pouze.“ [Volfová].

5.2.1.8. Zoologové

Aby byl pohled na vlka komplexní a abych doplnila expertní rozhovory i o respektovaného zoologa, položila jsem pár otázek panu Jaroslavu Červenému. Pan Červený je v současné době profesorem na České zemědělské univerzitě v Praze, Katedře myslivosti a lesnické zoologie. Je stále aktivním myslivcem, což ještě více podpořilo mou zvědavost po jeho názorech.

Pan Červený je v otázce ochrany přírody v NP Šumava rozpolcený a „*nahoře, tam kde to jde*“ by nechal směřování ochrany k divočině, ale nezaváděl by ji po celém území. Vlka jako takového bere „*(...) v každém případě pozitivně, ale kdyby tu nebyl, tak by se zase tak moc nestalo, protože to fungovalo i bez toho. Ale pozitivně, beru ho pozitivně. Ale to, co se kolem něj děje považuji za negativní.*“ [Červený].

Shrnutí: Každý z rozhovorů byl pro mou práci klíčový a přinesl nové poznatky. Celkem jsem zpovídala dvanáct aktérů rozdělených do osmi skupin. Většina vlka přijímá pozitivně.

5.2.2. Zhodnocení kvalitativního výzkumu

5.2.2.1. Ochrana vs. vlk

U všech aktérů výzkumu jsem sledovala, jaký mají postoj k ochraně přírody a krajiny. Záměrem bylo úvodní rozpovídání aktérů. Pro zajímavost jsem uvedené pohledy dala do tabulky vedle názorů na vlka, abychom si odpověděli na otázku položenou v kapitole 3.1 a potvrdili, nebo vyvrátili moji hypotézu: *Lidé spadající pod „preservation“ budou vlka vítat a přijímat více než „conservation“*.

Pomocníkem pro rozřazení do zmíněných dvou skupin mi byla především otázka na kůrovcovou kalamitu, kde se aktéři vyjádřili, zda preferují bezzásahovost a nechání přírody ladem nebo zda do ní zasahovat, těžít dřevo pro lidské účely a počítat v krajině s přítomností člověka. S ohledem na ostatní vyřčené informace a na základě znalostí obou směrů jsem k aktérům přiřadila jednotlivé pohledy.

Jméno aktéra	Pohled na ochranu přírody	Přijímání vlka
Libor Pospíšil	preservation	ano
Jana Hrazánková	preservation i conservation	ano, ale pravidla
Josefína Kiklošová	preservation	ano
Miroslava Michnová	preservation	ano
Jaroslav Jílek	conservation	ano
Hospodárka X	conservation	spíše ne
František Ostádal	preservation	ne
Pavel Hubený	preservation	ano
Oldřich Vojtěch	conservation	ano
Jindřiška Jelínková	preservation i conservation	ano
Josefína Volfová	preservation i conservation	ano, je to zákon
Jaroslav Červený	preservation i conservation	ano

Tabulka 2: Zařazení aktérů. Autor: Bc. Hana Baborová, BA.

Jak tabulka napovídá, **nemůžeme z daného vzorku aktérů vyvodit žádnou souvislost**. Proti vlkovi se vyslovili pouze dva aktéři, každý s jiným pohledem na ochranu přírody a krajiny, a proto nepotvrzují výše zmíněnou „mini“ hypotézu.

Důležitějším výsledkem pro mé další zkoumání byla opakující se témata v rámci rozhovorů.

5.2.2.2. Rámcová analýza

Na základě rámcové analýzy jsem definovala pět kategorií

- 1) Veřejnost
- 2) Hospodáři
- 3) Myslivci
- 4) Informovanost
- 5) Vlčinec na Srní

K zajištění autentičnosti využívám stejně jako v předchozích kapitolách doslovné citace.

Veřejnost

Dle pracovníků IS, které mají s veřejností ze všech zpovídaných skupin největší zkušenosti, přijímá veřejnost vlka v celku kladně. Mají z něj sice strach, ale vítají ho.

„(...) ta veřejnost ty vlky tady vítá a jsou rádi, že je tu máme.“ Ale zároveň ho: *„(...) vnímá fakt jako zvíře, který vyskočí z křoví a rozsápe ho. Ale fakt jako. Tady to tak vnímají.“* [Kiklošová].

Zkušenosti a názory na obecné přijímání návratu vlka na Šumavu se liší. Téměř většina se však shodla na jeho kontroverznosti. Ať už mezi hospodáři, myslivci, tak ale i veřejností jako takovou. V dnešní době války na Ukrajině a covidové pandemie je „vlčí“ kontroverze minoritním tématem, ale v kruzích dotčených subjektů je i tento předmět velmi palčivý. Šelma přinesla rozkol do lidské společnosti; fanatičtí obdivovatelé vs. zarytí odpůrci.

„Co se týká vlka, tak to je neřešitelná situace. Ale skutečně neřešitelná. Protože společnost je rozdělená, když to řeknu pro a proti. Dejme tomu hospodáři a myslivci vs. teda městský obyvatelstvo. I když je to hodně paušalizovaný a prostě dneska v rámci současného fungování, každý si prosazuje svoje a k žádnému kompromisu se nedá dojit.“ [Červený].

Důvodem k rozdělení společnosti mohou být samozřejmě přímé zkušenosti s vlkem z různých pozic dotčených subjektů, vzdělání, věk anebo také politické vyznání.

„(...) pak bude asi věkový rozdíl, protože ty lidi, který žili v tom socialismu a vzpomínají na jiné doby, tak tam byla tendence všechno vlastně ovládat a měnit a upravovat podle sebe. Takže tyhle soudruzi mají hrozný problém s tím, že necháváme tu přírodu, že si dělá všechno sama“ [Vojtěch].

Akteři často uváděli i spoustu výjimek. Osobně znají lidi, kteří by měli skrze dosažené vzdělání, místo bydliště apod. představovat stoupence vlka, ale pravda je zcela odlišná.

„(...) lidi, který považuju za rozumný a skvělý znalce přírody, tak jsou velcí odpůrci vlků a dokonce šíří konspirativní teorie, že ty vlci na Šumavě, že jsme je vypustili my, a že se chovají divně a tak.“ [Hubený]

Existuje tedy vůbec nějaká souvislost mezi odpůrci a stoupenci vlka?

Nezpochybnitelným fenoménem je dle aktérů NIMBY (not in my backyard) efekt. Akceptace vlka je jen v obecné rovině. Vlk ano, ale ne u mě na dvorku.

„Spíš bych řekl, že lidi z měst to vítají a lidi co žijí na těch vesnicích a kterých se to dotýká, tak mají na to opačný názor že jo.“ [Ostádal]

„Já si myslím, že spousta lidí jako, kteří třeba na Šumavě nemají ty zkušenosti s tím, tak různě jako, že jsou z toho nadšení, že jsou jakoby happy. Ale byli by happy jen do té doby, dokud by ten nezačal být v tom okolí, kde bydlí oni. Protože jich se to netýká jako, ale ostatní ať to tam mají.“ [Hrazánková].

Názor, že městská část obyvatel přijímá vlka mnohem pozitivněji než lidé na vesnicích, kde se šelma vyskytuje, byl častou výpovědí aktérů. S danou hypotézou proto nadále pracuji v dotazníkovém šetření.

Hospodáři

Všichni z dotazovaných jsou si vědomi problémů, které vlk představuje pro chovatele hospodářských zvířat. Samotní hospodáři by od NP uvítali větší podporu. Radost z jeho přítomnosti převážně nemají: *„(...) až jak říkám tady na ty výjimky, tak jsou samozřejmě všichni proti.“* [Hospodářka X]

Ale přesto vlka většinou vnímají jako překážku, které je potřeba se přizpůsobit, ne ji překonat.

„My žijeme v podstatě u něj, ne on u nás.“ [Nováková, terénní deník]

„(...) prostě vlk je tady, je to chráněný živočich, je v celý Evropě podporovanej, tak si nebudu myslet, že tady to tak nebude. Tak to je, a to je fakt, že z něj nejsem nadšená? Nejsem. Ale je to fakt. (...) nemá cenu bojovat proti něčemu co nemůžu změnit.“ [Hospodářka X]

*„(...) řeknou jako my tady hospodaříme v oblasti, kde ten rys, vlk je, byl, může být. Bývala to jeho domovina, i když třeba dávno... **a těch chovatelů není úplně málo naštěstí**, a řeknou prostě jo, tak my se musíme přizpůsobit, my si ty ovce zabezpečíme a problém není.“* [Volfová]

Nesdílení ochrannářského nadšení z přítomnosti vlka v krajině a určitá dávka pobouření je u hospodářů pochopitelná. Jak již bylo řečeno, jeho návrat pro ně znamená mnohem více práce. Tím dochází k úbytku chovatelů anebo k přechodu od ovcí ke skotu.

„Ono ti ten vlk udělá to, že ti vyfiltruje ty lidi, který to myslí vážně a který tomu chtějí dát tu energii.“ [Vojtěch]

Společně s panem Mokrým má pan Vojtěch s hospodáři v celém parku bezesporu největší zkušenosti. On sám je jedním z nich. Za barákem má malé stádo ovcí a pociťuje tak návrat vlka i na svou kůži. Přese všechno nevidí s vlkem spojené žádné problémy, tvrdí, že když se chce, všechno jde a musíme si jen zvyknout. Nezmínil žádné problematické chovatele, kteří by s vlkem měli vyloženě problém a celé téma vlka na Šumavě vnímá velmi pozitivně.

Důležitým aspektem je právě území, na kterém výzkum probíhá. Najdeme zde hospodáře v obecném měřítku nesouhlasící s výskytem šelmy v krajině, ale v NP Šumava jeho přítomnost tolerují. Mimo oblast parku jsou názory vyostřenější. Dokonalou ilustrací je snímek Vlci na hranicích z Broumovska.⁸

„Ale nevím jako čím to je, jestli je to tím, že je tam ten park, jako v dobrým vztahu s těma hospodářema, nebo že si ta veřejnost myslí, že jako v parku ty vlci mají své místo. Že to tak není, jakože na tom Broumovsku, kde řeknou my jsme kulturní krajina tady, tady prostě děláme pastvu a tady vlk bejt nemůže, zatímco ta Šumava je prostě národní park.“ [Jelínková]

Hospodárka X vývoj neviděla zdaleka tak pozitivně jako pan Vojtěch a naopak zná velké množství naštvaných hospodářů. Otázkami na finanční kompenzace za stržené kusy jsem sledovala, zda možné rozhořčení nemůže pramenit i z tohoto titulu. Chovatelé podle všech aktérů dostávají za každý stržený kus adekvátní finanční náhradu a v tomto ohledu spory nevznikají. Dokonce si mohou na zabezpečení pastvin zažádat o dotace. Proces vedoucí k jejich získání je však administrativně velmi náročný, a ne každý je schopný si finanční podporu vyžádat. Na toto konto jsem zaznamenala od samotných hospodářů stížnosti:

„Já, než abych se zabýval nějakýma papírma a toto, tak radši o to nežádám.“ [Jilek]

A pokud se rozhodnou žádost podat, potvrzují danou obtížnost.

„Jako už pak v určitý moment jsem říkala, já bych snad radši pracovala křovinořezem než tady takhle získávat, jako fakt to bylo hrozný jo.“ [Hospodárka X]

AOPK i MŽP o náročnosti dobře vědí a snaží se do budoucna proces co nejvíce zjednodušit.

⁸ Dokument natočený Martinem Pávem z roku 2020 ilustrující rozhořčenost místních chovatelů ovcí.

Vliv na rozdílné názory přijímání může mít velikost stáda a vztah chovatele k jeho zvířatům „*pak to jako má další rozměr, že mě to teda částečně živí, ale prostě člověk má k těm zvířatům nějaký vztah, zodpovědnost, já nevím. I když dostane tu náhradu, tak to není jedno nějak, bych řekla. Nebo jsem zase malochovatel, ty velký to zas vidí jinak, já nevím. Nějaký zvíře sem, nějaký tam. Ale já těch ovcí mám dvacet a je to no, jo. **Je to takový osobní no.***“ [Hospodářka X].

Velké téma je otázka zabezpečení. Osvědčenou ochranou jsou elektrické sítě. V zahraničí se vyzdvihuje přítomnost pasteveckých psů, avšak panují názory, že v turistickém území jako je NP Šumava, by mohlo dojít k napadení člověka.

„*(...) v turistických oblastech to není možný jako.*“ [Hospodářka X]

Po studiu možných pasteveckých plemen, z nichž se některé běžně vyskytují např. ve Španělsku u turistických tras, jsem dospěla k nesouhlasnému stanovisku. Ředitel Správy NP Šumava spíše než o napadení člověka hovoří o napadení domácích mazlíčků – psů. Zde je stejný problém jak s vlkem samotným. Pokud je náš pes konfliktní přijde do sporu jak s vlkem, tak s pasteveckým psem, tak i s jinými psy. Problém je tedy někde jinde. Ideální variantou se zdá přítomnost pasáka, ale to si dnes už nemůže téměř nikdo dovolit. Celkově je téma zabezpečení složité a nedá se aplikovat všude stejně. Musí se přizpůsobit lokálním podmínkám. Ať tak, či tak, vždy je důležitá prevence.

„*Tady byl problém ten, že ty stáda nebyly zabezpečeny od začátku, tak těm vlkům jsme dali velkou šanci si tam dojít a ono je to pak návykový. Ale ve chvíli, kdybychom to tu měli od začátku zabezpečeny v sítích a já nevím co, tak si myslím, že by k tolika škodám zdaleka nedošlo, protože ten vlk by dostal ránu a nezkoušel by to znovu že jo.*“ [Vojtěch]

Zde NP a místní hospodáři zaspali a reagovali až na vzniklou situaci. Vlk se postupně dostává do **všech koutů naší republiky**, kde by se z případu Šumavy mohli **poučit a aplikovat princip prevence**.

Myslivci

Svoji existencí vlk zasahuje do lidové tradice zvané myslivost. Zvěř, kterou si byli zvyklí myslivci regulovat sami, jim najednou požívá někdo třetí, někdo, kdo se neohlíží na trofeje a hodnotu daných kusů a jeho lovem je obírá o možné finance z prodaných kusů. Za to se pak myslivci marně domáhají od státu finančních kompenzací.

Jak starosta Prášil, tak paní Jelínková z AOPK uvedli, že dle jejich zkušeností je vlk pro myslivce konkurentem. Dle názorů všech aktérů a jejich zkušeností s myslivci nelze obecně říct, že jsou všichni pro, nebo proti přítomnosti vlka.

„Znám lidi, kteří loví (...) jsou to dobří myslivci a k šelmám mají respekt (...) štve je, když jim roztrhají toho korunovýho jelena, skoro zlatýho, ale nevyvolává to v nich primárně hněv nebo nenávisť nebo prostě programovou potřebu to zvíře eliminovat. Na druhou stranu jsou myslivci, který ještě, než vlk přišel, už hlásili, že nepřekročí hledáček jejich pušky.“ [Hubený].

„No, je tam pár normálních, ty normální se sdružují kolem mě, Jardy Červených, Marka Drhů, a tak jako. (...) A tak tyhle lidi jsou, no nejsou nadšený, ale respektují, že to tady asi bude. A pak jsou samozřejmě, viz. ten pán, kterému našli v mrazáku rýsa. (...)“

Tady řeší, že se zabije v republice tisíc, dva tisíce ovcí, ale to že prasata a jeleni sežerou někomu pole, metráky kukuřice a metráky toho, tak to je v pořádku, to je naše myslivost a na tu nám nešahajte, ale ten vlk, ten to nesmí dělat. [Vojtěch]

I pan Vojtěch, největší optimista ze všech aktérů podotkl, že je pouze „pár normálních“ myslivců. Většina je proti jeho existenci. Myslivci, kteří jsou zároveň lesníky v NP Šumava nebo se s nimi blíže znají a dotýká se jich přítomnost vlka v lesích, jsou mnohem tolerantnější. Negativitu zbylé většiny potvrzuje i jediný zpovídaný zástupce této skupiny František Ostádal: *„Já neznám nikoho, kdo by byl pro, aby tady ten vlk byl.“* [Ostádal].

V expertních rozhovorech jsem pokládala otázku, zda myslivci dokážou nahradit funkci vlka v přírodě. Všichni se shodli na jednohlasném ne.

A to zaprvé z důvodu počtu ulovených kusů:

„Prostě to nedokážeme, protože zdaleka nejsme tak úspěšní lovci jako ty rysové nebo jako ty vlci.“ [Červený].

A za druhé i díky jeho ostatním funkcím vyjmenovaným v kapitolách 3.10 a 3.11, které místní experti potvrdili.

„Kdežto ten lov, ty zvířata, ty vlci, a i ty rysy, když už ne zdravotně, že by vybírali ty zvířata třeba ne po fyzický stránce, tak pak po psychický. Protože to musí být fakt hloupý zvíře, když se nechají ulovit, nedávají pozor, nejsou tak ostražitý, nejsou tak fyzicky vybavený na to, aby běželi určitou vzdálenost. Takže tam může být cokoliv špatně, slabší srdíčko, cokoliv.“ [Vojtěch].

Paní Volfová z Hnutí DUHA je stejného názoru o nenahraditelnosti, avšak dodává, že ani vlk nezvládne nahradit práci myslivce. „*Za aktuální situace.*“ Vzhledem ke stávajícímu vysokému počtu zvěře tedy ani vlk nestačí.

U všech tří jmenovaných skupin lze předpokládat, že časem se názory, postoje, obavy zlepší a že zde mluvíme o „prvotním“ šoku, kdy jsme konfrontováni s něčím novým, na co jsme nebyli do té doby zvyklí. Zkušenosti jsou nepřenositelné a proto si veřejnost bude muset přijít na to, že strach je neopodstatněný, hospodáři na to, že s dobrým zabezpečením se s vlkem dá koexistovat a myslivci na to, že již nejsou jediným predátorem spárkaté zvěře. Nejenom paní Kiklošová v rozhovoru přirovnává vývoj vlka k rysovi:

„*Když si vezmeš rys byl taky takový otloukánek, když sem přišel. Taky ho neměli rádi a najednou hele, šzil se s přírodou, s lidma a najednou nám to přijde normální, že občas někdo někde potká rysa. To samé vlka, jen si na to ty lidi musí zvyknout, protože doteďka tady nebyl, že jo.*“ [Kiklošová]

„*Je to určitě nějakým způsobem otázkou času, což ukázal i rys, který v devadesátých letech, to bylo stejný, taky to bylo bouřlivé téma, ale za dvacet let se to srovnalo, tak i tak si myslím, že to bude částečně i s tím vlkem.*“ [Volfová]

„*(...) taky trvalo to deset, skoro dvacet let, než ty největší emoce pominuly a podobný to bude s vlkem, prostě si časem zvyknem.*“ [Hubený]

„*Ale to je všechno o zvyku, když to bylo ze začátku, tak to byla panika, protože opravdu my jsme páslí na ty provázky, a to ho nezastavilo. Ted' furt to člověk zlepšuje, zdokonaluje.*“ [Jílek]

Strach

Nejčastější otázky návštěvníků IS jsou spojené se strachem či obavami. Tato slova jsou současně skloňovaná téměř v každém rozhovoru. Místní obyvatelé se bojí chodit do lesa a pustit na volno své psy, hospodáři mají zase obavy o ovce a telata. Široká veřejnost vyjadřuje strach, a dokonce vlka vnímá jako nepřítele [Pospíšil]. Vlk však není jedinou šelmou v NP, několik let je zde potvrzená i přítomnost rysa ostrovida. Hospodáři rysa v souvislosti s útoky vzpomínali, i on totiž loví ovce. V kontextu obav a strachu však nedošlo ani k jedné jeho zmínce. Vysvětlení, proč je v této souvislosti skloňovaný právě vlk, je součástí kapitoly 3.9. Strach je v nás zakořeněný, neopodstatněně bují v našich hlavách: „*Ten strach z vlků je prostě vychovaný.*“ [Hubený]. Zmíněnou roli odkazu červené Karkulky vnímá i jeden ze zpovídáných aktérů zoolog NP Šumava:

„Tu sežranou Karkulku se starou babičkou mu už nikdy nezapomeneme, to sociální citění v tomhle národě je, že na děti a důchodce se nesahá. Kdyby tenkrát sežral maminku s tatínkem, tak by se to asi zkouslo.“ [Vojtěch]

Informovanost

„(...) osvěta je asi úplně základní stavební kámen toho všeho, aby ta společnost to (vlka)⁹ začala vnímat trošku jinak“ [Jelínková]

„ (...) pokud ten problém existuje, tak je v hlavách (...).“ [Hubený]

„ (...) podle mě jako ten konflikt s vlkem tak je vlastně společenské téma. To není biologický problém, to není ekologický problém, to je společenský konflikt (...).“ [Volfová]

„ (...) myslím si, že to je taky stejně jenom o těch informacích.“ [Kiklošová]

Mít úplné a pravdivé informace je alfou a omegou každého rozporuplného případu. Debata o dostatečné informovanosti na téma vlka provázela převážně expertní rozhovory. V této oblasti **národní park** (dále jen NP) **zaostává**. Na otázku: „Jmenujte tři hlavní oblasti střetu (pokud existují) mezi ochranáři a lidmi, kteří tu žijí/pracují.“ uvedla pracovnice Návštěvnického centra Srní jako první „*neinformovanost*“.

NP **se schází s hospodáři** za účelem předání informací, **ale** jednou za tři roky. Navíc zmíněnou schůzi později zúčastněný hospodář pan Jílek okomentoval slovy: „*Já jsem se tam nic nového nedozvěděl, abych Vám pravdu řekl. Jak to nejde, jak to nepůjde, co plánujou, ale stejně z toho nic nebude, takže tohle všechno tyhle informace. Já vím jo, že ten vlk je tady zrovna v té lokalitě, kde já pasu, ale nijak jako konkrétní věci. Jenom od těch hospodářů, že to je složitý vyřídit tyhlety,.. ta Nováková jak tam mluvila o těch ohradách...*“

Z mého pohledu se schůze jevila jako nekonečná studna informací, a i přes uvedenou citaci si myslím, že seminář byl velmi užitečný. Hospodáři se zde mohli upřímně vyjádřit, park i AOPK jim pečlivě naslouchali a nyní ví, co je trápí a co mohou do budoucna změnit. Otázkou zůstává, zda je časový úsek jednou za tři roky dostačující.

Dále NP Šumava **disponuje kvalitními infocentry**, **ale** snižuje jejich pracovní stavy, takže nefungují tak, jak by měly. Slibují hospodářům **průběžné zprávy** o výskytu vlka, **ale** informační email přišel za čtyři roky jeden. Paradoxem je, že téměř všichni, pana ředitele Správy NP Šumava nevyjímaje, se i přes potvrzení její důležitosti shodli, že osvěta není dobře zvládnutá.

⁹ Poznámka autora

Na webu AOPK je velmi obsáhlá sekce o návratu vlka, tedy kdo informace chce, ten si je najde. Není ale potřeba informace dostat především k té části obyvatel, která si je sama aktivně nevyhledává?

„(...) základní náš průšvih je v tom, že toho vlka neznáme, nebyli jsme zvyklí na to, že tady žil. A nevíme, jak funguje. Myslím nevíme jako obecně, společnost jo.“ [Jelínková]

Problém nedostatečné informovanosti není jen na úrovni parku, ale i na úrovni celostátní.

„No (osvěta)¹⁰ určitě není (zvládnutá¹¹). Jako ty kapacity jsou prostě podstatně nižší, nikdo to nedělá úplně systematicky. A možná by jako pomohlo, kdyby tu osvětu dělal někdo jiný, kdo není tím vesnickým obyvatelstvem vnímán tak kontroverzně, jako třeba jsme my.(Hnutí DUHA)¹² A podobně to má i ta správa, ta taky je částí veřejnosti na Šumavě vnímaná negativně a potom ty lidi jako si o nich ty informace přebírat nebudou, takže možná by bylo lepší, kdyby tu osvětu šířil někdo jiný, ale nikdo jiný se zatím nějak výrazně neprofiluje a myslím si, že je problém, velký problém pozice státu a podpora státu, která je jako nesystematická, chaotická a nedostatečná bohužel.“ [Volfová]

Řešením by mohlo být zařazení problematiky do škol.

„Jediný smysl si myslím, že má edukace, nic jiného nemá smysl. Přesvědčovat, když už člověk má pevně daný názor, to je téměř zbytečný. Edukace tedy školní, ta na úrovni vzdělání dětí, studentů.“ [Pospíšil]

Děti by měly pochopit, že vlk je součástí fauny a ekosystémů, že hraje důležitou roli. Zaměřit se na práci s médii. Zároveň informovat návštěvníky NP, že pouštět své psy je na vlastní nebezpečí a že u stád s ovce se můžou vyskytnout pastevečtí psi, ke kterým je dobré chovat respekt. Stejně tak k vlkovi, k bachyním se selaty, rysovi a celé fauně a přírodě obecně.

Vlčinec na Srní

Do struktury rozhovorů jsem zařadila i otázku, zda vlčinec na Srní přispívá k osvětě veřejnosti, jak odhadovali autoři původního výzkumu. Největší vypovídající hodnotu má odpověď samotné pracovnice:

„A myslíš si, že tady ten vlčinec pomáhá k lepšímu vnímání vlka na Šumavě?“ (ptám se)

„To si nemyslím, protože ze začátku, první dva roky to tak bylo. Protože pak se změnilo vedení a teď jsme tu dva zaměstnanci a myslím si, že těch informací mezi ty lidi moc nedáme.“

(...)

¹⁰ Poznámka autora

¹¹ Poznámka autora

¹² Poznámka autora

Od té doby, co jsme tady tržiště, tak vyloženě nemáš ten prostor. A hlavně byli jsme čtyři zaměstnanci, takže kdysi jsme se střídali u té obrazovky, pouštěli jsme videa, říkali jsme lidem spoustu věcí, zjišťovali se novinky i jsme tady dělali přednášky, bylo hodně lidí. Ale teď na to prostor není.“ [Kiklošová]

Současně popisuje chování návštěvníků, z kterých se jen minorita zastaví u informačních tabulí případně se doptává na nějaké informace. Hlavní zájem je po automatu na kávu a toaletě. Navíc si často vycpaného vlka uprostřed místnosti pletou s liškou obecnou.

Výpovědi ostatních aktérů **jsou rozporuplné** i mezi expertní sférou:

„Vlčinec na Srní je výborná příležitost, jak přitáhnout lidi k tematice vlka, to znamená jako ty, co tam přijedou, tak se pravděpodobně budou zajímat o vlka. Takže je to super tam těm lidem vysvětlovat, jak ten vlk funguje, jak žije. Oni to tam jako mají krásně i takový, ta komunikace těch vlků jo.“ [Jelínková]

„Já vlčinec na Srní vnímám bych řekla téměř ryze negativně.“ [Volfová]

Aktéři, kteří nevnímají přidanou hodnotu střediska v osvětě, ji vidí alespoň v možnosti spatřit vlka na vlastní oči.

„O tom moc přesvědčený nejsem teda. Pomáhá třeba poznat, že někdo ví, jak vypadá vlk. Ale jako pochopení vztahu, nebo nalézání, na poznání vztahu člověk – vlk to asi nepřispěje.“ [Pospíšil].

„(...) jako to už říkal ten Komenský, že nejlépe když to ty všichni vidí, že si to dokážou víc vizualizovat, než když se budeme bavit o plejtvákovi, kterého jsem v životě neviděla.“ [Hrazánková].

Shrnutí: Ani v jednom ze sledovaných témat se respondenti stoprocentně neshodli. U většiny okruhů to vzhledem k rozmanitosti vzorku není překvapivé zjištění. Zajímavé jsou však některé z výpovědí aktérů. Pro paní Volfovou z Hnutí DUHA je důvodem k ochraně vlka pouze zákon. Paní starostka Hrazánková zase vyvrací slova ředitele Hubeného, že vlk se nezdržuje v osídlených oblastech a nejsou zaznamenány případy, že by pronikal mezi místní obyvatele.

Veřejnost je rozdělená, roli by mohlo hrát vzdělání, místo bydliště, ale přímá kauzalita nejspíš není. **Hospodáři** nejsou tak nadšení jako například ochranáři, ale berou vlka jako součást přírody, se kterou se musí naučit žít. U **myslivců** záleží, v jakém okruhu lidí se pohybují, ale jeví se jako nejnegativnější skupina směrem k vlkovi. Většina místních obyvatel, ale i široké veřejnosti vyjadřuje **obavy a strach**. Ten je v nás zakořeněný již od pradávna. I proto je důležité mít informace a **být informovaný**, stejně jako v každé jiné problematice. Většina aktérů si nemyslí, že by osvěta kolem návratu vlka do NP Šumava byla dobře zvládnutá.

Názory, zda k tomu napomáhá **Návštěvnícké centrum Srní** jsou různé, ale místní pracovnice uvedla, že kvůli nízkému počtu zaměstnanců už vlčinec ztratil svou informativní schopnost.

5.2.2.3. *Východiska pro kvantitativní výzkum*

Na základě rozhovorů se všemi dotčenými subjekty v oblasti návratu vlka na Šumavu jsem si ujasnila a naformulovala hypotézy (označené písmenem H a číslicí) pro následující kvantitativní výzkum. Některé z nich se dokonce kryjí s hypotézami ze šetření z roku 2017–2019, který následně představím.

Korelace mezi názory na vlka mezi širokou veřejností je jen těžko uchopitelná, i mezi aktéry se našli vzdělaní jedinci nepodporující jeho výskyt, anebo naopak místní nevystudovaní aktéři plně podporující jeho návrat. I přesto většina z dotázaných mluvila o možné souvislosti s místem bydliště – městská část obyvatel vs. místní. (H6)¹³

Aktéři převážně z expertních rozhovorů potvrdili důležitost informovanosti. Aby si každý mohl vytvořit komplexní názor, potřebuje k němu mít úplné a správné informace. Ze samotného předvýzkumu a nadále z obou typů rozhovorů je možno odhadovat, že veřejnost tyto informace nemá. Je tomu opravdu tak? (H7)

V rozhovorech rovněž vyvstala otázka, zda média s reportážemi o útocích na hospodářská zvířata i domácí mazlíčky nehrají ve vnímání vlka nějakou roli. Podnět jsem zapracovala do další z hypotéz pro dotazník. (H8)

5.3. Kvantitativní výzkum

Důležitým subjektem pro moji práci je bezpochyby veřejnost. Vzhledem k náročnosti sběru dat kvalitativní metodou a lepší reprezentativnosti vzorku jsem zvolila kvantitativní přístup, konkrétně formu strukturovaného dotazníku.

Jedním z cílů mého kvantitativního výzkumu je vysledovat změny ve vnímání vlka na Šumavě. Má data budu srovnávat s výsledky dotazníkového šetření z let 2017–2019. Pro úplnost celé práce uvádím kapitolu 5.3.1 s popisem zmíněného výzkumu.

5.3.1. Dotazníkové šetření 2017–2019

¹³ Hypotéza číslo 6. Všechny hypotézy přesněji představuji v kapitole 5.3.2.3.

V březnu roku 2020 vyšla pod záštitou Národního parku Šumava a Národního parku Bavorský les zpráva s názvem „Přeshraniční socioekonomický monitoring v národních parcích Šumava a Bavorský les v letech 2017–2019“. Výzkum reagoval na stále populárnější rekreační využití přírody a jeho konflikty s ochranou přírody. Získané informace mají pomoci při sestavování návštěvnického managementu, který je pro každé chráněné území velmi důležitý [Správa NP Bavorský les a Šumava, 2020: 5].

Šetření bylo rozděleno do pěti modulů: I. Informace pro návštěvníky, II. Přeshraniční rekreační využití, III. Akceptace místními obyvateli, IV. Přírodní prožitky a V. Ekonomický přínos návštěvníků. Tématikou vlka obecného se nejvíce zabýval modul čtyři a okrajově modul tři. Ve třetí sekci „Akceptace místními obyvateli“ byla data sbírána skrze online dotazníky cílených na šumavské okresy. Celkem bylo nasbíráno a vyhodnocováno 352 odpovědí. Otázky byly směřovány na spokojenost návštěvníků s fungováním národních parků, na postoj k turismu, ale i na celkové vnímání přírody a problémových záležitostí národních parků jako např. názor na kůrovce, padlé stromy, přechod hranic mezi národními parky a i na **přítomnost vlka v krajině**. Na otázku s třemi možnými odpověďmi: „Provedl/a bych opatření, která vlka... a) dále podpoří v jeho rozšiřování; b) v jeho rozšiřování zastaví; c) tímto tématem bych se nezabývala“ téměř 72 % zaškrtnulo variantu a). Zároveň badatelé vypožorovali, že kladný názor měla převážně mladší část dotazovaných [Správa NP Bavorský les a Šumava: 48].

Čtvrtý modul s názvem „Přírodní prožitky“ tvořilo dvacet osm uzavřených i otevřených otázek. Dotazování probíhalo v terénu, přičemž z Národního parku Šumava bylo zanalyzováno 414 odpovědí a z Národního parku Bavorský les 442. Některé analýzy jsou rozdělené a je porovnáván postoj dotazovaných z německého a českého NP, ale u některých otázek rozdělené vyhodnocení chybí [Správa NP Bavorský les a Šumava, 2020: 54]. Jak již název modulu napovídá, otázky byly zaměřené na přírodu a co v ní člověk prožívá. Respondenti uváděli, co od návštěvy v národním parku čekají a zda byla jejich očekávání naplněna. Výzkum zároveň pátral po názorech a znalostech turistů, co se pravidel parku týče a dále pak hodnotili jejich sounáležitost s přírodou. V neposlední řadě padly i dotazy na vnímání tlejícího dřeva a vnímání vlka, který je pro moji práci stěžejní. Podle výzkumu, je na **vlka nahlíženo jako na součást přírody místního regionu**. Až 90 % respondentů souhlasilo s výrokem „Vlci patří do Bavorského lesa/na Šumavu stejně jako např. tetřev nebo jelen.“ Zároveň však 23 % uvedlo, že z vlka mají **strach** a jen 19 % bylo jedno, zda se vlk v přírodě nachází či nikoliv [Správa NP Bavorský les a Šumava, 2020: 60].

Při srovnání odpovědí z obou národních parků došli výzkumníci k závěru, že respondenti na Šumavě se o téma vlka více zajímali a měli k němu mnohem pozitivnější přístup.

Jako možné vysvětlení uvádí autoři **vlčinec v lokalitě Srní** (viz. kapitola 3.2.1), který téma vlka na Šumavě značně popularizoval. „*V tomto mimořádně populárním zařízení, které je od svého otevření v roce 2015 jedním z nejnavštěvovanějších cílů Národního parku Šumava (více než 100 000 návštěvníků ročně) se nezprostředkovávají jen znalosti o vlčích. Zvířata mohou být skutečně viděna v prostorném výběhu*“ [Správa NP Bavorský les a Šumava, 2020: 60].

Dalším poznatkem studie je souvislost mezi vzděláním, věkem, pocitem sounáležitosti s přírodou a přijímáním vlka jako součástí krajiny. Pozitivnější postoj byl zachycen u mladších vysokoškolsky vzdělaných respondentů, kteří se cítili být spojeni s přírodou. Ale místní lidé měli méně pozitivní vztah než turisté a častěji se bojí chodit do lesa s výskytem této šelmy [Správa NP Bavorský les a Šumava, 2020: 61].

5.3.2. Vlastní dotazníkové šetření

I přesto, že v době původního výzkumu již byla na Šumavě zaevidovaná první smečka, je nyní situace s vlky na Šumavě zcela odlišná. V roce 2022 téma rezonuje mezi místním obyvatelstvem a vlky obývaný areál se stále rozšiřuje. Jak se tedy změnilo názory a postoje veřejnosti? Do dotazníku jsem zařadila stejné otázky (čísla 4–7), které byly použity v předchozím výzkumu, abych mohla co nejvěrněji srovnat získaná data. Uvědomuji si nejasnost převzaté otázky číslo 7: „Je mi jedno, zda jsou nebo nejsou vlci na Šumavě“, avšak pro možnost co nejpřesnějšího porovnání jsem se rozhodla nechat ji v původním znění. Dalším možným zkrácením by mohl být sběr dat, který NP Šumava prováděl v terénu, zatímco já zvolila sběr online dat. Toto riziko jsem se snažila eliminovat sdílením dotazníku mezi lidmi ze Šumavy nebo šumavskými turisty.

5.3.2.1. Zkoumaná populace

Dotazník cílil na širokou veřejnost, tudíž rozhraní zkoumané populace nebylo nijak ohraničeno. Pro možnost porovnání výsledků s místním obyvatelstvem jsem cíleně rozesílala dotazník známým, kteří na Šumavě žijí. Nejedná se tedy o náhodný výběr, ale mluvíme o anketě. Výsledky výzkumu budou z hlediska respondentů zobecnitelné pouze na Českou republiku, a to s ohledem na specifika mého vzorku.

Množství odpovědí je pro kvantitativní výzkum zásadní údaj, který zvyšuje vypovídající hodnotu daného výzkumu. Disman při zamýšlení se nad vhodnou velikostí uvádí, že by výzkumník měl vytvořit co největší vzorek, jaký mu dovolí jeho časové a finanční možnosti [Disman, 2000: 103]. Popisovaný dotazník celkem vyplnilo 833 respondentů, což lze považovat za reprezentativní vzorek.

Níže přiložené tabulky znázorňují základní sociodemografická data zkoumaného vzorku.

0–20 let	10,6 % (88)
21–30 let	50,3 % (419)
31–40 let	24,1 % (201)
41–50 let	7,9 % (66)
51–60 let	4,1 % (34)
60 let a více	3 % (25)

Tabulka 3: Dotazník: věk respondentů

žena	70,2 % (585)
muž	29,5 % (246)
nebinární	0,2 % (2)

Tabulka 4: Dotazník: pohlaví respondentů

Zkoumaná populace je specifická vysokým zastoupením **mladých respondentů**, kdy polovinu vzorku představuje skupina v kategorii 21–30 let. Současně je potřeba zohlednit **sedmdesátiprocentní zastoupení žen**. Zde narážíme na nevýhodu samovýběru a pravděpodobně (s úctou k genderové korektnosti) větší nápomocnosti a empatii žen vcítit se do role studenta potřebujícího co nejvíce dat.

základní	4,7 % (39)
střední bez maturity přírodovědecké	0,2 % (2)
střední bez maturity jiné	4,7 % (39)
střední s maturitou přírodovědecké	3,4 % (28)
střední s maturitou jiné	39 % (325)
vyšší odborné přírodovědecké	0 % (0)
vyšší odborné jiné	5,9 % (49)
vysokoškolské přírodovědecké	7,9 % (66)
vysokoškolské jiné	35,1 % (292)

Tabulka 5: Dotazník: vzdělání respondentů

mimo oblast NP Šumava	58 % (483)
v dojezdové vzdálenosti (30 km) do NP Šumava	31,7 % (264)
v NP Šumava	10,3 % (86)

Tabulka 6: Dotazník: bydliště respondentů – NP

město >100 tisíc obyvatel	26,1 % (217)
město 50–100 tisíc obyvatel	5,9 % (49)
město 20–50 tisíc obyvatel	7,4 % (62)
město 10–20 tisíc obyvatel	12,6 % (105)
město/obec 3–10 tisíc obyvatel	12,5 % (104)
obec <3 tisíce obyvatel mimo vlka	23,9 % (199)
obec <3 tisíce obyvatel osídlená vlkem	11,6 % (97)

Tabulka 7: Dotazník: bydliště respondentů

5.3.2.2. Metoda a technika sběru dat

Data jsem sbírala pomocí dotazníku vytvořeného skrze domény survio.com. Vygenerovaný odkaz jsem následně sdílela na mém facebookovém profilu, mezi rodinou, přáteli, známými žijícími v NP Šumava apod. Nejvíce dat mi však přibylo po nasdílení dotazníku na instagramovém účtu „We love Šumava“, který sdružuje lidi zajímající se nebo žijící na Šumavě.

5.3.2.3. Pracovní hypotézy

Při tvorbě hypotéz jsem brala v úvahu postřehy z rozhovorů a zároveň výsledky z výzkumu z roku 2017–2019. Dotazník jsem založila na osmi hlavních hypotézách.

Hypotézy vzniklé na základě minulého výzkumu jsou následující:

H1: Místní lidé jsou méně pozitivní než turisté.

H2: Místní lidé mají větší strach.

H3: Se vzděláním respondenta stoupá jeho tolerance k výskytu vlka v krajině.

Všechny hypotézy byly zároveň tématem provedených rozhovorů. Vzhledem k rozpolcenosti odpovědí nad vlčincem a jeho dopadem na informovanost veřejnosti jsem se rozhodla tento předpoklad z předchozího výzkumu ověřit i v mém dotazníkovém šetření.

H4: Lidé, co navštívili vlčinec na Srní, jsou v otázce vlka lépe informovaní než ti, kteří ho nenavštívili.

Vzhledem k výraznému rozšíření vlka na Šumavě od realizace původního výzkumu jsem stanovila další z hypotézu:

H5: Výsledky z výzkumu 2017–2019 budou odlišné od dnešní situace.

Ze samotných rozhovorů (z kapitoly 5.2.2.3) jsem sestavila zbylé tři hypotézy:

H6: Městská část obyvatelstva přijímá vlka pozitivněji než lidé žijící v NP Šumava.

H7: Většina lidí má o vlkovi nedostatek informací.

H8: Média podporují negativní pohled na vlka.

5.3.2.4. Operacionalizace proměnných

V závorkách jsou uvedena čísla otázek (dále ot.), kterými je proměnná měřena.

Závislé proměnné

y1: Informovaný člověk

Ke stanovení proměnné jsou použity indikátory:

Možnost přemnožení (ot. 10)

Šumavský původ vlka (ot. 11)

Napadení člověka (ot. 12)

Počet vlků v NP Šumava (ot. 13)

Zaměnitelnost za myslivce (ot. 14)

S indikátory se pracuje samostatně a proměnná je odvozena od odpovědí na otázky č. 10–14, přičemž každá z odpovědí musí být kladná. Mluvíme tedy o sumačním indexu, který vznikne na základě „součtu“ více odpovědí.

Původně mělo mezi indikátory patřit i rozpoznání vlka od psa podle obrázků u otázky číslo 9. Vzhledem k náročnosti daného úkolu a zpětné vazby, kdy uživatelé na telefonu viděli obrázek malý a nekvalitní, jsem se rozhodla daný indikátor vyřadit. Odpověď je podrobena analýze sama o sobě v kapitole 5.3.2.6.

Vzorek respondentů vyhovující všem stanoveným indikátorům čítá 168 (z celkového počtu 833).

y2: Pozitivní vnímání

Ke stanovení proměnné jsou použity indikátory:

Přítomnost vlka v NP Šumava (ot. 1)

Působení vlka (ot. 2)

Opatření pro rozšíření (ot. 4)

Součást ekosystému (ot. 5)

Lov vlků (ot. 8)

S indikátory se pracuje samostatně a proměnná je odvozena od odpovědí na otázky č. 1, 2, 4, 5 a 8.

U otázek 1, 2 a 5 za pozitivní odpověď považují jednak přímé „ano souhlasím“, „zcela souhlasím“ a „pozitivně“, tak i odpovědi s přívlastkem spíše. U otázky č. 4 je za pozitivní rozuměn výrok „dále podpořil v jeho rozšiřování“. Poslední zmíněný indikátor určuje otázka č. 8: „Měl by se umožnit legální lov vlků v ČR?“, přičemž pro y2 jsou relevantní pouze odpovědi: „Ne“ a „ano“, ale pouze podle potřeby konkrétních podmínek v konkrétních oblastech“. Druhá odpověď je zařazena do výběru na základě znalostí z rozhovorů. I člověk vnímající vlka pozitivně může souhlasit s jeho případným odstřelem, mluvíme-li o rizikových jedincích apod. Naopak odpovědi typu „ano, celoročně“ a „ano, ale s omezenou dobou lovu“ nejsou vnímány pozitivně.

Vzorek respondentů vyhovující všem stanoveným indikátorům je 422 (z celkového počtu 833).

y3: Negativní vnímání

Ke stanovení proměnné jsou stejně jako u y2 použity indikátory:

Přítomnost vlka v NP Šumava (ot. 1)

Působení vlka (ot. 2)

Opatření pro rozšíření (ot. 4)

Součást ekosystému (ot. 5)

Lov vlků (ot. 8)

S indikátory se pracuje samostatně a proměnná je odvozena od odpovědí na otázky č. 1, 2, 4, 5, a 8. U otázek 1, 2 a 5 za negativní odpověď považují „ne“, „nesouhlasím“, „negativně“ a dále stejné odpovědi s přívlastkem spíše. U otázky číslo 4 je pro y3 relevantní pouze odpověď

„v jeho rozšiřování zastaví“. V otázce lovu (i dle výše zmíněného) jako negativní odpovědi považujeme „ano, celoročně“ a „ano, ale s omezenou dobou lovu“.

Vzorek respondentů vyhovující všem stanoveným indikátorům je pouhých 16 (z celkového počtu 833).

5.3.2.5. Vyhodnocení hypotéz

H1: Místní lidé jsou méně pozitivní než zbytek populace.

Pro H4 i H5 je stěžejní otázka číslo 24. Kde aktuálně bydlíte. Do odpovědí jsem zařadila i možnost „v dojezdové vzdálenosti (30 km) do NP Šumava“, abych se vyvarovala možného zkreslení. Z praxe vím, že část lidí žijících pouze v dojezdové vzdálenosti nerozlišují NP Šumava a pohoří Šumava jako takové a cítí se součástí této krajiny. V analýze tuto skupinu nebudu vůbec zohledňovat za účelem dosažení co největšího rozdílu mezi místními a „ostatními“.

Za kladnou odpověď považuji stejně jako výzkumníci v NP Šumava „zcela souhlasím“ i „spíše souhlasím“.

Na základě proměnné y2 došlo k vyfiltrování respondentů s pozitivním přístupem a to celkem 50,7 % respondentů. Následující tabulka znázorňuje data v souvislosti s místem bydliště.

	V NP Šumava	Dojezdová vzdálenost	Mimo oblast NP
pozitivní	20	117	285
celkem	86	264	483
podíl	23,3 %	44,3 %	59 %

Tabulka 8: Vyhodnocení: pozitivní přístup – bydliště

Závěr: Procentuální zastoupení lidí s pozitivním přístupem k vlkovi roste se vzdáleností bydliště od NP Šumava. Srovnáme-li pouze dvě hlavní skupiny: místní a lidé mimo NP, je rozdíl více než dvojnásobný.

Hypotéza potvrzena.

H2: Místní lidé mají větší strach.

strach jít do lesa/ bydliště	v NP Šumava	v dojezdové vzdálenosti (30 km) do NP Šumava	mimo oblast NP Šumava	celkem
zcela souhlasím	10	19	23	52
spíše souhlasím	15	70	110	195
spíše nesouhlasím	22	97	209	328
nesouhlasím	39	78	141	258
celkem	86	264	483	833

Tabulka 9: Vyhodnocení: bydliště – strach

Z uvedených čísel lze vypočítat, že 29,1 % místních obyvatel má strach (ať už zcela či spíše) z vlka, zatímco lidí žijících zcela mimo oblast Šumavy je 27,5 %.

Pokud bychom brali v úvahu pouze radikální názor „zcela souhlasím“ je zde procentuálně dvakrát větší zastoupení místních obyvatel.

Závěr: Strach z vlka panuje téměř mezi třetinou obyvatelstva, nehledě na jejich bydliště. U místního obyvatelstva je však větší zastoupení lidí vážně se obávajících z existence vlka v NP Šumava.

Hypotézu lze potvrdit pouze v měřítku vážné obavy. V celkovém kontextu ne.

H3: Se vzděláním respondenta stoupá jeho tolerance k výskytu vlka v krajině.

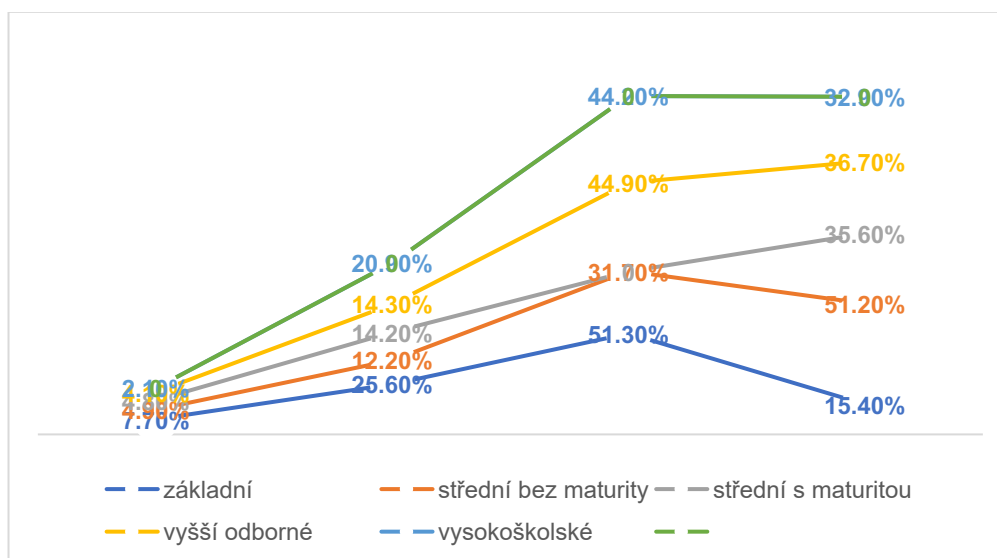
Převzatou hypotézu vyhodnocuji stejným způsobem, jako v představeném výzkumu národních parků. Stěžejní pro ni je otázka číslo 23 „dosažené vzdělání“ a dále pak otázka číslo 7 „Je mi jedno, zda jsou nebo nejsou vlci na Šumavě“.

	zcela souhlasím	spíše souhlasím	souhlasím celkem	spíše nesouhlasím	nesouhlasím	nesouhlasím celkem	celkem
základní	7,7 % (3)	25,6 % (10)	33,3 % (13)	51,3 % (20)	15,4 % (6)	66,7 % (26)	39
střední bez maturity	4,9 % (2)	12,2 % (5)	17,1 % (7)	31,7 % (13)	51,2 % (21)	82,9 % (34)	41
střední s maturitou	4,8 % (17)	14,2 % (50)	19,1 % (67)	45,3 % (159)	35,6 % (125)	80,9 % (284)	351
vyšší odborné	4,1 % (2)	14,3 % (7)	18,4 % (9)	44,9 % (22)	36,7 % (18)	81,6 % (40)	49
vysokoškolské	2,1 % (6)	20,9 % (61)	22,9 % (67)	44,2 % (129)	32,9 % (96)	77,1 % (225)	292

Tabulka 10: Vyhodnocení: vzdělání – tolerance

Pro každou skupinu vzdělaných respondentů se značně liší velikost vzorku. To je důležité brát v potaz. Zároveň jsem sloučila varianty spíše souhlasím a souhlasím do jedné „celkově souhlasím“ a stejně tak i u výroku nesouhlasím.

Pro lepší vizualizaci přikládám dané hodnoty převedené do spojnicového grafu.

Graf 1: Souvislost vzdělání a tolerance vlka v krajině

Závěr: Na základě vyhodnocení otázky číslo sedm nemohu potvrdit hypotézu z výzkumu z let 2017–2019. Lidé se základním vzděláním vykazují naopak vyšší toleranci vlka v krajině než lidé s vysokoškolským vzděláním.

Hypotéza nepotvrzena.

Jak je tomu, pokud srovnáme vzdělání a komplexněji pozitivní vnímání vlka?

	Pozitivní vnímání	Celkem	Zastoupení pozitivně vnímajících
základní	24	39	61,5 %
střední bez maturity	23	41	56,1 %
střední s maturitou	180	353	51 %
vyšší odborné	27	49	55,1 %
vysokoškolské	171	358	47,8 %

Tabulka 11: Vyhodnocení: vzdělání – pozitivní přístup

Závěr: Poslední sloupec dokazuje, že s vyšším vzděláním klesá tendence vnímat vlka pozitivně.

Hypotéza ani v tomto případě nepotvrzena.

H4: Lidé, co navštívili vlčinec na Srní, jsou v otázce vlka lépe informovaní než ti, co ho nenavštívili.

K vyhodnocení následující hypotézy nám poslouží y1 a otázka číslo 3 „Navštívil/a jste Vlíčí výběh na Srní?“

	navštívilo	nenavštívilo	celkem
informovaný	124–292	44–109	168
celkem	629	204	833
podíl	19,7 % – 46,6 %	21,6 % – 53,4 %	100 %

Tabulka 12: Vyhodnocení: informovanost – vlčinec

Závěr: Mezi informované respondenty lze zařadit 168 jednotlivců. Z toho 124 (73,8 %) z nich navštívilo Vlčí výběh na Srní. Z celého zkoumaného vzorku ho navštívilo 629 respondentů¹⁴, tudíž podíl informovaných tvoří 19,7 %. Podíl informovaných respondentů mezi jedinci, kteří do Vlčince na Srní nezavítali, tvoří dokonce vyšší hodnotu a to 21,6 %.

Hypotéza nepotvrzena.

H5: Výsledky z výzkumu 2017–2019 budou odlišné od dnešní situace.

Zmiňované dotazníkové šetření z kapitoly 5.3.1 bylo provedeno v letech 2017–2019, kdy se na Šumavě ještě nevyskytovala stálá populace vlka obecného. Dnes se zde vyskytuje čtyři až pět smeček. Zajímalo mě, zda nynější přítomnost a rozšíření vlka bude hrát roli v odpovědích respondentů.

Pro lepší přehled jsem vytvořila tzv. sémantický diferenciál, který znázorňuje rozdíly i shody mezi oběma šetřeními.

	2017–2019	2022	2022 (<31 let)
podpoření rozšíření	72 %	70,2 %	66 %
vlk součástí přírody	90 %	89,9 %	87 %
strach z vlka	23 %	29,6 %	23,3 %
lhostejnost	19 %	20,2 %	16,8 %

Tabulka 13: Vyhodnocení: srovnání výzkumů

Závěr: Je patrné, že výsledky výzkumu jsou velmi podobné a odpovědi se v průběhu času téměř nezměnily. Důležité je neopomenout fakt, že 61 % mého vzorku zaujímají mladí lidé (do 30 let včetně), zatímco průměrný věk druhého výzkumu byl 47 let. V posledním sloupci proto uvádím výsledky od respondentů starších 30 let, jejichž vzorek tvoří 326 lidí. Významně to neovlivnilo výsledky mého šetření a tak můžeme prohlásit, že v uvedených tématech se názor na vlka nezměnil.

Hypotéza nepotvrzena.

¹⁴ To je 75 %. Potvrzuje se tím jeho přízvisko turistické atrakce, kterou ročně navštíví desítky tisíc lidí.

H6: Městská část obyvatelstva přijímá vlka pozitivněji než lidé žijící v NP Šumava.

Hypotéza navazuje na H1 z předchozího výzkumu, kde se nepotvrdilo, že místní obyvatelé jsou více negativní než zbytek populace (nehledě na velikost obce). H6 konkretizuje a rozvádí hypotézu na vnímání podle počtu obyvatel v obývané obci/ městě.

V dotazníku bylo pečlivě rozlišeno, v jak velkých městech a obcích respondenti bydlí. Pro zajímavost jsem rozdělení zaznamenala i v tabulce, ale pro vyhodnocení hypotézy jsem sloučila odpovědi lidí z měst do deseti tisíc obyvatel. Lidé z měst/obcí o velikosti 3–10 tisíc obyvatel a z obcí mimo území osídlené vlkem jsem vyloučila (za účelem zachycení co největšího rozdílu mezi zkoumanými skupinami). Městskou část obyvatel jsem následně srovnávala s lidmi žijícími v obci osídlené vlkem, avšak zde bylo ještě zapotřebí vyfiltrovat lidi opravdu žijící v NP Šumava, k čemuž dopomohla doplňující otázka 24: „Kde aktuálně bydlíte?“. Z 97 respondentů zůstalo k hodnocení pouhých 57.

Tabulka 14: Vyhodnocení: město vs. NP Šumava

	pozitivní vnímání	celkem	zastoupení pozitivně vnímajících
město >100 tis.	132	217	60,8 %
město 50–100 tis.	21	49	42,9 %
město 20–50 tis.	42	62	67,7 %
město 10–20 tis.	46	209	22 %
celkem město	241	537	44,9 %
město/obec 3–10 tis.	61	104	58,7 %
obec mimo vlka	96	199	48,2 %
obec osídlená vlkem v NP	8	57	14 %

Závěr: Pozitivní vnímání vlka se různě proměňuje v souvislosti s velikostí měst. Poslední sloupec v křivce by krásně kopíroval sinusoidu. Například v malých městech o velikosti 10–20 tisíc obyvatel pozitivita klesá na pouhých 22 %, ale v ještě menších městech a obcích razantně roste na 58,7 %. Zajímavý je i podíl pozitivně vnímajících lidí v malých obcích mimo oblast osídlenou vlkem a to 48,2 %. Pro H1 je nejdůležitější srovnání „celkem město“ s 44,9 % a „obec osídlená vlkem v NP“ s nejmenším zastoupením pozitivně vnímajících obyvatel 14 %.

Na základě jasného rozdílu můžeme tedy **hypotézu potvrdit**.

H7: Většina lidí má o vlkovi nedostatek informací.

Závislá proměnná y1 definuje informované občany.

Závěr: Na základě daných indikátorů je ze vzorku 833 respondentů dobře informovaných pouze 168 lidí (20,2 %). Ostatní nemají o vlkovi dostatek informací.

Hypotéza potvrzena.

H8: Média podporují negativní pohled na vlka.

Dle y3 je z celkového vzorku 833 respondentů pouze 16 lidí ryze negativních v přijímání vlka na Šumavě. Při takto malém vzorku je zhodnocení hypotézy hůře zobecnitelné. Závislá proměnná je porovnána s odpovědí na otázku č. 16 „Zaznamenal/a jste v posledních 3 letech kauzu (útoky na psy, ovce...) spojenou s vlkem v médiích?“

Závěr: Celkem 15 respondentů ze 16 ti (93,8 %) v poslední době zaznamenalo kauzu spojenou s vlkem v médiích.

Hypotéza potvrzena.

5.3.2.6. Jednotlivé vyhodnocení otázek

Vlk vs. pes

V rámci zúčastněného pozorování na besedě s chovateli obcí jsem zaznamenala obtížnost rozeznání vlka od psa, zejména u některých druhů vlčáků (např. Saarloosův). Téma podobnosti zaznělo i v rozhovorech:

„Na druhou stranu, kolik těch takhle viděnejch zvířat jsou opravdu vlci jo. To jako i to poznat vlk – pes, taky to není úplně jako jednoduchý.“ [Jelínková]

Ale i:

„Jsem si jistá 100%. Za prvé jako si myslím, že s mým vzděláním bych měla poznat vlka od psa. Za další jsem volala i manžela jako lesáka.“

(...)

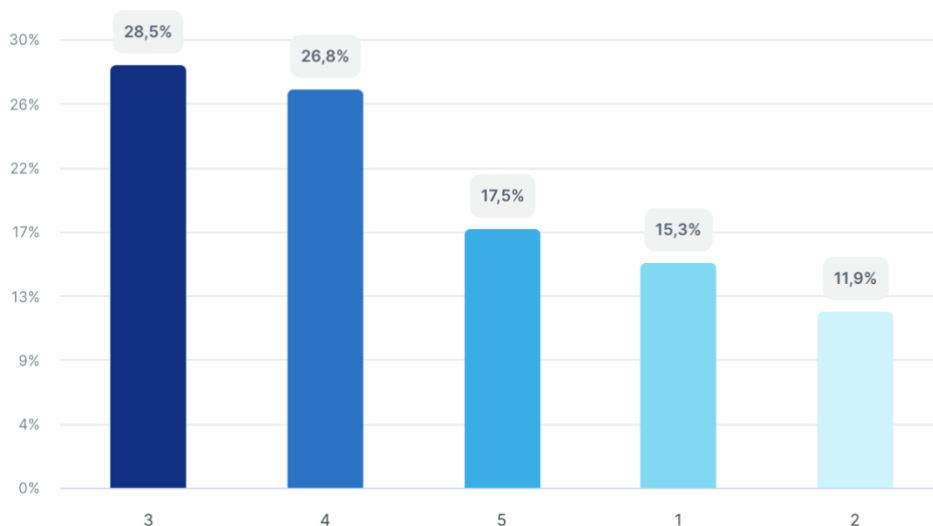
„Já jsem si ze začátku myslela, když to začínalo, že kecají, myslela jsem si přesně tak jako vy, to je pes ježišmarja. Pak jsem si ale říkala, kde by se tady vzalo najednou tolik psů, a vidím to na té fotce a to poznáte. Kde by se tady najednou ty toulaví psi vzali? Začalo se mluvit o vlcích a najednou tu máme tolik toulavých psů?“ [Hrazánková]

Do dotazníku jsem proto vložila koláž obrázků vlků a psů, která se objevila v prezentaci pana Mokrého na zmíněné schůzi.

Obrázek 3: Koláž vlků a psů. Zdroj: Jan Mokrý

V dotazníku respondenti zaškrtnli čísla, na kterých vidí vlka. Odpovědi znázorňuje graf č. 2.

Graf 2: Odpovědi na otázku č. 9

Nejvíce lidí vybralo obrázky číslo tři a čtyři, což jsou opravdu jedině dva, na kterých je vlk. Spolu s nimi často ale označili i nějakého psa, nebo rovnou všechny obrázky. Počet respondentů, kteří odpověděli 100% správně, tedy zaškrtnli pouze obrázky dva a tři, je pouze 91. Tedy jen 11 %.

Respondenti využívající mobilní telefon měli kvůli velikosti obrázku ztížený úkol. Nedisponuji daty, kolik takových jedinců bylo, abych s informací mohla nadále pracovat. Stanovit závěr typu „Pouze každý desátý respondent pečlivě pozná vlka od psa“ je proto riskantní. Faktem zůstává, že se jedná o náročný úkol, při kterém většina respondentů selhala.

Závěr: Rozeznat vlka od psa je obtížný úkol jak pro experty, tak pro širokou veřejnost.

Mýtus o vypuštění vlka

Z mého vlastního pozorování a rozhovorů vyplynulo, že někteří jedinci jsou přesvědčeni, že vlk byl na Šumavě vypuštěn a že došlo k cílené reintrodukci, jako tomu bylo v případě rysa.

„(...) šíří konspirativní teorie, že ty vlci na Šumavě, že jsme je vypustili my“ [Hubený] Ze zkoumané populace je tohoto názoru pouze 15,7 % (tj. 131) respondentů. Statisticky tento vzorek ve srovnání s úplným vzorkem nijak významně nevybočoval (největší procentuální zastoupení mladých a vzdělaných respondentů, šedesáti pěti procentní zastoupení žen, ...), až na jeden ukazatel. 41 % respondentů věřících v lidský zásah při návratu vlka na Šumavu bydlí v Národním parku. (Procentuální zastoupení lidí bydlících v NP v celém vzorku je pouhých 18 %).

Závěr: Pouze každý šestý respondent věří zmíněnému mýtu. Avšak lidé žijící na území NP Šumava jsou k instituci jako takové více skeptičtí a nedůvěřiví než lidé z jiných koutů ČR. Proto se více přiklání ke konspiračním teoriím, jako je vypuštění vlka na Šumavu.

Strach

Necelých 30 % respondentů má z vlka strach. V odpovědích není souvislost mezi jinými proměnnými jako například místem bydliště, vzděláním nebo věkem. Jediným vyzozorovaným jevem je celkově více negativní pohled na přijímání vlka. Viz. tabulka srovnávající procentuální zastoupení lidí jevících strach ve skupinách – pozitivně vnímajících lidí, negativně vnímajících a mezi všemi respondenty.

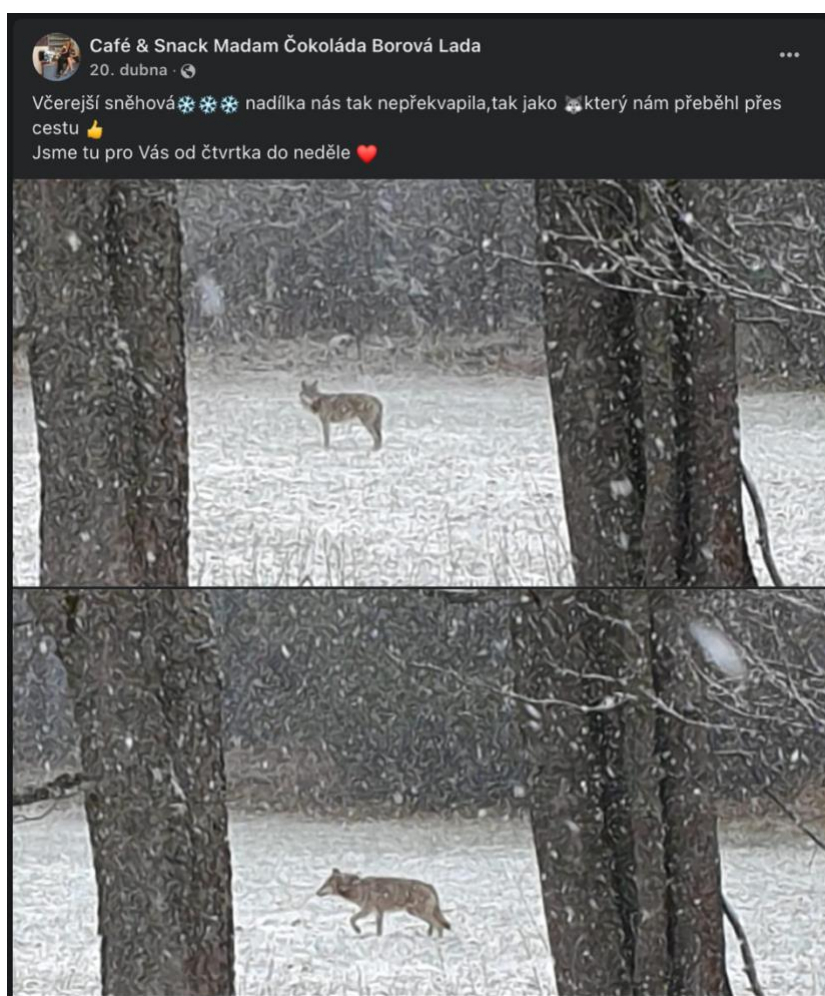
	pozitivně vnímající	negativně vnímající	všichni respondenti
jevící strach	19,9 %	55,8 %	29,6 %

Tabulka 15: Vyhodnocení: strach

Závěr: Strach z vlka obecného mají ve větší míře **respondenti, kteří s jeho návratem na Šumavu nejsou zcela ztotožnění**. I mezi pozitivně vnímajícími respondenty je dvacetiprocentní zastoupení respondentů mající z vlka obavy.

Spatření vlka

Dle nastudované literatury a rozhovorů s experty byl vlk vykreslen jako plaché zvíře, které se snaží lidem vyhýbat. Toto tvrzení vyvrátila jak paní Lelková v emailové korespondenci, tak paní starostka Borových lad, která vlka viděla již dvakrát na vlastní oči. Stejně tak prý všichni obyvatelé obce. Aby dokázala svá tvrzení, zavolala jednomu z obyvatel, který její slova potvrdil a ukázala mi následující příspěvek na Facebooku.

Obrázek 4: Facebookový příspěvek z Borové Lady. Zdroj: Facebook

Vlk v této části Šumavy pomalu ztrácí svou plachost a objevuje se v blízkosti lidských obydlí. Z tohoto důvodu byla do dotazníku zařazena i otázka, zda respondenti viděli za poslední tři roky vlka ve volné přírodě. Mezi varianty odpovědí byla zařazena i možnost „nejsem si jistý/á, zda to byl vlk“, aby se co nejvíce eliminovala varianta, kdy si turista spletl vlka se psem.

odpověď	počet respondentů
ano	86 (10,3 %)
ne	706 (84,8 %)
nejsem si jistá/ý, zda to byl vlk	41 (4,9 %)

Tabulka 16: Vyhodnocení: spatření vlka

Vlka spatřilo deset procent respondentů. Mezi těmi, kteří vlka zahlédli na vlastní oči, je čtyřicet procent respondentů bydlících v obci na území osídleném vlkem. Většina tuto psovitou šelmu potkala při své práci. Překvapivý údaj je třiceti osmi procentní zastoupení lidí, kteří vlka potkali v rámci svých turistických aktivit.

Závěr: *Canis lupus* – vlk obecný v NP Šumava není „neviditelnou“ šelmou skrytou v lesích. **Každý desátý respondent ho spatřil na vlastní oči**, z toho téměř čtyřicet procent tvoří turisté.

Důležitost osvěty

Přikládají respondenti osvětě v tématu vlka obecného důležitost? V dotazníku odpovídali na otázku: „Patří osvěta kolem tématu vlka do výuky na základní škole?“

odpověď	počet respondentů
ano	405 (48,6 %)
spíše ano	350 (42 %)
spíše ne	66 (7,9 %)
ne	12 (1,4 %)

Tabulka 17: Vyhodnocení: důležitost osvěty

Závěr: Přes devadesát procent odpovídajících se shodlo na důležitosti zařadit téma vlka do školních osnov.

Myslivci

Dotazník jsem se snažila cíleně rozšířit i mezi myslivce. Celkem jsem takto nasbírala 53 odpovědí. Tvořili 6,9 % mého vzorku.¹⁵ Jaký je jejich pohled na návrat vlka na Šumavu? Otázku zodpovídá procentuální zastoupení myslivců mezi skupinami respondentů s odlišným přijímáním této šelmy (viz tabulka).

	pozitivně vnímající	negativně vnímající	všichni respondenti
myslivci	1 %	46,2 %	6,4 %

Tabulka 18: Vyhodnocení: pohled myslivců

Všem čtyřem myslivcům, kteří jsou zařazeni v kategorii pozitivně vnímajících, je společné vysokoškolské vzdělání.

Závěr: Téměř polovinu striktně negativních aktérů tvoří myslivci. Jejich zastoupení je zde oproti celkovému vzorku až osmkrát vyšší.

Hospodáři

Mezi respondenty se vyskytlo 39 hospodářů. I přes malou velikost vzorku opět přikládám tabulku procentuálního zastoupení mezi danými skupinami.

	pozitivně vnímající	negativně vnímající	všichni respondenti
hospodáři	1,7 %	12,5 %	4,7 %

Tabulka 19: Vyhodnocení: pohled hospodářů

U „pozitivních hospodářů“ vzdělání nehraje roli.

Závěr: Mezi hospodáři není výrazné procento odpůrců, ale přesto je jejich procentuální zastoupení téměř třikrát vyšší oproti celkovému vzorku.

¹⁵ V otázce myslivců pracuji pouze se vzorkem 766 respondentů. V prvních odpovědích chyběla otázka číslo 20 „Jste myslivec“. Myslivce jsem původně chtěla vyfiltrovat pomocí otázky „Jaká je vaše přímá zkušenost s vlkem?“, ale po první zpětné vazbě od myslivce, jsem si uvědomila úskalí otázky. Myslivce, který vlka nikdy neviděl (i přesto, že se na jeho úseku vyskytuje) s ním nemá „přímou“ zkušenost a proto, nemusí vyplnit políčko „myslivecká“.

Lov vlka

V rozhovorech byla naznačena ze stran **myslivců** vyšší tendence k odstřelu vlka.

lov/myslivec	ano, na území NP	ano, na jiném území	ne	celkem
ano, celoročně	1	4	8	13
ano, ale s omezenou dobou lovu	3	6	13	22
ano, ale pouze potřeby konkrétních podmínek v konkrétních oblastech	13	17	365	395
ne	3	6	327	336
celkem	20	33	713	766

Tabulka 20: Vyhodnocení: lov – myslivci

Z 53 myslivců je 14 pro odstřel vlka (ať už celoročně nebo omezeně), což je 26,4 %. Z ostatních respondentů je pro lov 21 z nich, což je 2,9 %.

Jaké zastoupení mají ve skupině „lovců“ hospodáři?

lov/hospodář	ano s přímou zkušeností	ne	celkem
ano, celoročně	2	13	15
ano, ale s omezenou dobou lovu	1	24	25
ano, ale pouze dle potřeby konkrétních podmínek v konkrétních oblastech	31	397	428
ne	5	360	365
celkem	39	794	833

Tabulka 21: Vyhodnocení: lov – hospodáři

3 z 39 hospodářů uvedli, že by měl být umožněn lov vlků. Mluvíme tak o 7,7 % hospodářů. Ve zbylém vzorku pro lov hlasovalo 37 respondentů, což je 4,7 %.

Závěr: Třikrát více myslivců by uvítalo legální odstřel vlků na rozdíl od hospodářů.

5.4. Vyhodnocení empirické části

Cílem práce je stanovení postojů důležitých aktérů k návratu vlka do NP Šumava a stanovit, čím jsou způsobené rozdílnosti názorů. Dotazovaní **experti** jakožto zástupci NP Šumava, zoologů, AOPK a Hnutí DUHA **vnímají návrat kladně**. Na závěr rozhovoru, kdy jsem je požádala o shrnutí návratu vlka v jedné větě, uvedli:

„Unikátní příležitost sledovat, jak vrcholovej predátor může fungovat v co nejmíň člověkem ovlivněným ekosystému, řekněme.“ [Jelínková]

„Národní park se stal celým“ [Hubený]

„Skvělý.“ [Vojtěch]

Jejich práce je založená na pozitivním vztahu k přírodě. Chrání ji a uvědomují si její přidanou hodnotu. Vlk pro ně představuje vrchol potravní pyramidy důležitý pro správné fungování přírodních procesů. Jak se k vlkovi staví ostatní skupiny: chovatelé hospodářských zvířat, myslivci, místní obyvatelé a celkově veřejnost?

5.4.1. Chovatelé hospodářských zvířat

Hospodářskými zvířaty zde rozumíme převážně ovce, ale i kozy a krávy. Nejvíce pozornosti připadá právě na chovatele ovcí, protože těch je na území nejvíce a jsou snadnějším cílem než skot. Objevují se však i případy stržených telat a tak zabezpečení začínají řešit i chovatelé krav. Přesto ve srovnání s útoky na ovce mluvíme pouze o jednotkách případů a tak mezi hospodáři dochází k přechodu od chovu ovcí ke skotu. V provedeném výzkumu nerozlišují druh chovaných zvířat.

Hospodáře provozující svou činnost na území Národního parku Šumava nelze označit ani za extrémní odpůrce ani stoupence. Pokud by si však měli vybrat krajinu s nebo bez vlka, většina by zvolila variantu bez. Přítomnost šelmy jim přináší **hodiny práce navíc, administrativu s dotacemi nebo náhradami za škody a pohledy na jejich mrtvá zvířata**. Zde je rozdíl u malochovatelů, pro které jsou ztráty citového charakteru a velkochovatelů, kteří se zvířaty nemají takový vztah.

Obecně hospodáři vlka respektují a tolerují. To lze přisuzovat zejména **specifickému území národního parku**, na kterém hospodaří. Lepšímu pochopení **pomáhají i pracovníci NP Oldřich Vojtěch a Jan Mokrý**, kteří v případě útoku vlka jedou na místo útoku a identifikují, zda šlo opravdu o útok tímto chráněným živočichem. Oba zoologové se se všemi hospodáři dobře znají a vycházejí jim vstříc. K případům jezdí v podstatě kdykoliv je potřeba, nehledě na

pracovní dny nebo hodiny. Chovatelům navíc zodpovídají jejich otázky, předávají jim informace a šíří své pozitivní názory na vlka v NP.

5.4.2. Myslivci

Skupina myslivců je k návratu vlka paradoxně **více negativní a vyhraněná než samotní hospodáři**. Hospodářům dělá vlk škody na vlastním majetku, ztěžuje jejich životy, které bývají na hospodaření závislé. Oproti tomu je myslivost pouze **zájmová aktivita**.

Jak řekl myslivec – zoolog pan Červený: „*U myslivců sice averze je, ale není opodstatněná.*“

Myslivecké sdružení kvůli působení vlka v krajině, a tedy menšímu počtu zvěře ulovených jejími členy, přichází o své finanční zdroje. Žádají proto od státu náhrady za škody, ty jim ovšem nemůže nikdo přidělit. Zvěř není ničí majetek, a tak si ji nemohou nárokovat a žádat za ni kompenzace. Těžko pak získávají peníze pro svou činnost, která často není jen o lovu, ale také o péči o les. Finance z ulovených kusů získává v plné či téměř plné formě sdružení samotné. Na jednotlivce připadá případně pouze nízká odměna za vybranou přemnoženou zvěř. Finanční ztráta tedy nedopadá na jednotlivce, ale na celé sdružení. Jinak je tomu v případě zaměstnanců NP Šumava. Hajní, kteří zároveň provádějí mysliveckou činnost, jsou za odstřely zvěře finančně odměňováni. Méně střelených kusů znamená menší výplatu. Současně jsou to však lidé v oboru, kteří vlka vnímají komplexněji a nepěstují v sobě takovou zášť jako ostatní myslivci. **Na přijímání vlka v krajině má na rozdíl od ostatních skupin vliv vzdělání, případně informovanost a to, v jakých kruzích myslivců se pohybují.** Stejný trend byl mezi myslivci potvrzen i u výzkumu z roku 2015 na rysa [Červený]. Dalo by se tedy zobecnit, že se vzděláním stoupá u myslivců tolerance šelem v krajině.

Důvodem horšího přijímání oproti hospodářům je nejspíše fakt, že myslivci se proti vlkovi **nemohou „bránit“**, nemají žádné jiné varianty. Nemohou si lépe oplotit stádo, pořídit hlídací psy a případně si nechat ztrátu proplatit. Jejich variantou je pouze les s vlkem a bez zvěře pro jejich účely, anebo bez vlka a s fungujícím koníčkem myslivosti. Nejspíše i proto je u myslivců větší **tendence dožadovat se legálního odstřelu vlků**, případně jednat protizákonně již nyní. Pytláčení je v otázce vlka velký problém, avšak neexistují žádná podložená data, kolik vlků bylo nelegálně zastřelených. Natož pak kdo za lovem stojí. Na základě získaných dat a rozhovorů pouze předpokládám, že velká část se vyskytuje právě mezi myslivci. I vzhledem k vlastnictví lovecké zbraně každým myslivcem lze tuto úvahu podpořit. Držení zbraně je v České republice podmíněno zbrojním průkazem a nemůže ji tak mít kdokoli.

5.4.3. Místní obyvatelé

Ve srovnání s ostatními národními parky v naší republice je NP Šumava specifický množstvím obcí na jeho území. Pro občany to s sebou nese jasná omezení, jako jsou různé výstavby, možnosti pohybu v okolních lesech apod. Toho všeho si byli při výběru své lokace pro žití vědomi a dobrovolně tak omezili svou svobodu (za cenu nádherného prostředí). To, co už většina nepředpokládala, je návrat vlka obecného.

Stejně tak jako mezi celou společností panuje i mezi místními obyvateli **strach**. Občané obcí v NP jeví vážnější obavy. Návrat vlka se jich dotýká přímo a navíc ho velká část už **viděla na vlastní oči**.

„Ta obava je tady a myslím si, že je oprávněná.“ [Hrazánková]

„A teď jsme tam došli na to jedno místo a jedna ta kolegyně říká: ‚Co bysme dělali, kdyby se tady teď objevili vlci.‘ Vidíte a nikdy neřekne, co bysme dělali, kdyby se tady objevil rys, divoká prasata, vysoká já nevím co...“ [Hrazánková]

Mezi dotazovanými, kteří vlka spatřili bylo dokonce 40 % turistů. Postupná ztráta plachosti bude do budoucna problémem, který se bude muset řešit. Jak, to je neřešitelná otázka. Umožnění střelby gumovými projektily je legislativně složitá, a i v praxi špatně realizovatelná. Povolení legálního lovu (ať už s časovým omezením nebo bez) by vedlo k vyhubení. Lov jen na určitém území (například mimo NP Šumava) by byl komplikovaně kontrolovatelný a vzhledem k prostorové náročnosti šelmy by docházelo například i k usmrcení jedinců, kteří většinu času tráví na území parku a jen občas se vyskytnou na jiném území.

Místní obyvatelé jsou v porovnání s lidmi žijícími mimo NP více skeptičtí v akceptaci vlka v krajině. Šelma pro ně z občanského hlediska znamená převážně komplikace v podobě omezenosti pohybu svých psů a celkově i strach z napadení jich samotných. Vzhledem k výše uvedeným statistikám je strach neopodstatněný a proto se vracíme k **důležitosti osvěty** v tématu vlka. Místní občané tvoří 40 % vzorku respondentů věřící konspirační teorii o vypuštění vlka na Šumavu lidmi. Tato nedůvěra ve Správu NP může být důvodem i k jejich skepsi k přítomnosti vlka.

5.4.4. Veřejnost

S rozpínavostí dnešní konzumní společnosti zahleděné do sebe a odpojené od přírody je jakýkoliv krok zpět – zpět k něčemu, co jsme dříve zlikvidovali – problematický. Proč zavádět do zemědělské krajiny zpět remízky? Zemědělcům akorát ztěžují práci, bylo lépe bez nich. Proč

by měli lidé akceptovat vlka v krajině? Hospodářům taktéž ztěžují práci, lidé se bojí a myslivci nemají co lovit. Proč bychom měli nechat kůrovce požírat a ničit stromy, které může vytežit a zužitkovat člověk? Proč bychom měli nechat vlka lovit zvěř, kterou si můžeme střílet a sníst sami? Proč nechávat přírodu přírodou? My jsme přece páni tvorstva.

Na druhou stranu je dnes více než dříve trend vracet se ke kořenům, trend napojování se na sebe samu a na přírodu. Pomalu si začínáme uvědomovat, že zeměkoule není bezedná studna, že může vyschnout, pokud něco nezměníme. Ekologické směry nabývají na popularitě a lidé si pomalu uvědomují přírodní kvality. Svoji bezprostřední hodnotou pro správné fungování přírodních procesů se na legislativní úrovni chrání i vlk obecný.

Dle mého vzorku respondentů lze usuzovat, že veřejnost vlka přijímá kladně. Přes polovinu lidí bylo vyhodnoceno jako pozitivně vnímajících a pouze 2 % jako striktně negativních. Největší problémy s vlkem mají již popsané napřímo zasažené skupiny, mezi které patří i místní obyvatelé. **Místo bydliště má celkově vliv na toleranci vlka.** Lidé z měst jsou k němu více otevření. Stejně tak ovlivňující jsou média, která ale na druhou stranu podporují negativní postoje.

Naopak vzdělání v obecné rovině názor na vlka neovlivňuje, svou roli hraje pouze v případě myslivců. Ovlivňující faktor mezi lidmi s negativním názorem mají média, která

Vliv na přijímání

Čas, za který se populace vlků rozrostla, nesehrál v akceptaci žádnou roli. Můžeme tedy usuzovat (dle výpovědí expertů), že důležitou proměnou je i **čas z hlediska zvykání si**. V tomto ohledu je to téma jako žádné jiné. Vzpomeňme si na paniku, která vznikla při prvních desítkách nakažených lidí covidem-19. Po pár měsících, kdy bylo nemocných tisíce jsme se procházeli po městech, jako by se nic nedělo. S vlkem bude vývoj podobný, jen bude trvat delší dobu. A možná je odpovědí, proč se v čase názory nezměnily i přes rozrůstání se vlčích smeček. Na jednu stranu totiž přibývali rozhořčení občané, na druhou ubylo negativních postojů u těch, co už si zvykli. Čas nám ukáže, že strach není opodstatněný. Hospodáři si zvyknou na nutnost zabezpečení, myslivci na obtížnější lov a místní na nutnost opatrnosti při venčení svých psů.

Dalším pomocníkem by měla být **osvěta**. Velká část negativních postojů je založena na nepravdivých informacích, na negativních obrazech z médií a zakořeněných obavách. Minimálně zařazením problematiky do škol, s čímž souhlasí 90 % zkoumaného vzorku, by se názorová rozpolcenost mohla eliminovat.

6. DISKUSE

6.1. Vnitřní diskuse

V rámci vnitřní diskuse si dovoluji zrekapitulovat postup během výzkumů včetně překážek, které vyvstaly. První neplánovanou částí práce je samotný předvýzkum. V době, kdy započalo sbírání empirických dat, se ve Vimperku konala schůze s místními chovateli hospodářských zvířat, o niž se v textu zmiňuji. Byla pro mě cenným materiálem a příhodně zapadla do výzkumu. Následně probíhaly rozhovory s předem naplánovanými aktéry. Provedla jsem jich přesně dvanáct na základě doporučení a zkušenosti paní Novotné [Novotná; Špaček; Jantulová, 2019: 323]. Nejméně ve třech případech muselo dojít ke změně dotazovaného. Na místo nemocného starosty Modravy pana Schuberta jsem oslovila bývalou starostku Stožce paní Lelkovou. Po jejím odmítnutí starostku Borových Lad paní Hrazánkovou. I přesto, že pan Schubert byl vybrán cíleně jako člověk s velmi negativním názorem, paní Hrazánková přinesla do práce nový rozměr, a to informace o ztrátě plachosti vlka. Další změny byly v AOPK, v plánu byl rozhovor s paní Zachystalovou. Po proniknutí do tématu a účasti na předvýzkumu jsem zjistila, že povolanejší osobou je paní Jelínková, která se jednak orientuje v problematice medializace šíření velkých šelem na území České republiky, ale oproti Lindě Zachystalové je primárně přírodovědkyně. Stejně tak z Hnutí DUHA jsem vytypovala pana Bláhu, ale sám mě upozornil, že v tématu vlka je vhodnější paní Volfová. Všechny změny ve složení aktérů hodnotím velmi pozitivně.

Během rozhovorů jsem se držela připravených struktur, rozhovory nahrála, přepsala a následně vytvořila rámcovou analýzu. Do té jsou vloženy celé citace z rozhovorů, abych se nemusela vracet do přepisů.

Druhou částí výzkumu je kvantitativní část v čele s dotazníkem. Původně měl být v informačních centrech, abych zacílila na návštěvníky NP Šumava stejně tak, jako tomu bylo ve výzkumu 2017–2019. K přehodnocení došlo hned po mém prvním rozhovoru s pracovnící Návštěvnického centra na Srní, která z předchozích zkušeností sama od sebe poukázala na náročnost získávání dat přímo v centrech. Dotazník jsem přenesla do online prostředí. Stále jsem se soustředila na stejnou cílovou skupinu, v čemž mi pomohlo nasdílení dotazníků ve skupině „We love Šumava.“ Ta sdružuje návštěvníky NPŠ, a tak věřím, že porovnání výzkumů je relevantní. Navíc jsem díky online šíření nasbírala široký vzorek 833 respondentů.

Dotazník jsem v pilotní fázi nechala otestovat deseti respondenty a na základě jejich připomínek opravila znění otázek a odpovědí. Pár dní po spuštění dotazníku jsem zaregistrovala absenci otázky týkající se, zda je respondent myslivec, či nikoli. Vzorek použitelný pro analýzy s myslivci je tímto ochuzen o 77 odpovědí. Zbýlých 766 stále považuji za validní. Větší problém přinesly otázky týkající se po bydlišti. Z důvodu ulehčení práce jsem nechala samotné respondenty, ať označí, zda bydlí v NP či nikoliv. Byla jsem si vědoma možného zkreslení, protože značná část obyvatel nerozlišuje NP, CHKO a celkově neznají hranice Šumavy. Proto jsem mezi odpovědi zařadila i možnost „v dojezdové vzdálenosti (30 km) do NP Šumava. Přesto se našli respondenti, kteří „neví, kde bydlí“. Jak demonstruje tabulka, např. dva lidé žijí ve městě s více než 100 tis. obyvateli a zároveň v NP Šumava.

	mimo oblast NP Šumava	v dojezdové vzdálenosti (30 km) do NP Šumava	v NP Šumava	celkem
město >100 tis.	205	10	2	217
město 50–100 tis.	40	9	0	49
město 20–50 tis.	37	24	1	62
město 10–20 tis.	34	63	8	105
město/obec 3–10 tis.	61	37	6	104
obec <3 tis. mimo vlka	97	90	12	199
obec <3 tis. osídlená vlkem	9	31	57	97

Tabulka 22: Diskuse: problém s identifikací bydliště

Celkové zkreslení je naštěstí tak malé, že zásadním způsobem nemohlo ovlivnit výsledky šetření. Přináší zkušenost do dalších výzkumů: ptát se otevřenou otázkou na obec ve které respondent bydlí a následně jednotlivě rozdělit, zda se vyskytují v hranicích NP nebo mimo.

Dalším tvrdým naražením pro mě byl fakt, který jsem měla již v průběhu výzkumu v hlavě. Psala o něm i paní Radingerová v knize Moudrost vlků a v průběhu výzkumu se potvrdil. A to, že vztah mezi člověkem a vlkem se nedá paušalizovat. Namísto velkých zobecnění tedy pracuji jen se zkoumaným vzorkem, který má však v místních poměrech velkou vypovídající hodnotu.

6.2. Vnější diskuse

Na tomto místě zhodnotím závěry z výzkumu s teoretickými východisky vypovídajících o vlivu přítomnosti vlka v krajině na jednotlivé segmenty společnosti. Kutalem predikované možné problémy s obyvateli žijícími na území osídlené vlkem má práce nevyvrací. Přináší však fakta o klesající plachosti a častějším výskytu vlka v blízkosti lidských obydlí. Předpokládám tak, že problémy ještě mohou vzniknout.

Ve třetí části je popsán vztah vlk – člověk, který je založen na zakořeněných představách o vlku jako zabijákovi a strachu z něj, jak z dob historických, tak z dnešních pohádek. Stejně postřehy se potvrdily během rozhovorů – syndrom červené Karkulky je hlavně mezi experty známé téma. Mezi překážky návratu vlka se v literatuře hojně objevoval problém prostupnosti krajiny. Vysoká frekvence poznámek na toto téma během kvalitativního výzkumu to potvrzuje. O úmrtí vlka na silnicích se nezávazně zmínila většina aktérů. Expertní část vzorku se mimo jiné odkazovala na důležitost popisované šelmy v krajině nejen z biodiverzitního hlediska, ale i pro celkové správné fungování přírodních procesů.

7. ZÁVĚR

Navrácení velkých šelem do dnešní krajiny, které se snaží vládnout člověk, není jednoduchý úkol. Vlk si přesto své místo našel a usadil se natrvalo i v Národním parku Šumava. Jeho přítomnost s sebou nese mnoho problémů a velké názorové rozpětí. Jedna strana ho vítá jako vrcholového predátora na špičce potravní pyramidy důležitého k nastolení rovnováhy v přírodě. Druhá strana ho bere jako narušitele svého podnikání, života a zájmů. Svou teritoriální náročností se vlk nezdržuje jen v chráněných územích, ale proniká i do lidmi osídlených oblastí. Tím omezuje lidské aktivity, ať už ve formě chovu hospodářských zvířat nebo myslivosti. Jak jeho působnost přijímají lidé na tak specifickém území, jako je národní park? Odpověď na tuto otázku byla jedním z cílů tohoto díla.

Práce svým charakterem shrnuje dosavadní společenský vývoj situace kolem návratu vlka na Šumavu. Představuje jednotlivé zástupce dotčených skupin, jejich názory i návrhy, jak by se situace dala vyřešit. Z výzkumu je patrné, že pro místní hospodáře vlk představuje mnohem více práce a starostí. Podpora státu ve formě dotací na zabezpečení je administrativně velmi náročná, a tak ji velká část lidí raději ani nevyužívá. Zde by chovatelé ocenili změnu nebo pomoc ze strany NP. Zároveň by uvítali možnost své ovce a jiná zvířata bránit alespoň střelbou z gumových projektilů. Tím by vlka odnaučili lovu hospodářských zvířat a vyvolali v něm strach z lidí. Faktem je, že z vlka nadšení nejsou, ale uznávají, že v národním parku má své místo a respektují ho. K tomuto pohledu bezesporu přispívají i dobré vztahy hospodářů s pracovníky Správy NP Šumava Oldřichem Vojtěchem a Janem Mokrým, kteří dohlédávají stržená zvířata a vypisují hospodářům protokoly. Svou nápomocností, pochopením a předáváním informací jsou pro místní hospodáře oporou.

Správa NPŠ nevlastní veškeré honitby na jejím území. Figurují zde i jiní myslivci, kteří musejí čelit přítomnosti vlka ve vlastních honitbách. Ti mají radikálnější postoje zaměřené proti existenci psovité šelmy a jejím odstřelu. Ani specifčnost území je nepřesvědčí o opaku. Výjimku tvoří jednotlivci pracující pro Správu NPŠ či jejich blízcí přátelé a současně vzdělaní jedinci. Příkladem je i jeden z aktérů, zoolog, prof. Ing. Jaroslav Červený, CSc., který je celoživotním myslivcem a zároveň má vystudovaný zootechnický obor a přírodní vědy.

Při výčtu přímo dotčených skupin je nutné neopomenout místní obyvatele. Do NPŠ alespoň částí svého katastrálního výměru zasahuje dvacet dva obcí a vedení se tak potýká se situací jako žádný jiný park v ČR. Mezi místními občany převažují méně pozitivní názory než

u zbytku populace. Obavy sdílí ve stejné míře jako lokální lidé i celá veřejnost, avšak u místních jsou vážnějšího charakteru. Zároveň přibývá případů, kdy občané spatří vlka v blízkosti svého obydlí. Strach celkově vyjádřila téměř třetina návštěvníků NPŠ. Dovoluji si tvrdit, že neoprávněně. Každý z nás má v sobě obavy hluboce zakořeněné. Důvodů je několik, ať historicky nebo vlivem dnešních pohádek, či kvůli jeho vzhledu. Faktem je, že mnohem nebezpečnější je nám střet vlastního vozidla s vlkem na silnici než riziko jeho útoku. Zaútočit na člověka může jen ve velmi ojedinělých případech, jako jsou různé druhy nemocí nebo ztráta plachosti. Ta by mohla být do budoucna problémem a je to výzva, které bude NPŠ pravděpodobně čelit.

Dotazníkové šetření poukázalo na rozdíl mezi místními a lidmi žijícími mimo území osídlené vlkem a potvrdilo NIMBY efekt. Čím dále od území s výskytem vlků respondenti bydlí, tím více ho akceptují. Celkově veřejnost přijímá vlka spíše pozitivně. Nepotvrdila se souvislost mezi vzděláním a pozitivním přístupem.

Důležitou roli jako v každém kontroverzním tématu má informovanost. Velká část aktérů uvedla, že vlk sám o sobě problémem není. Problém je jen v našich hlavách. Výzkum ukazuje, že většina respondentů není dostatečně informovaná. V osvětové kampani nepomáhá ani Vlčí výběh a Návštěvnícké turistické centrum na Srní. Důležitost osvěty však vnímá 90 % dotazovaných a uvítali by zařazení problematiky návratu vlka do výuky na základních školách. Kromě informovanosti zde hraje svou roli i čas a s ním související proces zvykání si. Výsledky z výzkumu mezi lety 2017–2019 se od dnešních téměř neliší. I přesto, že se vlk v poslední době razantně rozšířil. Vysvětlením může být právě proces zvykání si. Lidé z území, kde se vlk vyskytuje již od roku 2017, si na jeho přítomnost zvykli, uvědomili si, že pro ně není hrozbou. Na druhou stranu však přibýlo lidí, kteří s ním přišli do kontaktu nově a ještě jeví strach a nevoli. Tím se hodnoty vyrovnaly a stojí proti nám procentuálně neměnná čísla. Pokud bychom tedy měli shrnout faktory, které by napomohly k pozitivnějšímu přístupu k vlkovi, byla by to u hospodářů administrativní pomoc a umožnění nenásilné formy obrany. U myslivců vzděláním a kompenzace za chybějící finance do rozpočtu sdružení. U místních lidí osvěta ohledně neopodstatněného strachu. Čas, který nám pomůže si na přítomnost vlka zvyknout je stěžejní pro všechny skupiny.

Práce naplnila své cíle, přesto během zpracování vyvstalo několik zajímavých témat, na která by bylo vhodné se do budoucna konkrétněji zaměřit. Prvně porovnat problematiku vlka obecného s rysem ostrovidem: která z šelem je lépe přijímaná a proč. Jsou rozdíly mezi nimi dané strachem nebo zvykem? Je více v blízkosti obcí viděn vlk nebo rys? Druhotně by bylo vhodné práci více zkonkretizovat na dvě nejpalčivější skupiny, a to hospodáře a myslivce.

Sebrat co nejvíce dat z NP Šumava (pro možné zobecnění) a porovnat jejich názorové pozadí.
Myslím si, že tato práce může být pro oba zmíněné výzkumy velmi užitečným podkladem.

8. SEZNAM ZKRATEK

AOPK ČR – Agentura ochrany přírody a krajiny ČR

NP – Národní park

NPŠ – Národní park Šumava

ČR – Česká republika

CHKO – Chráněná krajinná oblast

IUCN – The International Union for Conservation of Nature (Mezinárodní svaz ochrany přírody)

IS – Informační středisko

NNO – nestátní neziskové organizace

9. BIBLIOGRAFIE

9.1. Metodologie

BECK, ULRICH. 2018. *Riziková společnost (Na cestě k jiné moderně)*. 3. vyd. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON). 431 s. ISBN: 978-80-7419-267-8.

BOGNER, ALEXNADER; LITTIG, BEATE; MENZ, WOLFGANG (eds.). 2009. *Interviewing experts*. 1 vyd. New York: Palgrave Macmillan. 281 s. ISBN: 978-0-230-22019-5.

DISMAN, MIROSLAV. 2011. *Jak se vyrábí sociologická znalost*. 4. vyd. Praha: Univerzita Karlova v Praze (Karolinum). 372 s. ISBN: 978-80-246-1966-8.

HENDL, JAN. 2008. *Kvalitativní výzkum: Základní teorie, metody a aplikace*. 3. vyd. Praha: Portál. 407 s. ISBN: 978-80-262-0219-6.

JEŘÁBEK, HYNEK. 1992. *Úvod do sociologického výzkumu*. 1. vyd. Praha: Univerzita Karlova (Karolinum). 162 s. ISBN: 80-7066-662-5.

KANE, EILEEN. 1985. *Doing Your Own Research*. 2. vyd. London: M. Boyars. 220 s. ISBN: 0714528439.

KAUFMANN, JEAN-CLAUDE. 2010. *Chápající rozhovor*. 1. vyd. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON). 151 s. ISBN: 978-80-7419-033-9.

MIOVSKÝ, MICHAL. 2006. *Kvalitativní přístup a metody v psychologickém výzkumu*. 1. vyd. Praha: Grada Publishing. 332 s. ISBN: 80-247-1362-4.

MIŠOVIČ, JAN. 2019. *Kvalitativní výzkum se zaměřením na polostrukturovaný rozhovor*. 1. vyd. Praha: SLON. 292 s. ISBN: 978-80-7419-285-2.

NOVOTNÁ, HEDVIKA; ŠPAČEK, ONDŘEJ; ŠŤOVÍČKOVÁ JANTULOVÁ, MAGDALÉNA (eds.). 2019. *Metody výzkumu ve společenských vědách*. 1. vyd. Praha: Fakulta humanitních studií Univerzity Karlovy. 495 s. ISBN: 978-80-7571-025-3.

REICHL, JIŘÍ. 2009. *Kapitoly metodologie sociálních výzkumů*. 1. vyd. Praha: Grada. 192 s. ISBN: 978-80-247-3006-6.

VESELÁ, JANA. 2006. *Sociologický výzkum a jeho metody*. 2. vyd. Pardubice: Univerzita Pardubice. 92 s. ISBN: 80-7194-847-0.

9.2. Teorie

ANDĚL, PETR; MINÁRIKOVÁ, TEREZA; ANDREAS, MICHAL (eds.). 2010. *Ochrana průchodnosti krajiny pro velké savce*. 1. vyd. Liberec: Evernia. 137 s. ISBN: 978-80-903787-5-9.

ANDĚRA, MILOŠ; GAISLER, JIŘÍ. 2012. *Savci České republiky: Popis, rozšíření, ekologie, ochrana*. 1. vyd. Praha: Academia. 286 s. ISBN: 978-80-200-2185-4.

ANDĚRA, MILOŠ. 1999. *Svět zvířat II.: Savci (2)*. 1. vyd. Praha: ANDĚRA, MILOŠ; ZAVŘEL, PETR A KOL. 2003. *Šumava: příroda, historie, život*. 1. vyd. Havlíčkův Brod: BASET. 800 s. ISBN: 80-7340-021-9.

BOUCHNER, MIROSLAV. 1972. *Kapesní atlas savců*. 2. vyd. Praha: Státní pedagogické nakladatelství. 192 s. ISBN: 14-398-76.

ČERVENÝ, JAROSLAV; KOUBEK, PETR; BUFKA, LUDĚK. 2000. *Velké šelmy v naší přírodě*. 3. vyd. Praha: Koršach. 32 s. ISBN 80-86296-03-02.

DUNGEL, JAN. 1993. *Savci střední Evropy*. 1. vyd. Brno: JOTA. 158 s. ISBN: 80- 85617-16-1.

HUBENÝ, PAVEL. 2013. *CHKO Šumava: Padesátiletá...* 1. vyd. Vimperk: Správa Národního parku a Chráněné krajinné oblasti Šumava. 223 s. ISBN: 978-80-87257-16-6.

CHABADOVÁ, ZUZANA; KAMENÍKOVÁ, MARIE; NOVÝ JAN. 2016. *Konfliktní druhy*. 1. vyd. Třeboň: Český nadační fond pro vydru. 44 s. ISBN: 978-80-270-4601-0.

KOVÁŘ, PAVEL. 2015. *Ekosystémová a krajinná ekologie*. 1. vyd. Praha: Karolinum. Albatros. 147 s. ISBN: 80-00-00677-4.

KUČEROVÁ, MARTINA; DVOŘÁK, VLADIMÍR; A KOL. 2019. *Světlem šumavské přírody*. 2. vyd. České Budějovice: INPRESS, a. s. 200 s. ISBN: 978-80-87257-34-0.

KUTAL, MIROSLAV. 2013. *Velké šelmy v českých lesích: Význam z pohledu ochrany přírody a myslivosti*. 2. vyd. Olomouc: Hnutí DUHA. 30 s. ISBN: 978-80-904530-4-3.

LOCHNER, ADRIANE. 2019. *Naturzeit Wald: Was er uns schenkt, wie wir ihn prägen*. 1. vyd. Stuttgart: Franckh Kosmos Verlag. 208 s. ISBN: 978-3440164914.

LOKOČ, RADIM, MICHAELA LOKOČOVÁ. 2016. *Vývoj krajiny v České republice*. 2. vyd. Brno: Lipka – školské zařízení pro environmentální vzdělávání. 104 s. ISBN: 978-80-88212-02-7.

MOLDAN, BEDŘICH. 2015. *Podmanění planeta* 2. vyd. Praha: Karolinum. 511 s. ISBN: 978-80-246-2999-5.

PATZELT, ZDENĚK. 2011. *Národní parky České republiky*. 1. vyd. Praha: Granit. 319 s. ISBN: 978-80-7296-077-4.

POLLOCK, STEVE. 1993. *Atlas ohrožených živočichů*. 1. vyd. Praha: Nakladatelský dům OP. 64 s. ISBN: 80-85841-06-1.

PRIMACK RICHARD B., PAVEL KINDLMAN, JANA JERSÁKOVÁ. 2001. *Biologické principy ochrany přírody*. 1. vyd. Praha: Portál. 352 s. ISBN: 80-7178-552-0.

RADINGEROVÁ, ELLI H. 2018. *Moudrost vlků: Jak myslí, jak vnímají a pečují o sebe*. 1. vyd. Praha: Mladá fronta, a. s. 272 s. ISBN: 978-80-204-4807-1.

REICHHOLF, JOSEF. 2006. *Savci*. 2. vyd. Praha: Knižní klub. 288 s. ISBN 80-242-1637-X.

ŠUSTR PAVEL. 2013. *Jelenovití na Šumavě*. 1. vyd. Vimperk: Feratt International Czech s.r.o. 164 s. ISBN: 978-80-87257-18-0.

ULMANOVÁ, KATEŘINA; MACHALOVÁ, LEONA; KUTAL, MIROSLAV. 2012. *Po stopách velkých šelem (nejen) na Šumavě: Rysi, medvědi a vlci se vrací do českých lesů*. 1. vyd. Olomouc: Hnutí DUHA. 31 s. ISBN: 978-80-904530-2-9.

VACEK, STANISLAV; KREJŠÍ, FRANTIŠEK; A KOL. 2009. *Lesní ekosystémy v Národním parku Šumava* 2. vyd. Kostelec nad Černými lesy: Lesnická práce, s.r.o. 512 s. ISBN: 978-80-87154-68-7.

VACH, MIROSLAV; A KOL. 1997. *Myslivost* 1. vyd. Uhlířské Janovice: SILVESTRIS. 502 s. ISBN: 80-901775-1-4.

ŽALOUDEK, ROMAN. 2020. *Vlk obecný* 1. vyd. Turnov: Správa Národního parku Šumava. 49 s. ISBN: 581119000000073.

9.3. Zákony

Zákon č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny, v platném znění.

Zákon č. 115/2000 Sb., o poskytování náhrad škod způsobených vybranými zvláště chráněnými živočichy.

Zákon č. 449/2001 Sb., o myslivosti

Vyhláška č. 395/1992 Sb., kterou se provádějí některá ustanovení zákona České národní rady č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny, v platném znění.

9.4. Online články

AGENTURA OCHRANY PŘÍRODY A KRAJINY. 2020. *Standardy péče o přírodu a krajinu: Ochrana hospodářských zvířat před útoky velkých šelem*. Praha: Agentura ochrany přírody a krajiny [online]; [cit. 2022-04-05]. Dostupné z <<https://standardy.nature.cz/res/archive/318/072247.pdf?seek=1600155369>>.

BOITANI, L.; PHILLIPS, M.; JHALA Y., 2020. *Canis lupus*. *The IUCN Red List of Threatened Species 2018*. IUCN. [online]. s. 14. Dostupné z <<https://www.iucnredlist.org/species/3746/163508960>>.

MINISTERSTVO ŽIVOTNÍHO PROSTŘEDÍ. 2020. *Program péče o vlka*. Praha: Ministerstvo životního prostředí. [online]; [cit. 2022-04-04]. Dostupné z <https://www.navratvlku.cz/download/439/program_pece_o_vlka.pdf>.

RAYNOR, L JENNIFER; GRAINGER, A. CORBETT; PARKER P. DOMINIC. 2021. *Wolves make roadways safer, generating large economic returns to predator conservation*. University of Wisconsin–Madison: PNAS. [online]; [cit. 2022-06-01]. Dostupné z <<https://doi.org/10.1073/pnas.2023251118>>

RIPPLE, WILLIAM J.; BESCHTA L. ROBERT. 2012. „Trophic cascades in Yellowstone: The first 15 years after wolf reintroduction“. *Biological conservation*, Elsevier, 145 (1): 205-213. [online]. <https://doi.org/10.1016/j.biocon.2011.11.005> - stamen 26.3.2022

ROTH, PETR. 2015. *Ochrana versus ochrana aneb proč je (také) dobré rozumět cizím jazykům*. Praha: Fórum ochrany přírody. [online]; [cit. 2022-05-20]. Dostupné z <<http://www.casopis.forumochranyprirody.cz/uploaded/magazine/pdf/2-ochrana-versus-ochrana-aneb-proc-je-take-dobre-rozumet-cizim-jazykum.pdf>>.

RYNDA, IVAN. 2020. *Přístupy k tvorbě a ochraně krajin*, Nakladatelství Academia: Živa. [online]; [cit. 2022-05-20]. Dostupné z <<https://ziva.avcr.cz/files/ziva/pdf/pristupy-k-tvorbe-a-ochrane-krajin.pdf>>.

SELVA, N.; JĘDRZEJEWSKA, B.; JĘDRZEJEWSKI, W.; WAJRAK, A., 2005. *Factors affecting carcass use by a guild of scavengers in European temperate woodland*. *Canadian Journal of Zoology* 83: 1590–1601.

SPRÁVA NÁRODNÍHO PARKU BAVORSKÝ LES, SPRÁVA NÁRODNÍHO PARKU ŠUMAVA, 2020, *Přeshraniční socioekonomický monitoring v národních parcích Šumava a Bavorský les v letech 2017–2019*. 1 vyd. [online]. s. 76. [cit. 2022-01-10]. Dostupné z <https://www.npsumava.cz/wp-content/uploads/2020/04/brozurka_socioekonom_cz_fin.pdf?fbclid=IwAR3h5uMTv8hZNRo9CDTBxBNRTBIshWkp4CMnMhB_0hIhFkGdYGGQVjKzsbZA>

9.5. Online webové stránky

Web1

<https://www.sumavanet.cz/borovalada/fr.asp?tab=snet&id=12483&burl=&pt=RE> 13.5.2022
20:04:34

Web2 <https://www.npsumava.cz/sprava-np/nova-zonace-a-navrh-klidovych-uzemi/nova-zonace-nps/> 23.6.2022 13:32:09

Web3 https://klatovsky.denik.cz/zpravy_region/za-vlky-na-srni-se-vydalo-temer-80-tisic-navstevniku-prijit-mohou-i-v-zime-20211.html 15.5. 19.6.2022 21:04:54

Web4 <https://www.selmy.cz/clanky/jak-je-to-s-utoky-vlku-na-cloveka/> 23.5.2022
09:32:44

Web5 <https://lesy.kasphory.cz/co-delame/myslivosť> 19.6.2022 20:22:09

Web6 <https://www.npsumava.cz/sprava-np/obce-nps/> 20.5.2022 18:32:45

Web7 www.mapy.cz 20.5.2022 19:01:03

Web8 https://www.idnes.cz/ceske-budejovice/zpravy/fotograf-vyfotil-snimky-vlku-sumava-modrava.A171017_135430_budejovice-zpravy_khr 18.5.2022 22:59:44

9.6. Online video

HUBENÝ, PAVEL. 2021. <https://www.youtube.com/watch?v=20A3fTU0PRA> 18.5.2022
12:22:34

9.7. Ostatní

RYNDA, IVAN. 2020. *Poznámky z přednášky Decizní prostory udržitelného rozvoje*, ed. Hana Baborová. 13.04.2020.

JIRSA, ADAM. 2019. *Lov v Národním parku Šumava*. Časopis ŠUMAVA. Správa Národního parku Šumava, rezortní organizace MŽP. Red: Jiří Kadoch Léto 2019 (1.7.2019)

10. SEZNAM OBRÁZKŮ

Obrázek 1: Vlci v zajetí na Srní. Foto: Radek Karko.....	21
Obrázek 2: Mapa honiteb NP Šumava. Zdroj: Jirsa: Časopis Šumava, léto 2019.	33
Obrázek 3: Koláž vlků a psů. Zdroj: Jan Mokrý	74
Obrázek 4: Facebookový příspěvek z Borové Lady. Zdroj: Facebook	76

11. SEZNAM GRAFŮ

Graf 1: Souvislost vzdělání a tolerance vlka v krajině	69
Graf 2: Odpovědi na otázku č. 9.....	74

12. SEZNAM TABULEK

Tabulka 1: Preservation vs. conservation. Autor: Ivan Rynda.....	17
Tabulka 2: Zařazení aktérů. Autor: Bc. Hana Baborová, BA.	50
Tabulka 3: Dotazník: věk respondentů.....	63
Tabulka 4: Dotazník: pohlaví respondentů.....	63
Tabulka 5: Dotazník: vzdělání respondentů	63
Tabulka 6: Dotazník: bydliště respondentů	64
Tabulka 7: Vyhodnocení: pozitivní přístup – bydliště	67
Tabulka 8: Vyhodnocení: bydliště – strach	68
Tabulka 9: Vyhodnocení: vzdělání – tolerance	69
Tabulka 10: Vyhodnocení: vzdělání – pozitivní přístup	70
Tabulka 11: Vyhodnocení: informovanost – vlčinec	70
Tabulka 12: Vyhodnocení: srovnání výzkumů.....	71
Tabulka 13: Vyhodnocení: město vs. NP Šumava	72
Tabulka 14: Vyhodnocení: strach.....	75
Tabulka 15: Vyhodnocení: spatření vlka.....	77
Tabulka 16: Vyhodnocení: důležitost osvěty	77
Tabulka 17: Vyhodnocení: pohled myslivců.....	78
Tabulka 18: Vyhodnocení: pohled hospodářů.....	78
Tabulka 19: Vyhodnocení: lov – myslivci	79
Tabulka 20: Vyhodnocení: lov – hospodáři	79
Tabulka 21: Diskuse: problém s identifikací bydliště	85

13. PŘÍLOHY

13.1. Projekt diplomové práce

Fakulta humanitních studií UK
magisterský obor
sociální a kulturní ekologie

Pátkova 5/2137, 182 00 Praha 8 – Libeň

Magisterský obor
sociální a kulturní
ekologie

Projekt diplomové práce (DP) oboru sociální a kulturní ekologie

1. Jméno studenta, tituly: Bc. Hana Baborová, BA.
2. Osobní číslo (UKČO): 71605122
3. Rok imatrikulace na FHS UK (bak. studium, jinak mag. studium): 2019
4. Datum zápisu na obor sociální a kulturní ekologie FHS UK (alespoň měsíc, rok): 09, 2019
5. Názvy všech předchozích bakalářských (magisterských) prací, škola, obor a rok, kde a kdy byly obhájeny: Reflexe Karla Klostermanna v české paměti od druhé poloviny 20. století, Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd, Česko-německá studia, Praha, 2019
6. Předběžný název DP (česky): Šumavský vlk, zlo nebo spása? Pohled klíčových aktérů na návrat vlka na Šumavu
7. Předběžný název DP (anglicky): Bohemian wolf, evil or salvation? The view of key actors on the return of the wolf to Šumava
8. Klíčová slova (česky): Národní park Šumava, vlk obecný, Canis lupus, návrat šelmy, návrat velkých šelem, pohled aktérů, změny vnímání
9. Klíčová slova (anglicky): National park Šumava, gray wolf, Canis lupus, return of the canine, return of the predators, view of participants, changes of perception
10. Obecný kontext (souvislosti tématu, širší rámec [zasazení „do světa“]):

Poslední vlk obecný byl na území České republiky zastřelen v roce 1914, na území Šumavy pak již roku 1874. Od té doby jsme občasně zaznamenávali migrující jedince z ostatních zemí, až se zde později usídlily celé smečky. V roce 2019 hovoříme již o dvaceti dvou. Tzv. znovuvysazení vlka s sebou přináší spousty problémů, a to převážně pro hospodáře, kterým vlk strhává dobytek a dále například pro myslivce, kteří „nemají co lovit“. Na druhou stranu však environmentalisté slaví úspěch návratu přirozené šelmy.
11. Předmět zkoumání (vlastní předmět práce [zasazení „do vědy“]):

Práce bude zkoumat pohled všech aktérů na problematiku návratu, konkrétně jak je vlk obecný přijímán na území Národního parku Šumava a jak ho vnímá veřejnost. Zároveň v práci porovná výsledky mého šetření s výzkumem z let 2017–2019, kde už byly veřejnosti položeny na přijímání vlka různé otázky, avšak v té době nebyl vlk na Šumavě ještě zdaleka tak rozšířen.
12. Hlavní vstupní výzkumný problém – výzkumná otázka (výzkumné otázky) – ev. hypotéza (hypotézy):

Jak nahlíží jednotlivé zainteresované subjekty na návrat vlka na území NP Šumava? Jak je vlk přijímán širokou veřejností? Jsou lidé v dané problematice dostatečně vzděláni? Jsou jejich názory založené spíše na tradovaných předsudcích nebo mají věcný podklad, např. z hlediska jejich obživy, profese atd.? Změnily se některé názory od let 2017–2019?

13. Metodologický postup: metody a techniky, které budou v práci použity:

Ve své práci budu kombinovat jak kvalitativní, tak kvantitativní výzkumné metody. V první fázi se seznámím se všemi dostupnými podklady, zejména s dokumenty Správy NP. Dále provedu polostandardizované rozhovory s vybranými aktéry. Na základě nabytých vědomostí pak sestavím dotazník pro širokou veřejnost.

14. Cíl DP (kromě ověření hypotéz a teoretického přínosu např. *praktický přínos, vypracování metodologie, základ pro řešení problémů v praxi* atd.):

Cílem práce je zprvu utřídění názoru na všechny aspekty návratu vlka na území NP Šumava, který se následně pokusím popularizovat. Práce tedy bude podkladem pro osvětu směrem k široké veřejnosti. Zároveň bude aktualizovat dosavadní výzkumy a reflektovat tak změnu situace.

15. Čím budou rozšířeny dosavadní znalosti (*vědecká „přidaná hodnota DP“*):

Vlk obecný se na území NP Šumava plně vrátil až mezi lety 2019–2020, tudíž půjde o aktuální výzkum, který od té doby nebyl zrealizován.

16. Jaké bude (bude-li) jejich *teoretické* zobecnění a přínos: Žádné.

17. Struktura DP (*předběžný obsah – názvy oddílů a kapitol*):

1. Úvod
2. Cíl práce, výzkumný problém a výzkumné otázky
3. Metoda práce
4. Teoretická část
 - 4.1. Historie výskytu vlka obecného v ČR
 - 4.1.1. Výskyt v Evropě
 - 4.1.2. Výskyt na Šumavě
 - 4.2. Důvody vymizení
 - 4.3. Právní ochrana
 - 4.4. Vliv na krajinu
 - 4.5. Vliv na jednotlivé segmenty společnosti
 - 4.5.1. chovatelé ovcí, krav, dobytka
 - 4.5.2. obyvatelé obcí
 - 4.5.3. rekreanti, turisté, sportovci
 - 4.5.4. nepřímý vliv na škody zvěří
5. Praktická část – současný pohled aktérů na návrat vlka na Šumavu
 - 5.1. Významní aktéři
 - 5.1.1. Starostové místních obcí
 - 5.1.2. Zástupci NP
 - 5.1.3. Zoologové
 - 5.1.4. Hospodáři
 - 5.1.5. Informační centra

5.2. Přijímání vlka veřejností

5.2.1 Zhodnocení dotazníkového šetření

6. Diskuse

7. Závěr

18. Předběžná bibliografie k tématu:

ANDĚL, PETR, TEREZA MINÁRIKOVÁ A MICHAL ANDREAS, ed. 2010. Ochrana průchodnosti krajiny pro velké savce. 1. vyd. Liberec: *Evernia*. [online]. [cit. 2021-04-04]. Dostupné z <<https://www.ochranaprirody.cz/res/archive/008/004086.pdf?seek=1369389608>>

ANDĚRA, MILOŠ, JAROSLAV ČERVENÝ. 2009. Velcí savci v České republice. Rozšíření, historie a ochrana. 1. Sudokopytníci (Artiodactyla). 1. vyd. Praha: *Národní muzeum*.

ANDĚRA, MILOŠ, ČERVENÝ JAROSLAV, eds. 2004. Současné rozšíření vlka obecného (*Canis lupus*) v České republice. Praha: *Lynx*. [online]. [cit. 2021-05-02]. Dostupné z <<https://publikace.nm.cz/en/file/bf2174cf572a8dd4c0c50692df61cb1e/15967/Andera2004lynx.pdf>>

ANDRESKA, JAN, DOMINIK ANDRESKA. Lovecké techniky a právní normy vedoucí k vyhubení vlka evropského (*Canis lupus*) v Českých zemích. *Prameny a studie* [online]. 2012, vol. 49, s. 101-144. [cit. 2021-05-07].

Dostupné z <https://www.nzm.cz/file/dfd8be5a5411f250f692bf2d42ea14d1/1309/pas_49o.pdf>

BOITANI, LUIGI. Action plan for the conservation of the wolves (*Canis lupus*) in Europe. *Nature and environment* [online]. 2000, vol. 113, s. 1-85. [cit. 2021-02-01]. Dostupné z <https://www.kora.ch/malme/05_library/5_1_publications/B/Boitani_2000_Action_plan_for_the_conservation_of_wolves_in_Europe.pdf>

BUFKA, LUDĚK a kol. Wolf occurrence in the Czech-Bavarian-Austrian border region: review of a history and current status. *Silva Gabreta* [online]. 2005, vol. 11, s. 27-42. [cit. 2021-05-01]. Dostupné z <https://www.npsumava.cz/wp-content/uploads/2019/06/sg11_1_bufkaetal.pdf>

ČERMÁK, PETR, RADOMÍR MRKVA. Browsing damage to broadleaves in some national nature reserves (Czech Republic) in 2000-2001. *Ekológia (Bratislava)* [online]. Jan. 2003, vol. 3, s. 132-141. [cit. 2021-05-01]. Dostupné z

<https://www.researchgate.net/publication/271211956_Browsing_damage_to_broadleaves_in_some_national_nature_reserves_Czech_Republic_in_2000-2001>

ČERVENÝ JAROSLAV, PETR KOUBEK, LUDĚK BUFKA. Velké šelmy v České republice: I. Mýty a skutečnost. *Vesmír* [online]. Nov. 2005, vol. 84, s. 656-663. [cit. 2021-05-01]. Dostupné z <<https://vesmir.cz/cz/casopis/archiv-casopisu/2005/cislo-11/velke-selmy-ceske-republice.html>>

ČERVENÝ JAROSLAV, PETR KOUBEK, LUDĚK BUFKA. Velké šelmy v České republice: II. Vlk obecný. *Vesmír* [online]. Dec. 2005, vol. 84, s. 727-730. [cit. 2021-05-01]. Dostupné z <<https://vesmir.cz/cz/casopis/archiv-casopisu/2005/cislo-12/velke-selmy-ceske-republice.html>>

ČERVENÝ JAROSLAV, PETR KOUBEK, LUDĚK BUFKA. 2000. Velké šelmy v naší přírodě. 3. Vyd. Praha: *Koršach*.

FILONOV CONSTANTIN. Predator-prey problems in nature reserves of the European part of the RSFSR. *Journal of Wildlife Management* [online]. Apr. 1980, vol. 44, s. 389-396. [cit. 2021-04-30]. Dostupné z <<https://www.jstor.org/stable/3807969?seq=1>>

HADRAVOVÁ, PETRA. *Velké šelmy a jejich přijetí ve vybraném regionu*. Praha: Univerzita Karlova. Pedagogická fakulta. Katedra biologie a environmentálních studií, 2017. 93 s., 5 s. příloh. Vedoucí diplomové práce : Ing. Jan Andreska, Ph.D.

KAUFMANN, JEAN-CLAUDE. 2010. Chápající rozhovor. 1. Vyd. Praha: *SLON*.

- KOVÁŘ, PAVEL. 2015. Ekosystémová a krajinná ekologie. 1. Vyd. Praha: *Karolinum*.
- KUTAL, MIROSLAV. 2013. Velké šelmy v českých lesích: Význam z pohledu ochrany přírody a myslivosti. 2. Vyd. Olomouc: *Tiskárna TiNa*. [online]; [cit. 2021-05-04]. Dostupné z <<https://www.selmy.cz/data/publications/velke-selmy-v-ceskych-lesich-2013.pdf>>
- RAY, JUSTINA a kol. 2013. Large carnivores and the conservation of biodiversity. 2. Vyd. Washington D.C.: *Island Press*.
- LOKOČ, RADIM, MICHAELA LOKOČOVÁ. 2010. Vývoj krajiny v České republice. 1. Vyd. Brno: *Lipka – školské zařízení pro environmentální vzdělávání*.
- MÍŠOVIČ, JAN. 2019. Kvalitativní výzkum se zaměřením na polostrukturovaný rozhovor. 1. Vyd. Praha: *SLON*.
- MECH, DAVID L., LUIGI BOITANI, eds. 2003. Wolves: behaviour, ecology and conservation. 1. Vyd. Chicago: *The University of Chicago Press*.
- MEJZR, MARTIN. *Porovnání postojů žáků ZŠ a SŠ k velkým šelmám, zejména pak k vlku obecnému (Canis lupus) a psu domácím (Canis lupus familiaris)*. Praha: Univerzita Karlova. Pedagogická fakulta. Katedra biologie a environmentálních studií, 2012. 118 s., 4 s. příloh. Vedoucí diplomové práce : Ing. Jan Andreska, Ph.D.
- MINISTERSTVO ŽIVOTNÍHO PROSTŘEDÍ. 2020. Program péče o vlka. Praha: *Ministerstvo životního prostředí*. [online]; [cit. 2021-04-04]. Dostupné z <https://www.navratvlku.cz/download/439/program_pece_o_vlka.pdf>
- MÍCHAL, IGOR. 1992. Obnova ekologické stability lesů. 1. Vyd. Praha: *Academia*.
- MOLDAN, BEDŘICH. 2018. Civilizace na planetě Zemi. 1. Vyd. Praha: *Karolinum*.
- MUSIANI MARCO, LUIGI BOITANI, PAUL PAQUET, eds. 2010. The Word of wolves: New perspectives on ecology, behaviour and management. 1. Vyd. Calgary: *University of Calgary Press*.
- NOVOTNÁ, HEDVIKA, ONDŘEJ ŠPAČEK, MAGDALÉNA JANTULOVÁ ŠTOVÍČKOVÁ. 2020. *Metody výzkumu ve společenských vědách*. 1. Vyd. Praha: *FHS UK*.
- REICHHOLF, JOSEF. 1996. Savci. 1. Vyd. Praha: *Knížní klub*.
- RIPPLE, WILLIAM J., ROBERT L. BESCHTA. Wolves and the ecology of fear: can predation risk structure ecosystems?. *BioScience* [online]. Aug. 2004, vol. 54, s. 755-766. [cit. 2021-04-29]. Dostupné z <<https://academic.oup.com/bioscience/article/54/8/755/238242?login=true>>
- OKARMA, HENRYK. The trophic ecology of wolves and their predatory role in ungulate communities of forest ecosystems in Europe. *Acta Theriologica* [online]. 1995, vol. 40, s. 335-386. [cit. 2021-05-01]. Dostupné z <http://rcin.org.pl/Content/12374/BI002_26822_Cz-40-2_Acta-T40-nr30-335-386_o.pdf>
- PRIMACK RICHARD B., PAVEL KINDLMAN, JANA JERSÁKOVÁ. 2001. Biologické principy ochrany přírody. Vyd. 1. Praha: *Portál*.
- ŠVAŘÍČKOVÁ, ADÉLA. *Studie vztahu veřejnosti k návratu velkých šelem (rys, vlk, medvěd) do šumavské přírody*. Praha: Univerzita Karlova. Pedagogická fakulta. Katedra biologie a environmentálních studií, 2013. 63 s., 2 s. příloh. Vedoucí bakalářské práce : Ing. Jan Andreska, Ph.D.
- ŠTORCH, DAVID. Biodiverzita: co to je, jak ji měřit, co ji podmiňuje a k čemu je to všechno dobré. *Živa* [online]. Jul 2019, vol. 5, s. 194. [cit. 2021-04-20]. Dostupné z <<https://ziva.avcr.cz/2019-5/biodiverzita-co-to-je-jak-ji-merit-co-ji-podminuje-a-k-cemu-je-to-vsechno-dobre.html>>
- ŠTORCH, DAVID. Budoucnost biodiverzity v antropocénu. *Živa* [online]. Jul 2019, vol. 5, s. 271. [cit. 2021-04-20]. Dostupné z <<https://ziva.avcr.cz/2019-5/budoucnost-biodiverzity-v-antropocenu.html>>

ULMANOVÁ, KATEŘINA, LEONA MACHALOVÁ, MIROSLAV KUTAL. 2012. Po stopách velkých šelem (nejen) na Šumavě: rysi, medvědi a vlci se vrací do českých lesů. 2. Vyd. Olomouc: Hnutí Duha, 2015. [online]; [cit. 2021-05-06]. Dostupné z

<<http://olomouc.hnutiduha.cz/data/publications/hnuti-duha-po-stopach-selem-v-ceske-krajine-a5-web.pdf>>

ZDRÁHALOVÁ, LUCIE. Přístupy ke škodám způsobeným vlkem. *Ochrana přírody* [online]. Jun 2020, vol. 3, s. 23-25. [cit. 2021-05-01]. Dostupné z

<<https://www.casopis.ochranaprirody.cz/pravo-v-ochrane-prirody/pristupy-ke-skodam-zpusobenym-vlakem/>>

19. Předpokládaný vedoucí DP: PhDr. Ivan Rynda

20. Důvod volby tématu (dosavadní znalosti, zájem, praxe a zájem studenta):¹

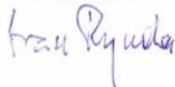
Na území NP Šumava žiji celý život a bylo pro mě velmi zajímavé sledovat postupný příchod vlka. Motivací je tedy primárně vlastní zájem. Na návrat této šelmy je mnoho názorů, nikde však nejsou systematicky ukotveny.

Troja 7. května 2021

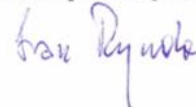
diplomant/ka

vedoucí DP

zást. garanta SKE pro studijní záležitosti

¹ nepovinné

13.2. Informovaný souhlas

Dne _____ jsem poskytl/a rozhovor _____ v rámci výzkumného projektu diplomové práce s názvem: *Šumavský vlk, zlo nebo spása? Pohled klíčových aktérů na návrat vlka na Šumavu*. Na tomto výzkumu se podílí studentka sociální a kulturní ekologie Bc. Hana Baborová, BA. Studentka studuje na Fakultě humanitních studií Univerzity Karlovy.

- a) Pro účely analýzy v rámci uvedeného výzkumného projektu a pro účely na něj navazující výzkumné činnosti jmenovaných řešitelů projektu smí být tento rozhovor zpracováván*:
- spolu s mým jménem a kontaktem na moji osobu
 - jen v anonymizované podobě bez souvislosti s mým jménem a kontaktem na moji osobu
- b) V případě, že úryvky z tohoto rozhovoru budou součástí publikací nebo veřejných prezentací výsledků výzkumu*:
- souhlasím s tím, aby byly uváděny v souvislosti s mým jménem
 - souhlasím s tím, aby byly uváděny v souvislosti s mým jménem, ale chci takový text předem autorizovat
 - smí být uvedeny jen v anonymizované podobě bez mého jména a souvislosti s mojí osobou
- c) Až skončí výzkumný projekt diplomové práce s názvem *Šumavský vlk, zlo nebo spása? Pohled klíčových aktérů na návrat vlka na Šumavu*, tento rozhovor*:
- smí být archivován na Univerzitě Karlově a tím zprostředkován pro účely jiných výzkumů a dalších badatelů v plném rozsahu, včetně kontaktu na moji osobou tak, aby mě další výzkumníci mohli v případě potřeby znovu oslovit, úryvky uvedené v publikovaných výstupech takových výzkumů budou anonymizovány
 - smí být archivován na Univerzitě Karlově a tím zprostředkován pro účely jiných výzkumů a dalších badatelů, ale pouze v anonymizované podobě, bez spojení s mým jménem a s mojí osobou
 - smí být dále zpracováván jen výzkumníky jmenovanými v tomto souhlasu

Na základě tohoto souhlasu smí být mé jméno, adresa a osobní údaje obsažené v tomto rozhovoru zpracovávány nejdéle 30 let. Pokud k tomu byl dán souhlas, smí poté být využívány podle zákona č. 97/1974 Sb. o archivaci. V opačném případě musí být rozhovor anonymizován.

Jméno:

Podpis:

Místo a datum:

* vyberte jednu z uvedených možností

13.3. Struktury rozhovorů

13.3.1. Rozhovory s místními

1. představení
2. informovaný souhlas (délka rozhovoru, průběh, anonymizace)
3. socio-demografická data:
 - a) jméno:
 - b) pohlaví:
 - c) věk:
 - d) vzdělání (všechny stupně):
 - e) bydliště:
 - f) současné zaměstnání (způsob obživy):

I. Struktura pro: Starostové (Lelková, Schubert, Pospíšil) + Místní hospodáři (2x) + Místní infocentra (Michnová, Kiklošová) + místní myslivec; Hnutí Duha (Bláha)

- 1) (Žijete/pracujete tady už dlouho?) Jak byste popsal(a) váš vztah k Šumavě?
- 2) Jakou máte zkušenost s národním parkem (jeho provoz, cesty, omezení vstupu a jiná)? Jakou máte zkušenost se Správou NP? Kromě pracovní zkušenosti, jaké máte zkušenosti s NP jako občan?
- 3) Co si myslíte, že je hlavní smysl NP? Cíl ochrany přírody a krajiny? Předmět ochrany?
- 4) Přenesme se do roku 1991: podpořil(a) byste vyhlášení NP Šumava?
- 5) Řekl(a) byste, že převažují výhody nebo nevýhody spojené s vyhlášením NP? Jmenujte jeho největší výhodu a nevýhodu!
- 6) Jsou pravomocce Správy NP měkké nebo naopak příliš přísné směrem k občanům i návštěvníkům?
- 7) Poslední dobou se řešilo v souvislosti s NP velké téma, a to kůrovcová kalamita. Jak byste tento problém řešil(a) vy? V tomto sporu jste spíše pro důsledné kácení napadených stromů nebo režim bez lidských zásahů? Kde a v jakém rozsahu?
- 8) Jmenujte tři hlavní oblasti střetů (pokud existují) mezi: ochranáři a lidmi, kteří zde žijí a pracují; mezi ochranáři a návštěvníky!
- 9) Mají mít šelmy v naší krajině své místo? Mají své místo na Šumavě?
- 10) Jak si myslíte, že vlka vnímá veřejnost?
- 11) Je podle vás důvod se šelmy obávat?
- 12) Dokážete se vcítit do role místního hospodáře?
- 13) Dokážete se vcítit do role ochránáře?
- 14) Dokážete se vcítit do role myslivce? Jako žena myslivce máte na návrat vlka z pohledu myslivosti určitě svůj názor, jak si myslíte, že je myslivci vnímán? Jak přijímáte vlka v krajině čistě jako myslivce?

15) Kdybyste mohli ovlivnit dění ohledně vlka v národním parku, podpořili byste jeho rozšíření nebo naopak? Zavedli byste nějaká nová opatření?

16) Pripadá Vám návrat vlka kontroverzní? A proč?

17) Je ještě něco, co byste rád(a) dodal(a)?

18) Kdybyste byl(a) v mé roli, jakou otázku byste si ještě položili?

CO ZJIŠTŮJI: Jaké mají respondenti celkový vztah k přírodě a k pojetí její ochrany – conservation vs. preservation. Jak vnímají vlka? Co si o návratu myslí veřejnost?

13.3.2. Rozhovory s experty

1. **představení**
2. **informovaný souhlas (délka rozhovoru, průběh, anonymizace)**
3. **socio-demografická data:**
 - a. **pohlaví**
 - b. **věk**
 - c. **vzdělání (všechny stupně)**
 - d. **bydliště**
 - e. **současné zaměstnání (způsob obživy)**

II. Struktura pro: Zoologové (Červený, myslivec) + zástupci NP (Hubený + Vojtěch + myslivec)

- 1) Přenesme se do roku 1991, podpořil(a) byste vyhlášení NP Šumava? Co se změnilo při změně CHKO na NP?
- 2) Jak vnímáte NP jako takový? Představuje pro vás spíše nedotčenou přírodu, divočinu ve smyslu preservation, nebo chráněnou oblast, kterou může využívat i člověk, snažící se o udržitelnost ve smyslu conservation?
- 3) A jaký je Váš názor na návrat vlka na Šumavu?
- 4) Máte odhad, kolik jedinců vlka se na území NP vyskytuje?
- 5) A mělo by se takové zvíře vyskytovat na území Národního parku Šumava?
- 6) Je bezpečné nechat v krajině rozmnožovat vrcholového predátora?
- 7) Obešel by se NP bez této šelmy? Nebo: lze srovnat stav Šumavy před návratem a po něm?
- 8) Proč je podporován jeho návrat?
- 9) Jaké problémy jsou s ním spojené?
- 10) Dá se jim zabránit? Umíme je efektivně řešit?
- 11) Je kompenzace od státu dostačující? Měla by probíhat naturální formou nebo finanční?
- 12) Jak si myslíte, že vlka vnímá veřejnost?
- 13) Myslíte si, že je dobře zvládnutá osvěta kolem tohoto tématu?

14) Je důvod se šelmy obávat?

15) S kým jsou kolem návratu vlka největší problémy?

16) Jak přijímají/ přijímáte jako myslivec vlka v krajině?

17) Dokážou myslivci nahradit funkci vlka v přírodě?

18) Pokud byste měl shrnout návrat vlka na Šumavu, to nejzásadnější, v jedné větě. Co byste řekl?

19) Kdybyste byl(a) v mé roli, jakou otázku byste si ještě položili?

CO ZJIŠTUJI: Jaké mají celkové pojetí k přírodě – conservartion vs. preservation [SEP] Jak vnímají vlka? [SEP] Co si o návratu myslí veřejnost? [SEP]

13.4. Příklad rozhovoru s ředitelem Správy NP Šumava

Mgr. Pavel Hubený

Datum a místo: 21. 04. 2022, Vimperk

Přenesme se do roku 1991, podpořil byste vyhlášení NP?

„No určitě.“

Co si myslíte, že se změnilo od té doby, co bylo CHKO?

„No hodně, tak já u toho byl, takže si to pamatuju docela dobře. Změnilo se hodně, tak oproti roku 1991 si myslím, že se změnilo směřování národního parku, protože v roce 1991 byl ten NP, nebyl úplně chápaný jako v tom mezinárodním kontextu, nebyl cílený úplně k tomu, aby byl divoký. Spíš se pracovalo s takovou jako jinou formou CHKO, kde teda spravuje lesy ta správa. Takže chránily se spíš přírodní hodnoty nějak definované a celkově se k tomu přistupovalo, k těm ekosystémům, jako pečovatelsky, s tím, že se mají vylepšovat, zlepšovat a připravovat se na nějakou divočinu, ale ta divočina zatím byla velmi opatrně pojmenovaná. A vlastně tohle směřování těch parků se změnilo až v roce 2017. Teď konečně NP v Čechách mají ze zákona definovaný dlouhodobý cíl, který odpovídá zhruba té mezinárodní definici.“

A jak vnímáte NP jako takový? Ta otázka směřuje tam, jestli to pro Vás představuje spíše tu divokou přírodu, tu divočinu, která by měla být zachována anebo spíš takové to conversation, chráněné, ale které člověk může nějakým způsobem využívat a jde spíše o udržitelnost.

„Jo, rozumím. Tak já jsem byl od toho roku 1991 zastánce toho, že i když Šumava vypadá jako kulturní krajina a má aspekty kulturní krajiny, tedy lesy jsou převážně chápány jako hospodářské, tak má potenciál stát se divokou přírodou. Takže není to divočina, národní park nezačínal jako divoká příroda, ale z mého hlediska a můj osobní cíl je, aby minimálně na polovině území za mého života působily normální neřízený přírodní procesy, to znamená byla tam divoká příroda. Ten potenciál je pro mě nepochybný, protože většina těch lesů dneska, které máme v parku je vlastně kontinuálním pokračovatel pralesů, které tu byly na začátku 19 století. Ta totální přeměna těch ekosystémů proběhla na menší ploše, ne na většinový, jsou tady druhy, které to přežily tuhle epizodu hospodářskou, toho kulturního impaktu, který se teďko mají možnost rozvíjet, takže z tohoto hlediska pro mě je to tak, že jsme typický evropský národní park, takže z něčeho, co bylo dočasně kulturní krajinou vyrábíme divočinu. Ale ne na celé ploše, náš dlouhodobý cíl je na 75 % procentech NP mít divokou přírodu, zatím cílíme k roku 2060, a na 25 % nebo zhruba na 24 % je dlouhodobým cílem druhová rozmanitost. To znamená, těch 24 % je to místo, kde se počítá s tím, že trvale se budeme starat, pečovat o to území a tím hlavním produktem musí být vysoká, relativně stabilní druhová rozmanitost budovaná řekněme původními druhy, nebo druhy spojenými s tou původní kolonizací.“

Přijde Vám, že se tímto snažíme přiblížit Bavorskému lesu?

„Jednoznačně, tak my máme memorandum už dlouho s NP Bavorský les o společném naplňování managementu a o sblížení těch NP v tom přístupu a teď to fakt jako naplňujeme. My máme, co čtyři roky děláme, jsme hodnocení to boundary parks, děláme certifikát,

hodnocení mezinárodní jakoby spolupráce a toho jakoby jak vypadá ten přeshraniční NP, jeden jako by byl a my máme teď z toho posledního certifikátu dokonce společný cíl k roku 2030 mít společně padesát tisíc hektarů v přírodních procesech. Teď dohromady máme čtyřicet dva tisíc hektarů v přírodních procesech, takže nám zbývá osm tisíc, naplnitelný celkem v pohodě. Ale přesto v tom roce 2030 ještě nebude naplněný ten dlouhodobý cíl NP Šumava, ta plocha celková, ty divoký přírody by měla být mnohem větší.“

Tak se přesuneme k tomu vlkovi.

„No jasně.“

Jaký je Váš názor na návrat vlka na Šumavu?

„No já jsem rozradostněn a šťasten. Protože prostě to je vrchol potravního řetězce, bez takto sofistikovaného predátora prostě nikdy nemůže být v tom ekosystému zcela přirozeně srovnaný vztah v rámci potravní pyramidy, a vlastně do tohohle chybí už jenom medvěd, ale ten si myslím, že není až tak důležitý a klíčový jako je právě vlk. Protože působení medvěda není tak plošný, tak intenzivní, jako to udělá vlčí populace.“

Takže otázka, jestli by se vlk měl na území NPŠ vyskytovat je pro Vás zbytečná.

„Jednoznačně, musí se vyskytovat.“

A myslíte si, že je bezpečný ho nechat v krajině rozmnožovat jako vrcholového predátora?

„Je, tak jako ty příklady stačí vidět ve východní Evropě, Rumunsko, Slovensko, Polsko, Slovinsko, tam jsou vlčí populace prostě staletí. Tam nikdy nebyly ty zvířata vybitý a lidi tam s nima normálně žijou, když přijedete na Slovensko a zeptáte se místních obyvatel na vlky, tak spousta z nich je ani nikdy neviděla, a přesto jim běhají za barákem. Takže já si myslím, že je to normální zvíře, pochopitelně mohou nastat nějaký situace, kdy se prostě zájmy těch dvou druhů, člověka a vlka jako střetnou, nebo kdy se v té vlčí populaci vyskytne nějaká výchylka, na to podle mě jenom jde o to mít správné legislativní nástroje, ale jinak jako co se týče té populace samotný, si myslím, že je naprosto zdravá a potřebná.“

Myslíte si, že ty legislativní nástroje máme správně nastavený?

„Já myslím, že zatím určitě. Já bych řekl, že zatím nejsou potřeba nějaký specifický restriktivní nebo regulační mechanismy, protože ten vlk ještě neobsadil to území řekněme stoprocentně a ani Šumavu neobsadil stoprocentně, ale teď mluvím teda o celé ČR a o Evropě. Ale například klasický příklad by se dal použít bobr že jo, kdy napřed strašně chráněný živočich a pak najednou velký poděšení z toho, co všechno bobr dokáže a dneska třeba je republika rozparcelovaná prostě na území, kde se bobr normálně dá likvidovat, střílí se, reguluje se. Přesto to není skoro nic platný, protože ta populace si dokáže ty výkyvy vlivu člověka celkem dobře zatím eliminovat. Ale zrovna bobr si myslím, že je až moc jako, na to že je to chráněný druh, ten stát k jeho regulaci přistoupil hodně velkoryse. Myslím si, že u vlka by to takhle velkorysý být nemělo, protože pochopitelně on vyvolává úplně jiné emoce než bobr, a to působení proti vlkovi by mohlo být hodně destruktivní. Ale za daný situace si myslím, že nástroje jsou v pořádku. Ano působí vlci občas nějaké hospodářské škody, za ty se platí, jsou dotační tituly na to, aby se těmto škodám předcházelo, takže ty nástroje existují, nejsou zatím tady situace popsany, že by vlci nějakým způsobem třeba pronikali do osídlených území, tam lovili

psy nebo kočky, nebo ohrožovali obyvatele. Taková situace prostě není, nejsou popsány ani případy, že by vlci byli nějak extrémně jakoby krotký, jako to bylo třeba v tom severním Německu, aby bylo potřeba se na ně zaměřit a regulovat je. Ale pochopitelně, všechno tohleto může nastat.“

Vy jste říkal, že Šumavu neobsadil stoprocentně, myslíte, že tady je ještě prostor pro další smečky?

„Když říkám stoprocentně, tak si myslím, že ne všude jsou kompaktní smečky, ale mohu se mýlit. Dnes je duben 2022, my ty data, s kterými jsme zvyklý pracovat, který považujeme za dost jako ověřený jsou vlastně z toho loňského vlčího roku, to znamená v dubnu 2021 a všechno ostatní jsou zatím pro nás povídačky, než zanalyzujeme všechnu genetiku a než si zjistíme, kde všude jsou štěňata. Ale stoprocentní pokrytí určitě není a nemůže být, protože prostě na Šumavě jsou taky vesnice a tam ty vlci nežijou. To, kdybych byl teda důsledný. Ale myslím si, že pořád ještě není úplně jednoznačný pokrytí smečkou v té oblasti Stožecký, řekněme mezi Novou Peci a Stožcem. Vypadá to, že teď operuje nějaká smečka na Boubínsku, což není teda park a není úplně jasný, jak je pokrytý to Borovoladsko. Jednak si myslím, že ten zbytek NP je pokryt už dostatečně, nebo normálně.“

A máte tedy odhad, kolik jedinců se tu momentálně vyskytuje?

„To je teda, teď nevím. A upřímně řečeno, mezi náma já si ani nepamatuju to číslo k tomu poslednímu vlčímu roku, co mi Honza Mokřý jako říkal. Ale byly to čtyři až pět smeček no. A protože to nejsou velký smečky, řekněme že má do šesti kusů, tak do třiceti zvířat se tady pohybuje. Pochopitelně jsou tady i nějaký jednotlivci zřejmě.“

A obešel by se NP bez vlka?

„No do teď se obešel. Takhle, ono to je nepřesný. Když já jsem nastupoval na správu CHKO v roce 88 tak vlci na Šumavě už byli. Ale byli to jednotlivý zvířata, pamatuji si, že tehdejší šéf Hartmanic Heřman mi v roce 93 ukazoval místo, kde našel stopu vlčice s vlčetem na vysokým hřbetu u Hartmanic. Takže mohlo být dokonce i štěně, ale to jsou údaje, který jsou neověřitelný a neověřený, každopádně vlci tady nějaký byli pořád, ale neměli, netvořili kompaktní smečky, takže neměli ten vliv na ten ekosystém takový jako se ukazuje teď, když už jakoby pracujou fakt jako vrcholný predátoři.“

Jaké problémy jsou s ním spojený?

„Já si myslím, že jsou hlavně mentální jo. Ten strach z vlků je prostě vychovaný. A jak říkám, dokonce ho česká populace, a i třeba bavorská populace místní, má ten strach možná větší než populace lidí, který s vlkama na Slovensku žijou, nebo v Polsku a je to prostě hodně prostě věc v té hlavě. Další potíže pochopitelně, které způsobují, jsou škody na hospodářských zvířatech, to je jasný. Zajímavý je teď ten vývoj, že ty škody byly zatím větší v té době, kdy se ty smečky jako by vytvářely, ale teď když už se nějak stabilizovaly, pravděpodobně mají nějak stabilizovaný teritoria, naučili se lovit ty naše jeleny, prasata, bobry, tak jakoby těch škod začalo ubývat, tak ten trend je fajn. Ale nedělám si iluze, že nemůže skončit jako vždycky ty vlci si v určité chvíli pro to domácí zvíře přijdou, buď když mají hlad, nebo když učí mladý lovit. Takže to je prostě tak a dá se tomu nějak předcházet jo, tady těm škodám, ale nedají se úplně vyloučit.“

To je zajímavý, že vnímáte to ubývání těch útoků skrz to, že se tu lépe usídlili. Protože pan Vojtěch mi říkal, že to je spojené s tím, že ty hospodáři už lépe zabezpečili ty ovce.

„Já znám spoustu hospodářů, který je vůbec nezabezpečili a stejně to ubylo jo.“

Mám otázku, jestli se jim dá zabránit. To jste říkal, že dá. Jak si myslíte, že se těm útokům dá nejlépe zabránit? Jaký druh opatření je za vás nejefektivnější.

„Tak já jsem zastávce elektrického plotu a ohradníku, víc než těch psů, který s nima mají být, protože na to je ta Šumava moc zalidněná a přeci jenom ty psi jsou školený k tomu, aby bránili ty stáda. Nemám asi úplně strach, že by ty psi napadali lidi, i když v Rumunsku je to celkem běžný, že ty psi napadnou člověka, ale hlavně jako hodně lidí chodí se psem že jo. Takže to by mohlo být prostě, to by mohlo vyvolávat další střety. A myslím si, že když se dobře udělají ohradníky a dobře se to stádo hlídá, jako jasně, dobrý přizpůsobit se i tu péči o to stádo, tý situaci, to znamená mít ohradník, mít i místo kam třeba na noc to stádo zaženu a tam jsou speciálně ohrazený ještě zvlášť, tak to všechno určitě udělá hodně.“

A spíše pevné ohrady nebo přenosné?

„To je asi podle situace, protože naše pastviny jsou některé tak velké, že si vůbec nedovedu představit, že by někdo sundával a nadával. Stejně se ty dráty musejí natáhnout že jo, po každé zimě, stejně se to tam musí vysekávat, pod tím tráva, aby to mělo nějakou účinnost, aby se nepodhrabali, takže určitě je s tím spojeno hodně práce. Ale na to by měly být teoreticky zase nějaký peníze.“

Určitě. S těmi ohradami jsem narážela na to, jestli to pak nesnižuje průchodnost krajinou.

„Jo, no to asi to snižuje. Ale tak to snižujou ohradníky celkově, a to není nic nového. Od té doby, co se v NP změnilo pole a louky na pastviny, tak dnes ta krajina je pro některé druhy zvířat průchodná blbě. Ano řekneme ten čtyřicet cm nad zemí vedený ohradník, asi nezabrání zajícovi ani ježkovi, aby se pohyboval, dokonce ani lišce ne, ale určitě to nějaký vliv má. Ale nemyslím si, že ten vliv bude tak fatální. Jedna věc, druhá věc je, že máme štěstí na Šumavě, že vlastně ty, málokde ty bezlesí plochy, kde se pase, nebo kde se pasou ty zvířata který jsou atakovatelný vlkem zatím, protože do krav zatím moc nejdou, tak vytvářejí spíš jakoby ostrovy, než že by vytvářely vysloveně bariéry. Takže většinou se ty bezlesí enklávy dají nějak obejít jo, pro větší zvířata.“

Když jsme zmínili ty peníze, myslíte si, že jsou kompenzace od státu dostačující?

„To je teoretická otázka pro mě. Nemám ovce, nedělám v tom, takže myslím si, že jsou dostačující. Určitě jsou dostačující proto, protože byly kalibrovány na nějaký cenový podmínky roku 2020/21, ale teď to vidíte sama, inflace tu je, jsou tady prostě věci, které nikdo nečekal, takže je dost možný, že se ukáže, že to nastavení z roku 20/21 je nedostatečný a bude třeba s ním něco udělat.“

Jak si myslíte, že vlka vnímá veřejnost.

„To je různý, ale nedokážu říct jako proporci. Já se hodně pohybuju mezi lidma, který jako mají nadšení z toho, že jsou tady vlci, takže moje vnímání světa je tím určitě zkreslený. A taky se málokdy setkávám s lidmi, který by mě úplně dávali najevo, že to je něco hroznýho. Na

druhou stranu vím, že třeba i lidi, který považuju za rozumný a skvělý znalce přírody, tak jsou velcí odpůrci vlků, a dokonce šíří konspirativní teorie, že ty vlci na Šumavě, že jsme je vypustili my a že se chovají divně a tak. Takže nedokážu říct proporci, myslím si, že veřejnost je v tom opatrná, ale protože málokdo opravdu vlka potká, tak si myslím, že se časem prostě tohle minění., pokud někdo nebude cíleně vést nějakou proti vlčí kampaň, tak se to minění prostě zvrátí v to, co jsem zmiňoval na tom Slovensku, Rumunsku, nebo Polsku, že ty lidi prostě to budou brát, jakože ano, tady asi jsou vlci, ale my jsme je ještě neviděli.“

Takže nedá se určit nějaké měřítko, co to ovlivňuje to přijímání a chápání vlka. Nenapadá Vás, co by mohlo hrát roli, třeba vzdělání, nebo...

„To právě si myslím že, čistě teoreticky by v tom to vzdělání roli hrát mělo, ale zrovna ten případ toho člověka, co vím, to je asi vysokoškolák dokonce jo, takže to asi... takhle, já očekávám, že u těch vysokoškolsky vzdělaných bude ta pravděpodobnost strachu menší než u těch méně vzdělaných. Na druhou stranu i mezi těmi méně vzdělanými jsou lidi naprosto rozumný a nadšený, kteří chtějí mít přírodu a chtějí mít přírodu celou a správně nastavenou, tak jak říkám, jako já se setkávám spíš s těma lidma, který jsou nadšený z toho, co se na Šumavě teď děje, takže mám zkreslený pohled. Moje bublina je přírodomilná. Ale tak jsou třeba dělnice od lesů ČR, který dělají u nás v údolí že jo, tak zatím co jejich hajný je propagátorem boje proti vlkovi, tak lesní dělník, který je v lese furt, tak ten je nadšený z toho, že tam vlci jsou. Tak je to takový, jak komu to padne.“

A myslíte si, že je důvod se té šelmy obávat?

„Ne.“

Nemáte strach, když jdete do lesa?

„No, takhle, protože už jsem našel stopy vlka sto metrů od baráku, tak musím říct, že se jako rozhlížím, když jdu okolo domu třeba pro dřevo, nebo... ale nerozhlížím se jako proto, že bych měl strach, že budu napadený, ale proto, že si říkám kruci, někde tady by mohl být, já bych ho mohl vidět. Takže určitě se rozhlížím víc než normálně, ale není to prvoplánově strachem. Respekt, zvědavost.“

A myslíte si, že je dobře zvládnutá osvěta kolem tématu návratu vlka?

„No, když říkám, že pokud ten problém existuje, tak je v hlavách, tak asi ne. Ale celkem se tomu nedivím, protože ten vlk přišel jako na lidské poměry vlastně do těch Čech poměrně rychle, to je otázka posledních dvaceti let že jo. Jak říkám, na Šumavě teda byl, ale tam o něm věděli, prostě pár lidí vědělo, potkalo vlka, nebo vidělo vlka někde v dálce, nebo našli trus. A ty si to tak jako říkali v té své bublině šumavský, a nepamatuju si, že by to někomu vadilo, u vojenských lesů tehdy nebo tak. Byla to prostě zajímavost, tím se ta Šumava vymykala že jo, tomu ostatnímu světu a jasně, nadávali hodně na rysa že jo, když zabíjel srnčí, ale i to se časem jako by zklidnilo... taky trvalo to deset, skoro dvacet let, než ty největší emoce pominuly a podobný to bude s vlkem, prostě si časem zvyknem. Ale protože to zvíře přišlo rychle, podobně jako bobr, tak si myslím, že žádná kampaň, osvětová k tomu nebyla, nemohla být, ale je otázka, jestli by měla nějaký efekt.“

A myslíte si, že tomu třeba přispívá vlčinec na Srní.

„To doufám. Já teda nejsem úplně zastáncem zoologických zahrad uvnitř národních parků. Ale my oba parky vlastně máme zoologické zahrady v našich parcích. Bavorský park má

dvě a my máme dvě malý že jo, ale zaprvé se ukazuje, že je to velký tahák pro lidi. Takže ta expozice těch návštěvníků je velmi vysoká tím pozorováním toho zvířete a na druhou stranu ty lidi to učí to, že i když jdou do toho výběhu, tak toho vlka nemusí vidět hned, nebo nemusí ho vidět vůbec. Ten výběh není nějaký velký. Že se prostě chová přiměřeně plaše, a hlavně si ho tak nakoukají že jo. Takže ono stát se může, že člověk v lese potká na relativně blízko vlka a ono to nebývá tak, že ten vlk prchá v panice, jak jsem slyšel, já jsem ho takhle ještě nepotkal, ale co mi říkali kolegové, kteří se s ním potkali, že to není žádná hysterie ze strachu z člověka, takže je dobrý ani prostě ten člověk nepodlehł té hysterii a prostě se ty dva tvorové na sebe podívali s určitým respektem a zase se rozešli.“

Jste myslivec?

„Ne.“

A jak si myslíte, že přijímají myslivci vlka v krajině?

„Eh, to je podobné, já mám známé myslivce, který mají úplně stejně polarizovaný názory, jako jsem říkal předtím. Znam lidi, kteří loví a kteří mají k šelmám, jsou to dobrý myslivci a k šelmám mají respekt a prostě jako jasně, oželi, jako štve je, když jim roztrhají toho korunovýho jelena, skoro zlatýho, ale nevyvolává to v nich primárně hněv, nebo nenávist nebo prostě programovou potřebu to zvíře eliminovat. Na druhou stranu jsou myslivci, který ještě, než vlk přišel už hlásili, že nepřekročí hledáček jeho pušky.“

A myslíte si, že by dokázali nahradit funkci vlka v přírodě?

„V žádném případě. Ale na to jsou důkazy. Jestli že vlci tady nebyli sto padesát let v Čechách, tak se můžeme podívat, co myslivecké hospodaření a chov vyprodukoval v té krajině. A myslím si, že to, co vyprodukoval není úplně dobrá vizitka správného hospodáře.“

Myslíte si, že to je velký problém v NP přemnožení spárkaté zvěře?

„Ne, v NP není zvěř spárkatá přemnožená. Ani nebyla, protože jako přemnožení je slovo, který úplně nepoužívám často a nemyslím si, že by se mělo používat v rámci nějakých ekosystémů, protože pochopitelně k přemnožení může docházet, přemnožení je prostě lidský pohled na věc. Tam ta populace roste podle podmínek, jaké má k dispozici a jakmile narazí na bariéry těch podmínek, tak přestane růst. A ta bariéra může být různě stanovená a může ji stanovit i predátor. Takže ani v době kdy tady vlci nebyli, teda masově, a kdy netvořili toho hlavního predátora, tak si myslím, že zvěř spárkatá tady nebyla přemnožená, a to si pamatuju na Velkém Boru dvěstěhlavý stáda jelenů. A jasně, že na tom lese to někde vidět bylo, bylo hodně spásáno, zkousáno, ale když se koukneme na to, jak se ten les, jak vypadá dnes druhová skladba lesa a současná a podíváme se na druhou skladbu pralesů, jak byla popisovaná na začátku 20 stol. tak zjistíme že není skoro žádný rozdíl. Takže jestli že není rozdíl mezi pralesem a současným lesem, velký, tak v tom asi ani ty relativně přemnožený jeleni nic, žádnou velkou práci neodvedli. Anebo byli přemnožený i tehdy. Kdo ví. Takže na otázku, jestli mi vadí přemnožená zvěř v NP, tak říkám, není přemnožená a ani nemůže být a pokud tady budou vlci, tak nebude.“

Pokud byste měl shrnout návrat vlka na Šumavu, to nejzásadnější v jedné větě, co byste řekl?

„Národní park se stal celým. Jo. To je asi klíčový.“

To je pěkný.

Je ještě něco, co byste rád k tomu řekl. Kdybyste byl v mé roli, položil byste si nějakou otázku, na kterou jsem zapomněla?

„No já nevím, k čemu směřujete, jaký máte cíl práce?“

Chtěla bych shrnout ty názory na přijímání vlka, sociodemografická záležitost.

„A máte nějakou nahodilou anketu v obyvatelstvu?“

Budu mít, na základě těchto rozhovorů právě zjišťuji, na co se ptát.

„Aha super. No, co mě by zajímalo, jak je rozložený to názorový spektrum v obyvatelstvu a určitě by mě zajímalo, jak to vypadá třeba v Hartmanicích, v Sušici a pak jak to vypadá v Praze a ty tři soubory bych spolu porovnával. A asi bych se ptal na jednoduchý, vyhodnotitelný věci. Jako: Když jdete do lesa, máte strach? Jste rádi, že jsou vlci na Šumavě? Jo něco takového, protože i to se může lišit.“

13.5. Ukázka rámcové analýzy

aktér	Ochrana přírody	Vlk	Veřejnost	Hospodáři	Myslivci
Libor Pospíšil	(...) nechat přírodou být přírodou. Celek, určitě né jednotlivé části, ale celek. Významné části NP aby zůstaly bezzásahové.	Jo, zejména na Šumavě. Ne obávat, ale mít k němu respekt. Jako protože bez respektu to určitě nepojde.	Jako nepřítel. Nebo většinou veřejnost. Jako veřejnost, vyjadřují strach. No, i na schůzi jsme to řešili. Se tu někdo ptal, nebo vyjádřil strach vyjít z Prášíl, ten vlk jak má ty velké zuby a zejména tím, jak oni zabíjej, to bude těžká cesta a jestli vůbec bude.	Myslím si že jo, ale zejména kvůli sami sobě. Protože mnoho z nich je zvyklých prostě – šňůrku a neřítí to že jo. Takže ty sami si to udělali, ale je to tak pracný a drahý. A ještě to kontrolovat, to není sranda	No jako zbytečného konkurenta. No ale to není můj názor, ale myslím, že to takhle mají.
Jana Hrazánková	Ekosystémy ve všech jeho podobách. Tak je to správně jako, tak je to i řečeno. Ale teď co je to ta ochrana. Ochrana je to, když ty ponecháme samovolnému vývoji? Je to ochrana? Co je ochrana? Já jsem určitě proto, aby v NP bylo zastoupeno nějaké procento plochy bezzásahovosti. To určitě ano. Kolem té bezzásahovosti by měla být vytvořena taky nějaká ochranná zóna a mělo by být přesně a striktně řečeno, co se v té ochranné zóně bude dít. Protože to nejde říct tak tady mířý károvče, tady máš nějakou lajnu tady to sežer a tady to žrát nesmíš, tam už budou proti tobě zasahovat.	Problém třeba Borových Lad je ten, že vlci se pohybují v těsné blízkosti lidských obydlí. Ty vlci se začali pohybovat opravdu v blízkosti lidských obydlí. (...) já se tak opírám o barák a kolem plotu mi jde vlk ... Vlk by tady měl být, ale mělo by být řečeno jaká je úžimnost a únosnost, tady tohoto území. Kolik těch vlků tady může být ano.	Já si myslím, že spousta lidí jako kteří třeba na Šumavě nemají ty zkušenosti s tím, tak různé jako, že jsou z toho nadšení, že jsou jakoby happy, ale byli by happy jen do té doby, pokud by ten vlk nezačal být v tom okolí, kde bydlí oni. Protože jich se to netýká jako, ale ostatní af to tam mají. Tady začínají mít lidi obavu, protože tak jak jsme byli zvyklí pustit psy na volno, neuděláme to. Já už bych nepustil psy, když jdu s nima. Ta obava je tady a myslím si, že je oprávněná.	Myslím si, že to bude obrovský problém, třeba ten vlk. (...) ten zemědělec, příklad, to má jakoby obžhu, pro sebe a pro svoji rodinu a chce z toho žít a zainvestoval do toho obrovské peníze a žije z toho a najednou má chápat, že se tady objeví vlk, který mu může jakoby ubírat z té jeho obrovské práce, co do toho zemědělcí dávají a vlastně mu nějak ohrožuje to jeho zivobytí.	Myslivci, jako tady si nikdo nedovolí a nikdo by si neměl dovolit, to aby na ulku vyptěl jen proto, že si myslí z nějakého důvodu, že ten vlk sem nepatří. Nemůžu dát ruku do ohně za všechny. Ale ty, co já ty lesáky znám, jednak by s tím měli problém, neumožňuje to zákon a ohrožilo by to jejich existenci u NP, protože to je jako trestný čin že jo.
Josefina Kiklošová	Já bych si zvolila jestli můžu ten bezzásahový režim.	Myslím si že jo, vem si, že si ho našli i. Když si vezmeš rys byl takovým otloukánem, když sem přišel, taky ho neměli rádi a najednou hele, šli se s přírodou, s lidmi a najednou nám to přijde normální, že občas někdo někde potká rysa. To samé vlka, jen si na to ty lidi musí zvyknout, protože do teďka tady nebyl, že jo.	Myslím si, že ta veřejnost ho vnímá fakt jako zvíře, který vyskočí z křoví a rozsápe ho. Ale fakt jako. Tady to tak vnímají. (...) Jo, že ty lidi naopak, ta veřejnost ty vlky tady vítá a jsou rádi, že je tu máme.	A myslím si že prostě oni to vnímají tak, že to je pro ně škodná a tím to končí. Já to chápu, dotace je jedna věc, pak staráš se o to od rána do večera, to je druhá věc. Fakt tomu věnuješ hodně času, to vím a pak přijde tohleto a tuna papírů, že vlastně a teď se řeší. Jestli to máš zabezpečený, co všechno pro to uděláš, aby mu to ten vlk neseřal a už to jede.	(...) z jiného sduření, ty by nejradši postříleli a sprostě mluví a myslím si že, nebo slyšíš, „já ho potkat, v tu ránu bych mu ji natřel“.
Miroslava Michnová	No hlavní smyslem je zachovat tady přirozený procesy a umožnit přirozený vývoj přírody. No, já jsem určitě pro tu bezzásahovost. (...) národní park má prostě podporovat přírodní procesy, proto se ty národní parky zakládají, jako řídit přírodu můžeme všude kolem, ale prostě v NP si myslím, že máme nechat přírodu přírodě.	No já určitě no, já jsem pro velké šelmy.	Tak co mám zkušenosti tady z informačního střediska, tak ve větší míře asi kladně. Spíš se ty lidi jako na to ptají. No teď toho vlka občas někdo: „že to bych se bál.“ Ne, já si nemyslím ani, že většina lidí by tady s tím měla problém.	Vnímá mezi 3 hlavní střety ve vztahu k zemědělcům a hospodářům velké šelmy Ty problémy jsou opravdu, jenom opravdu, když přijde cíleně člověk, že on sám je zemědělec, nebo že zná nějaké ty příběhy od kamaráda zemědělece, tak potom jako je to špatně, protože vlci nám potrhají ovce no. Ale prostě když se změní hospodaření, tak si myslím, že se dá i hospodařit v oblasti, kde jsou vlci ale chápu, že už se nedá hospodařit tím způsobem, jak byli zvyklí, to znamená, že to bylo de facto nechráněný ty jejich stáda	No to záleží, jaký je myslivec (smích). Když si vezmu myslivce jako Míry, tak úplně snadno, ten na to má názor jako já. Když si vezmu myslivce jako člověka, co třeba má hlavu rysa v mrazáku, tak do ty hlavy se fakt jako nemůžu vcítit, protože to je pro mě totální bílbec a jako. (...) Vezmeme si, budou tady velké šelmy, tak takové myslivce má strach, že on už tu potom nebude potřeba, takže dneska se nějakým způsobem obhájuje ta lidová myslivost, neměli jsme velké šelmy, kdo jiný by reguloval zvěř. Teď tady máme velké šelmy ha, už myslivců nebude třeba.
Jaroslav Jilek	No tak NP smysl je ochrana. Ochrana přírody. Akorát by tam měli zakomponovat jako v těhlech okrajových částech, kde se jako ještě hospodařit tohle, tak to by tam měli taky jako zohlednit. Takže i ty lidi tam brát v potaz? No určitě no. Já myslím, že už jsme za tím horizontem. Když vezmu, že byl tam vojenský prostor, střílelo se tam všechno, vesměs se tam všechno zachovalo jo.. takže při nějakým tom rozumným hospodaření a tohleto, že to skloubit jde. A kord když máte ty ovce v tom NP, v tom sráci, jezdi se tam, jsou tam hlavní cesty, takže..	Já jsem toho zastání, že jo. Protože kde jinde by ten vlk měl být než v NP.	To je asi 50 na 50. Ty co mají nějaký vztah k tomu hospodaření, nebo tohleto, tak ty asi by toho vlka nechtěli, a takový ty pražáci, co se jezdi dívat na Srní na vlky, tak ty určitě by ho chtěli že jo.	To je jak kdo jo... vesměs když to, tak jsou rozumný, že to berou. Ten vlk tu je, my s tím nic neuděláme. Je tu, bude tu, tak se na to musím připravit no. Sice nás to omezuje, já vlastně teď musím pást na síle, mám tam daleko víc práce. Takhle sem oplotil ohraď, osm hektarů, dal jsem tam tři provázky a měl jsem na měsíc klid, jenom jsem to zkontroloval. (...) já, než abych se zabýval nějakými papírama a toto, tak radši o to nežádám.	Znám myslivce, ale tady vesměs toho spodka jo, tak ty s ním nějak do styku nepřijdu nebo tohleto a tady z parku ty myslivci tak ty co, střílet to nemůžou jo tohle a možná jsou i některý i rádi, že jim to neozírá ty jeleny ty stromky a tohleto.

Příloha: dotazník

Návrat vlka na Šumavu

Dobrý den,

následující dotazník slouží jako podklad k mé diplomové práci zabývající se návratem vlka na území NP Šumava. Cílí na obyvatele žijící v ČR.

Vyplnění Vám nezabere více než 10 min.

Předem děkuji za Váš čas.

1 Patří vlk do Národního parku Šumava?

Nápověda k otázce: *Vyberte jednu odpověď*

ano spíše ano spíše ne ne

2 Výskyt vlka v NP Šumava působí v obecném měřítku

Nápověda k otázce: *Vyberte jednu odpověď*

pozitivně spíše pozitivně někdy pozitivně, někdy negativně spíše negativně negativně

3 Navštívil/a jste vlčí výběh na Smí?

Nápověda k otázce: *Vyberte jednu odpověď*

ano ne

4 Provedl/a bych opatření, které vlka

Nápověda k otázce: *Vyberte jednu odpověď*

dále podpoří v jeho rozšiřování v jeho rozšiřování zastaví tímto tématem bych se nezabývala

5 S výrokem "Vlci patří na Šumavu, stejně jako např. tetřev nebo jelen"

Nápověda k otázce: *Vyberte jednu odpověď*

- zcela souhlasím spíše souhlasím spíše nesouhlasím nesouhlasím

6 V NP Šumava, kde se vyskytuje vlk, bych měl/a strach jít do lesa

Nápověda k otázce: *Vyberte jednu odpověď*

- zcela souhlasím spíše souhlasím spíše nesouhlasím nesouhlasím

7 Je mi jedno, zda jsou nebo nejsou vlci na Šumavě

Nápověda k otázce: *Vyberte jednu odpověď*

- zcela souhlasím spíše souhlasím spíše nesouhlasím nesouhlasím

8 Měl by se umožnit legální lov vlků v ČR?

Nápověda k otázce: *Vyberte jednu odpověď*

- ano, celoročně ano, ale s omezenou dobou lovu ano, ale pouze podle potřeby konkrétních podmínek v konkrétních oblastech ne

9 Na jakém/jakých obrázku/cích vidíte vlka? (vlk vs. pes)

Nápověda k otázce: *Vyberte jednu nebo více odpovědí*

□

- 1 2 3 4 5

10 Hrozí přemnožení vlka v NP Šumava?

Nápověda k otázce: *Vyberte jednu odpověď*

- ano spíše ano spíše ne ne

11 Víte, jak se vlk objevil v posledních letech na Šumavě?

Nápověda k otázce: *Vyberte jednu odpověď*

- byl zde cíleně vypuštěn člověkem utekl ze zajetí a rozmnožil se přišel sem z okolních zemí

12 Může vlk napadnout člověka?

Nápověda k otázce: *Vyberte jednu odpověď*

- ano ano, ale pouze ve výjimečných případech (nemoc, ochočený vlk...) ne

13 Kolik si myslíte, že se na území NP Šumava v současnosti vyskytuje vlků?

Nápověda k otázce: *Vyberte jednu odpověď*

- 0-25 vlků 26-40 vlků 41-60 vlků 61 a více vlků

14 Souhlasíte s výrokem: "Význam vlka v krajině dokáží nahradit myslivci."?

Nápověda k otázce: *Vyberte jednu odpověď*

- ano spíše ano spíše ne ne nevím

15 Patří osvěta kolem tématu vlka do výuky na základní škole?

Nápověda k otázce: *Vyberte jednu odpověď*

- ano spíše ano spíše ne ne

16 Zaznamenal/a jste v posledních 3 letech kauzu (útoky na psy, ovce...) spojenou s vlkem v médiích?

Nápověda k otázce: *Vyberte jednu odpověď*

- ano ne

17 Jaká je vaše přímá zkušenost s vlkem?

Nápověda k otázce: *Vyberte jednu odpověď*

- žádná hospodářská (ovce, krávy...) pracovní jiná myslivecká turistická
 Jiná...

18 Viděl/a jste v posledních 3 letech vlka ve volné přírodě?

Nápověda k otázce: *Vyberte jednu odpověď*

- ano ne nejsem si jistý/á, zda to byl vlk

19 Jakou spojitost máte s NP Šumava?

Nápověda k otázce: *Vyberte jednu nebo více odpovědí*

- pracovní turistická bydlím zde mám zde rodinu/přátele historická (pracoval jsem zde, bydlel, měl tu přátele)
- mám tu chatu žádná
- jiná...

20 Jste myslivec?

Nápověda k otázce: *Vyberte jednu odpověď*

- ano, na území NP Šumava ano, na jiném území ne

21 Pohlaví

Nápověda k otázce: *Vyberte jednu odpověď*

- žena muž nebinární

22 Věk

Nápověda k otázce: *Vyberte jednu odpověď*

- 0-20 let 21-30 let 31-40 let 41-50 let 51-60 let 61 a více let

23 Dosažené vzdělání

Nápověda k otázce: **přírodovědecké= environmentálního, lesnického, přírodovědného,... charakteru*

- základní střední bez maturity přírodovědecké* střední bez maturity jiné střední s maturitou přírodovědecké*
- střední s maturitou jiné vyšší odborné přírodovědecké* vyšší odborné jiné vysokoškolské přírodovědecké*
- vysokoškolské jiné

24 Kde aktuálně bydlíte?

Nápověda k otázce: *Vyberte jednu odpověď*

- v NP Šumava v dojezdové vzdálenosti (30km) do NP Šumava mimo oblast NP Šumava

25 V jak velké obci bydlíte?

Nápověda k otázce: *Vyberte jednu odpověď*

- město s více než 100tis. obyv. město s počtem obyvatel 50-100tis. město s počtem obyvatel 20-50tis. město s počtem obyvatel 10-20tis.
- obec/město s počtem obyvatel 3-10 tis. obec s méně než 3 tis. obyvatel v území osídlené vlkem obec s méně než 3 tis. obyvatel mimo území osídlené vlkem